

leon sebregts
architect
architectuurhistoricus

Bouwhistorische verkenning Waardestelling Oostvleugel raadhuisensemble Waalwijk

31-10-2024

leon sebregts
architect | architectuurhistoricus
bernard de waalstraat 23
3555 bg utrecht
+31 6 52085099
mail@leonsebregts.nl
www.leonsebregts.nl

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
1.1.	Aanleiding en doelstelling	5
1.2.	Afbakening	5
1.3.	Werkwijze en leeswijzer	6
2.	Bouwhistorie oostvleugel raadhuisensemble	8
2.1.	Voormalig politiebureau (Raadhuisplein 4-5)	9
2.1.1.	Constructie	9
2.1.2.	Interieur	11
2.1.3.	Bouwfasering	34
2.2.	Voormalige dienstwoning politie (Stadstuin 1)	35
2.2.1.	Constructie	35
2.2.2.	Interieur	36
2.2.3.	Bouwfasering	46
2.3.	Winkel- / woongebouw (Raadhuisplein 6-7-8 / Grotestraat 263)	47
2.3.1.	Constructie	47
2.3.2.	Interieur	50
2.3.3.	Bouwfasering	87
3.	Waardering	90
3.1.	Toelichting	91
3.2.	Waardestelling	91
3.3.	Waardestellingplattegronden	94
	Bronnen	98

1.

Inleiding

1. Inleiding

1.1. Aanleiding en doelstelling

De gemeente Waalwijk is voornemens de oostvleugel van het raadhuisensemble in de stad af te stoten. De gebouwen worden op dit moment niet optimaal gebruikt of staan (deels) leeg. Een overname door een commerciële eigenaar biedt kansen voor een hernieuwd en levendig gebruik. Aan de overzijde van het Raadhuysplein, waar sinds 2022 museum het Schoenenkwartier is gevestigd, heeft een dergelijke transformatie / herbestemming reeds plaatsgevonden. Omdat de oostvleugel integraal onderdeel uitmaakt van het (grotendeels) door architect Alexander Kropholler ontworpen raadhuisensemble en als rijksmonument wordt beschermd (complexnummer 521816), dient een dergelijke ontwikkeling ook bij de oostvleugel met behoud van de erfgoedwaarden plaats te vinden. Hiertoe is aanvullend onderzoek noodzakelijk in de vorm van een bouwhistorische verkenning met waardestelling.

1.2. Afbakening

De af te stoten oostvleugel bestaat uit drie gebouwen:

1. Dubbel woonhuis Raadhuysplein 4-5 (architectenbureau Van Ree en Bossaerts, 1932), later verbouwd tot politiebureau (Kropholler, 1957-1958) en gemeentearchief (B&D architecten, 1984-1986)
2. Voormalige dienstwoning politie Stadstuin 1 (Kropholler, 1933)
3. Winkel- / woongebouw Raadhuysplein 6-7-8 / Grotestraat 263 (Kropholler, 1941-1942)

Omvang onderzoeksgebied: oostvleugel van het raadhuisensemble (www.topotijdreis.nl, bewerkt).

1.3. Werkwijze en leeswijzer

Het onderzoek betreft een uitbreiding / verdieping van de reeds in 2021-2022 door Lotte Zaaijer en Leon Sebrechts uitgevoerde bouwhistorische verkenning van het gehele raadhuisensemble. Destijds is de oostvleugel slechts op hoofdlijnen onderzocht en beoordeeld (ensemble en exterieur). Ten behoeve van de toekomstige afstoting en een daarop volgende herbestemming / transformatie dient ook de constructie en het interieur van de verschillende gebouwen / bouwdelen van de oostvleugel in kaart te worden gebracht. Het uitgangspunt hiervoor is een bouwhistorische verkenning op het niveau zoals deze in 2021-2022 voor het raadhuis is uitgevoerd. De *Uitvoeringsrichtlijn Bouwhistorisch onderzoek met waardestelling* (Stichting ERM, 2024) dient hiervoor als uitgangspunt.

De bouwhistorische verkenning in hoofdstuk 2 omvat een uitgebreide analyse van de volgende onderdelen:

- Bouwhistorie (constructie, interieur)
- Overzicht bouwfaserings (constructie, interieur)

Voor de volgende onderdelen wordt verwezen naar het in 2021-2022 uitgevoerde onderzoek:

- Stedenbouwkundige / landschappelijke context
- Architectuurhistorische context
- Cultuurhistorische en sociaal-maatschappelijke context (inclusief gebruiksgeschiedenis)
- Bouwhistorie (bouwmassa, gevels / daken)
- Overzicht bouwfaserings (bouwmassa, gevels / daken)

Ten behoeve van het onderzoek zijn onder andere het Streekarchief Langstraat Heusden Altena (SALHA) (bouwdossier en beeldbank), het archief van Het Nieuwe Instituut (archief Kropholler) en de beeldbank van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed geraadpleegd. De verschillende gebouwen zijn op 18 juli en 13 september 2024 bezocht en intern geïnventariseerd.

Op basis van de bouwhistorische analyse (van constructie en interieur) uit hoofdstuk 2 en het in 2021-2022 uitgevoerde onderzoek volgt in hoofdstuk 3 een waardestelling op de volgende onderdelen:

- Ensemblewaarden en stedenbouwkundige waarden
- Cultuurhistorische en sociaal-maatschappelijke waarden
- Architectuurhistorische waarden
- Waarden vanuit de gebruikshistorie
- Bouwhistorische waarden

Het hoofdstuk sluit af met waardestellingsplattegronden, waarin hoge, positieve en indifferente intrinsieke waarden van de verschillende gebouwen / bouwdelen in de oostvleugel van het raadhuisensemble zijn aangegeven.

Voor alle onderdelen in de bouwhistorische verkenning en de waardestelling geldt dat tekst en beeld een samenhangend, elkaar versterkend geheel vormen. Analyses, conclusies, waarderingen e.d. zijn zoveel als mogelijk in schema's en tekeningen in beeld gebracht.

2.

Bouwhistorie
oostvleugel
raadhuisensemble

2. Bouwhistorie oostvleugel raadhuisensemble

2.1. Voormalig politiebureau (Raadhuisplein 4-5)

Het noordelijke deel van de oostvleugel van het raadhuisensemble bestaat uit een als dubbel woonhuis ontworpen, tweelaags gebouw met een zadeldak met de nok evenwijdig aan het Raadhuisplein. Het is gelijktijdig met het raadhuis gebouwd naar een ontwerp van het plaatselijke architectenbureau Van Ree en Bossaerts. Hoewel men zeker rekening hield met de stijl van Kropholler, week het gebouw op belangrijke punten af van de omringende gebouwen. Zo waren er geen kloostermoppen toegepast. In de voorgevel hadden beide woningen een eigen entree.

Na de Tweede Wereldoorlog kreeg Kropholler de kans het gebouw naar zijn hand te zetten, toen de gemeente hem vroeg het te verbouwen tot politiebureau. Hij voorzag het geheel van een compleet nieuwe voorgevel (westgevel) (en een deels nieuwe zuidgevel) met veel meer vensters dan in de oorspronkelijke situatie. Centraal in de voorgevel positioneerde Kropholler een nieuwe entree in een ruime portiek. Net als bij zijn overige gebouwen rondom het Raadhuisplein paste hij kloostermoppen toe en accentueerde hij hoekstukken en venterbanken met natuursteen. Het dak werd in zijn geheel opgehoogd en kreeg een duidelijkere knik, zoals gebruikelijk in Krophollers gebouwen.

Na de verbouwing door Kropholler is het gebouw nog enkele malen aangepast, zowel inwendig als uitwendig. Zo kreeg het een uitbreiding aan de achterzijde (oostzijde) en aan de noordzijde.

Zie voor een beschrijving van de bouwmassa, de gevels en de gebruiksgeschiedenis Zaaijer en Sebregts 2022, 42-43, 58 en 139-140.

2.1.1. Constructie

Fundering en vloerconstructies

Het dubbel woonhuis werd in 1932 op staal gefundeerd. Het gebouw heeft een fundering van stampbeton met daarboven een trasraam van klinkers (tien lagen). Alle vloeren werden uitgevoerd als houten balkenvloeren, met afhankelijk van de ruimte verschillende overspanningsrichtingen. In de loop der tijd zijn aan de funderings- en vloerconstructies diverse aanpassingen gedaan.

Bij de verbouwing van het woonhuis tot politiebureau in 1957-1958 is ter opvang van de nieuwe voorgevel de fundering verzwaaard met een 22,5 meter lange balk van gewapend beton. De nieuw gecreëerde hal kreeg een vloer van stampbeton. In de vloer boven de hal werden twee betonbalken ingebracht die (ondersteund door een betonkolom) de bovenliggende wanden moesten dragen. Zie foto pagina 17. Bij de verbouwing van het politiebureau tot gemeentekantoor in 1977 zijn deze betonbalken volgens tekening vervangen door stalen balken (HEA- en HEB-profielen). Daarnaast zijn bij deze verbouwing enkele stalen balken ingebracht in de eerste en tweede verdiepingsvloer, zodat op de begane grond en eerste verdieping enkele dragende wanden verwijderd konden worden. De uitbreiding van het politiebureau aan de achterzijde (oostzijde) uit 1971 is op staal gefundeerd. De begane grond bestaat uit stampbeton, de verdiepingsvloer en het platte dak uit houten balklagen. De uitbreiding aan de noordzijde uit 1984-1986 (archiefruimte) is op staal gefundeerd en heeft een betonnen vloer- en dakconstructie.

De bovenstaande analyse van de fundering en vloerconstructies is gebaseerd op informatie uit bouwtekeningen en bestekken. Vrijwel alle vloeren zijn met vloerafwerkingen bekleed en aan de onderzijde voorzien van verlaagde plafonds. Bij het onderzoek is geen destructief onderzoek verricht om te controleren of de gebouwde toestand overeenkomt met het tekenwerk.

Opgaande dragende muren

De vloerconstructies liggen op de gevels en dragende binnenmuren. De gevels van het oorspronkelijke dubbel woonhuis betreffen spouwmuren van metselwerk. De (dragende) binnenwanden bestaan uit kalkzandsteen. Op de eerste verdieping werden enkele niet dragende wanden uitgevoerd met cementgebonden wandplaten.

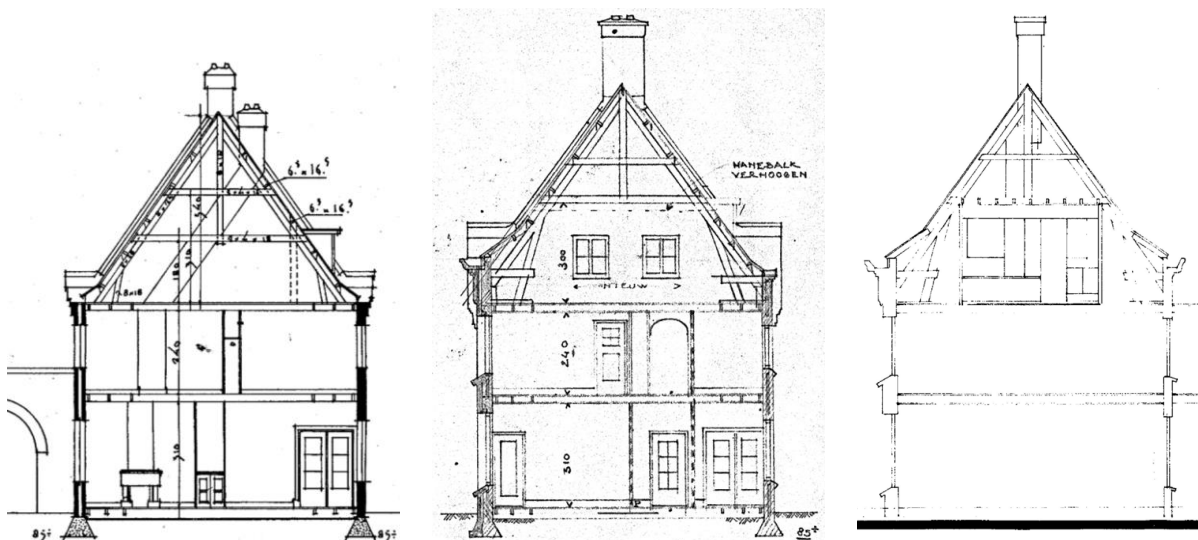
Bij de verbouwing van het dubbel woonhuis tot politiebureau in 1957-1958 werd voor de voorgevel (westgevel) en het bovenste deel van de zuidgevel een nieuwe gevel geplaatst van kloostermoppen. De gevel werd ruim een meter hoger opgemetseld dan de bestaande gevel. In het interieur kwamen enkele nieuwe (tussen)wanden van drijfsteen.

De uitbreiding van het politiebureau uit 1971 bestaat uit spouwmuren (hardgrauw) en binnenwanden (boerengrauw) van metselwerk. De archiefruimte die in 1984-1986 aan de noordzijde is gerealiseerd, heeft spouwmuren met een binnenblad van standaard metselwerk en een buitenblad van kloostermoppen.

De bovenstaande analyse van de opgaande dragende muren is gebaseerd op informatie uit bouwtekeningen en bestekken. Vrijwel alle wanden zijn van wandafwerkingen voorzien. Bij het onderzoek is geen destructief onderzoek verricht om te controleren of de gebouwde toestand overeenkomt met het tekenwerk.

Kapconstructie

Oorspronkelijk had het dubbel woonhuis een houten spantenkap, bestaande uit vijf zogenaamde Hollandse spanten. De spanten hadden twee hanenbalken, een makelaar en aan beide zijden een kreupele stijl (of kappoot). Bij de verbouwing van het dubbel woonhuis tot politiebureau in 1957-1958 werden de buitengevels opgehoogd en is de kap in zijn geheel omhoog geplaatst. Om op de zolderverdieping (nog) meer hoogte te creëren, werd de onderste hanenbalk extra verhoogd. Ter ondersteuning kregen de dakspanten hogere kreupele stijlen met blokkeels. Bij de verbouwing van het politiebureau tot gemeentekantoor in 1977 is op de zolderverdieping met lichte scheidingsconstructies een ruimte gemaakt, waardoor de kapconstructie niet meer zichtbaar is.

Dwarsdoorsnede ten tijde van het dubbel woonhuis (1932, links), het politiebureau (1955, midden) en het gemeentekantoor (1977, rechts) (BD).

Kapsant met kreupele stijl en blokkeel zoals zichtbaar in een inbouwkast aan de noordzijde van het gebouw (links) en achter een lichte binnenwand (rechts) aan de zuidzijde.

2.1.2. Interieur

Bouwgeschiedenis

Dubbel woonhuis (1932, architectenbureau Van Ree en Bossaerts)

Oorspronkelijk is het gebouw ontworpen als dubbel woonhuis met aan de zuidzijde een woning van zestig vierkante meter en aan de noordzijde een woning van 102 vierkante meter. De kleinere woning bestond uit twee beuken: een smalle beuk aan de zuidzijde en een bredere beuk ten noorden daarvan. In de smalle beuk bevond zich op de begane grond de entree(hal), een gang met toilet en trap en een keuken (achterzijde), op de verdieping een logeerkamer (voorzijde), een overloop met trap en een badkamer (achterzijde). In de brede beuk waren op de begane grond een zitkamer (voorzijde) en woonkamer (achterzijde), op de verdieping twee slaapkamers. De grotere woning had aan weerszijden van de entree(hal) aan de voorzijde een zitkamer (zuidzijde) en woonkamer (noordzijde). Achter de woonkamer en entreehal bevonden zich een traphal met toilet en een keuken. Achter de zitkamer was een vanuit de tuin toegankelijke berging, behorend bij de kleine woning. De grotere woning had aan de noordzijde een eenlaagse aanbouw onder plat dak met een serre (voorzijde, gekoppeld aan de woonkamer) en een berging (achterzijde, gekoppeld aan de keuken). Op de verdieping had de woning een overloop met trap en boven de woonkamer, keuken en berging van de burens drie slaapkamers. Boven de entreehal was een badkamer, boven de zitkamer een studeerkamer.

Verbouwing dubbel woonhuis tot politiebureau (1957-1958, Kropholler)

Bij de verbouwing van dubbel woonhuis tot politiebureau in 1957-1958 wijzigde de indeling van het gebouw in belangrijke mate. Door het creëren van doorbraken en het plaatsen van nieuwe wanden kreeg het gebouw een geheel nieuwe indeling. Kropholler voorzag het gebouw van één centrale entree in een verdiepte portiek. Erachter kwam een ruime hal, waarvoor diverse tussenwanden werden doorgebroken. De entree en hal vervingen de vroegere zitkamer van de noordelijke woning en de erachter gelegen berging. Vanuit de centrale hal werd een doorbraak gemaakt naar de vroegere zuidelijke woning. Een gang verbond de hal met het trappenhuis in de zuidelijke woning. Hier kwamen onder andere een kamer voor de brigadiers en de adjudant (voorzijde) en een verhoorkamer (achterzijde). In de vroegere noordelijke woning werd de keuken omgevormd tot een toiletgroep en kwamen aan de voorzijde onder andere ruimten voor de agentenwacht (voormalige woonkamer en serre) en de wachtcommandant (voormalige entreehal). Ook op de verdieping werd de wand tussen de beide woonhuizen doorgebroken. Hier kwamen rondom de nieuwe centrale hal (voormalige slaapkamer, achterzijde) onder andere ruimten voor de recherche (voormalige logeerkamer, achterzijde), administratie (voormalige slaapkamer en badkamer, voorzijde), de inspecteur (voormalige slaapkamer, voorzijde), een spreekkamer (voormalige studeerkamer, voorzijde) en een verhoorkamer (voormalige slaapkamer, achterzijde).

Uitbreiding politiebureau (1971, Gemeentewerken)

Met de aanbouw van een tweelaags bouwdeel aan de achterzijde (oostzijde) ontstond op de begane grond ruimte voor een meldkamer en een grotere kamer voor de adjudant. Op de verdieping kwam in de nieuwbouw onder andere een grotere ruimte voor de recherche. Bij de verbouwing verdween het trappenhuis aan de zuidzijde. De trap maakte op de begane grond plaats voor een CV-ruimte. Op de verdieping vonden vooral aan de noordzijde enkele herindelingen plaats.

Verbouwing politiebureau tot gemeentekantoor (1977, Gemeentewerken))

Bij de verbouwing van politiebureau tot gemeentekantoor in 1977 werden vooral wanden tussen ruimten doorgebroken met het doel grotere kantoorruimten te maken. Dit gebeurde zowel op de begane grond als op de verdieping. Met hetzelfde doel werd de hal op de verdieping versmald tot een gang. Bij deze verbouwing kreeg het gebouw zijn huidige U-vormige trap met dubbel bordes.

Verbouwing gemeentekantoor tot gemeentearchief (1984-1986, B&D architecten)

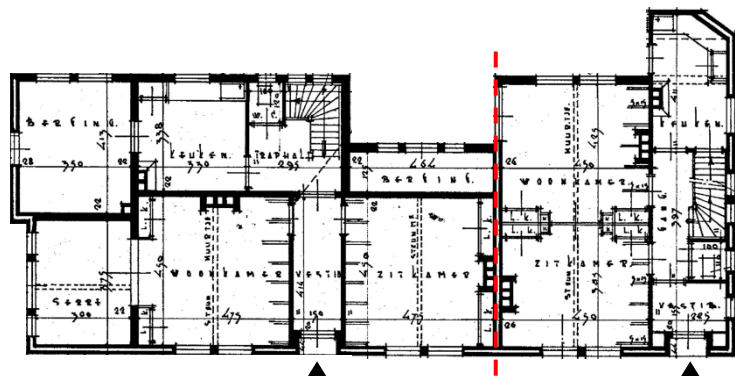
Bij de verbouwing van gemeentekantoor tot gemeentearchief in 1984-1986 veranderde er inwendig weinig. Wel kreeg het gebouw een eenlaagse uitbreiding met plat dak aan de noordzijde. Het van blinde gevels voorziene bouwdeel diende als archiefruimte en werd via een sluis met het bestaande gebouw verbonden.

Huidige situatie

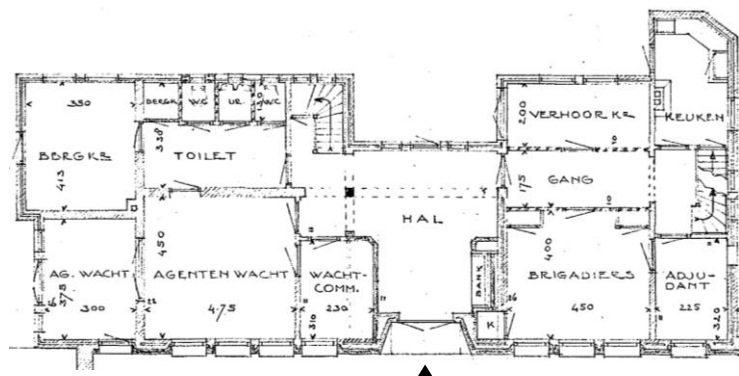
Na de verbouwing / uitbreiding uit 1984-1986 is er nauwelijks iets aan de opzet van het gebouw gewijzigd. In de archiefruimte is aan de zuidzijde met lichte wanden een serverruimte ingebouwd.

Hierna volgen plattegronden van de belangrijkste bouwfasen: op pagina 13 van de begane grond, op pagina 14 van de eerste verdieping. Plattegronden van de huidige situatie staan op pagina 15.

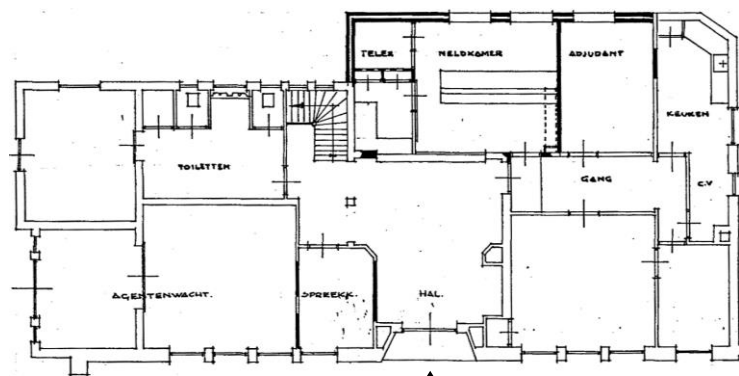
1932

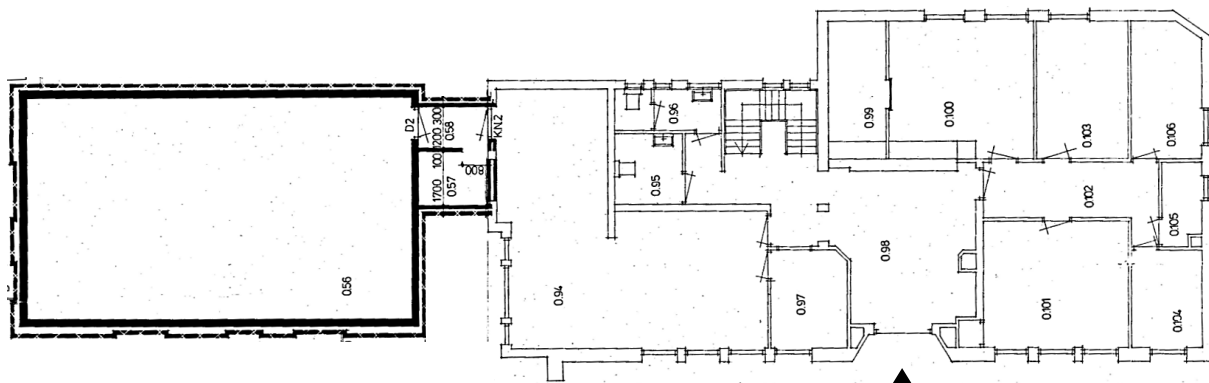
1957-1958

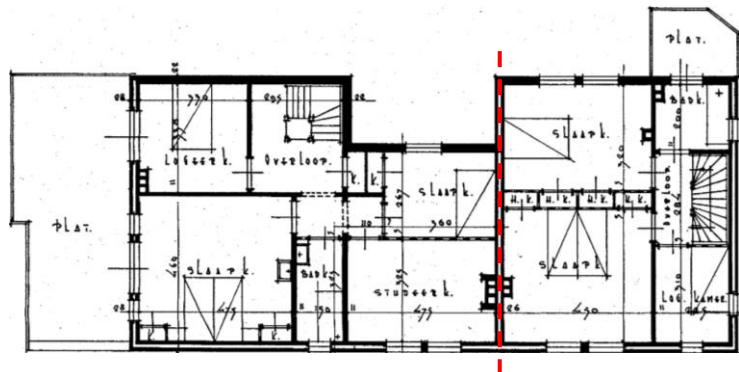
1971

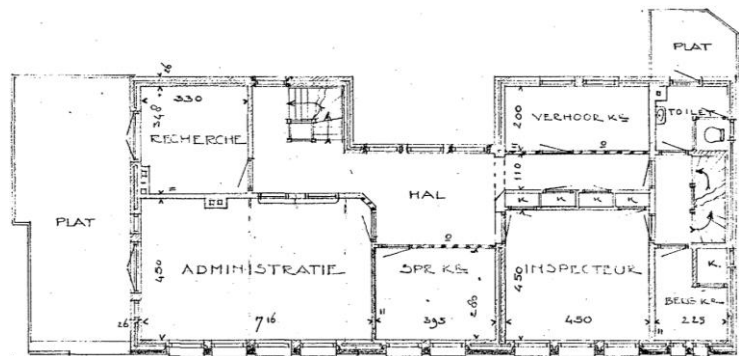
1984-1986

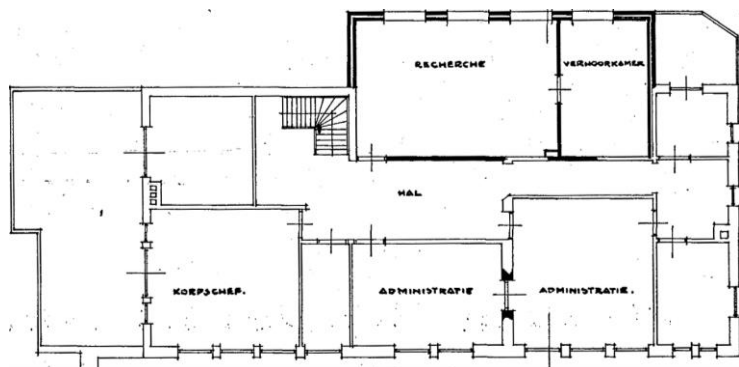
Plattegronden van de begane grond van het oorspronkelijke dubbel woonhuis uit 1932 (boven), na de verbouwing tot politiebureau in 1957-1958 (middenboven), na de uitbreiding van het politiebureau in 1971 (middenonder) en na de verbouwing en uitbreiding tot gemeentearchief in 1984-1986 (onder) (BD, bewerkt).

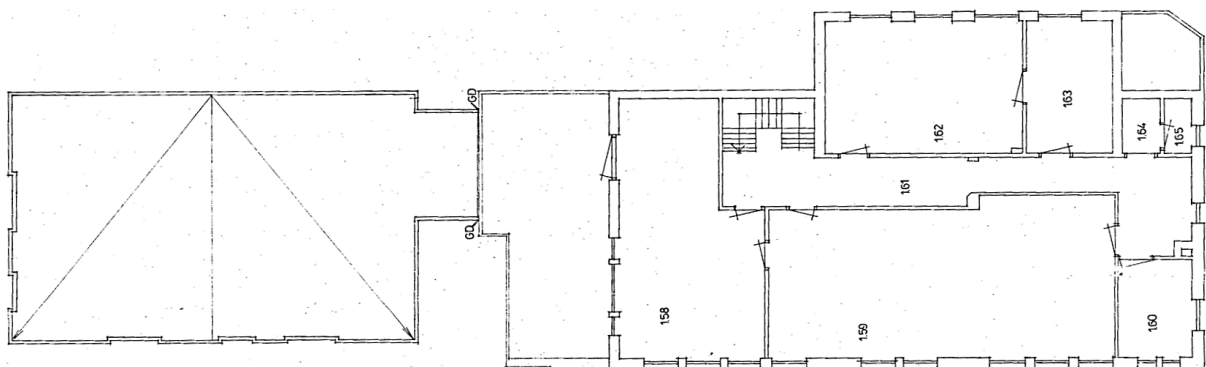
1932

1957-1958

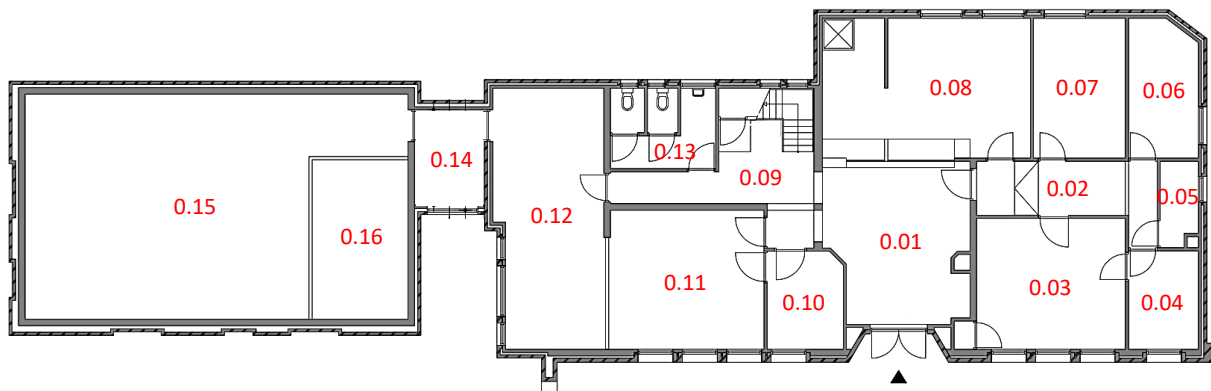

1971

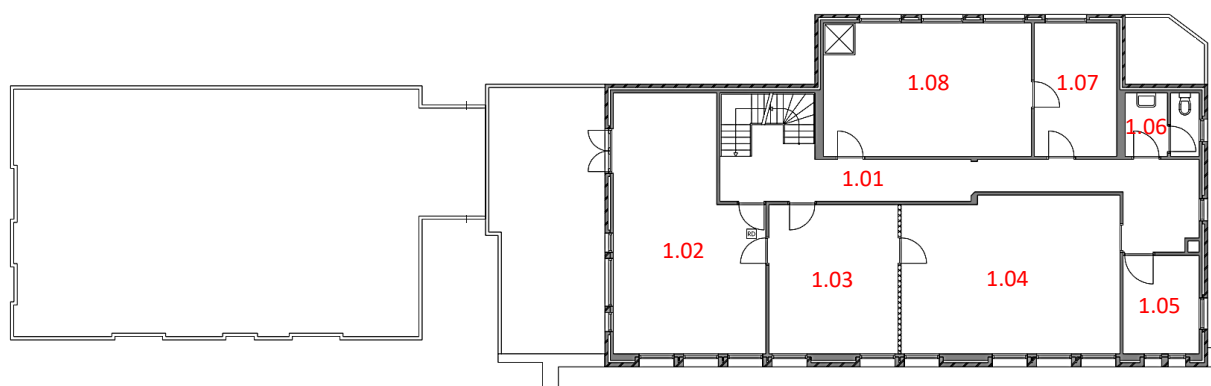

1984-1986

Plattegronden van de eerste verdieping van het oorspronkelijke dubbel woonhuis uit 1932 (boven), na de verbouwing tot politiebureau in 1957-1958 (middenboven), na de uitbreiding van het politiebureau in 1971 (middenonder) en na de verbouwing en uitbreiding tot gemeentearchief in 1984-1986 (onder) (BD, bewerkt).

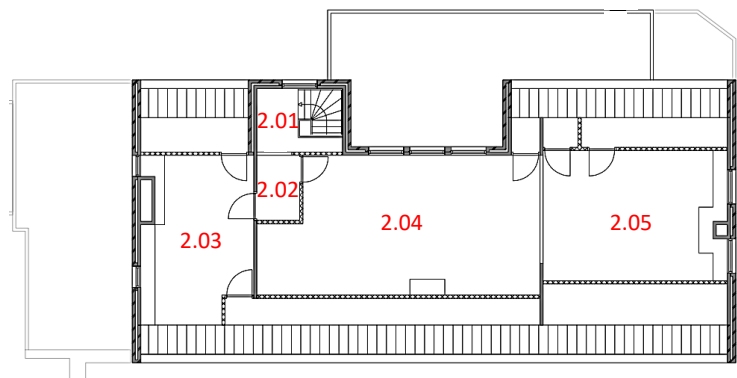
Begane grond

Eerste verdieping

Tweede verdieping

Plattegronden van de huidige situatie: begane grond (boven), eerste (midden) en tweede verdieping (onder) (gemeente Waalwijk, bewerkt).

Begane grond

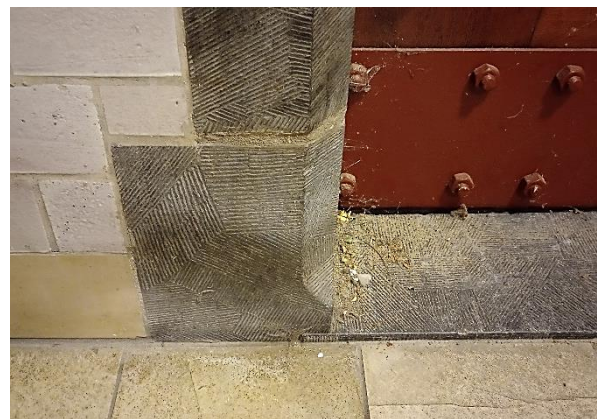
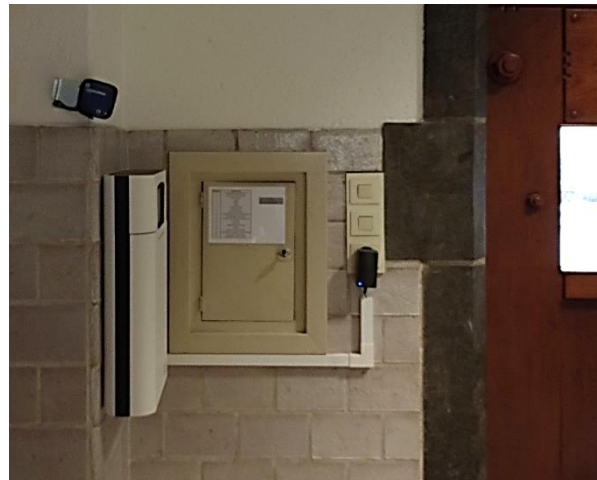
Hal (0.01)

De hal is gecreëerd bij de verbouwing tot politiebureau in 1957-1958. Van alle ruimten in het gebouw is hier de handtekening van Kropholler het meest zichtbaar. De zware, dubbele houten deur heeft uitvergroot, smeedijzeren hang- en sluitwerk en voetstootplaten. Het metaalwerk is meniekleurig, zoals ook op andere plekken in het raadhuisensemble. Rondom de getoogde deur zijn hardstenen elementen aangebracht in de vorm van een sluitsteen, hoekblokken, neuten en een dorpel. De hardstenen elementen zijn gefrijnd in kathedraalslag. Andere typische Kropholler-elementen zijn de

lambrisering van lichtgrijze geglaazuurde tegels in halfsteensverband op de wanden en de getoogde doorgangen richting de gang met trap (0.09). De halfronde bogen bestaan uit metselwerk en steunen in het midden op een geornamenteerde zuil van gepolijst beton. De zuil is opgebouwd uit meerdere delen. De ronde schacht staat op een basis die verloopt van vierkant naar rond en heeft aan de bovenzijde een dobbelsteenkapiteel. De betonkolom ondersteunt twee betonbalken in de bovenliggende vloer, die tijdens de verbouwing tot politiebureau zijn ingebracht om de overspanning van de hal mogelijk te maken. Een van de betonbalken is in het plafond zichtbaar.

Links naast de entree deur bevindt zich een brievenbuskast. Boven de tegellambrisering zijn de wanden van de hal voorzien van grof structuurpleister. Het plafond is glad gestuukt. Tussen wanden en plafond is een holle hoek gemaakt. Op de vloer liggen beige kleurige vierkante tegels van 30x30 centimeter. Tussen de vloer en de geglaazuurde tegels is een plint aanwezig van eveneens beige kleurige tegels. Achter de deur is in de vloer een schoonloopmat ingelegd. De radiatoren in de ruimte dateren van de verbouwing tot politiebureau in 1957-1958.

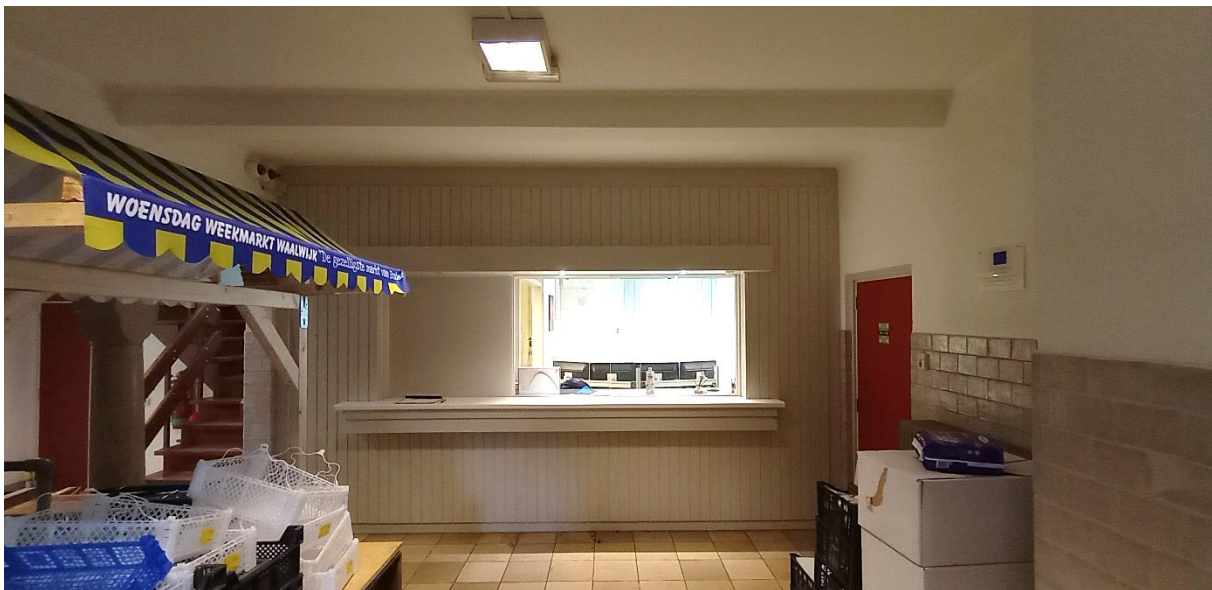
Aan de oostzijde van de hal is bij de uitbreiding van het politiebureau in 1971 een balie ingebouwd. Deze bevindt zich in een wand die is bekleed met verticale, houten schroten. Voorheen dienden bezoekers zich te melden via twee loketvensters in de noordwand van de hal (in de achterliggende ruimte van de wachtcommandant). Deze loketvensters zijn in de loop der tijd dichtgezet en bedekt met een prikbord. In een nis in de zuidwand, tegenover de vroegere loketvensters, bevond zich oorspronkelijk waarschijnlijk een wachtbank.

Zware, dubbele houten deur met rondom elementen van hardsteen (links). De hardsteen elementen zijn gefrijnd in kathedraalslag (rechtsonder). Links naast de deur bevindt zich een brievenbuskast (rechtsboven).

Twee getoogde doorgangen met gepolijste betonnen zuil bieden toegang tot de gang met trap (ruimte 0.09).

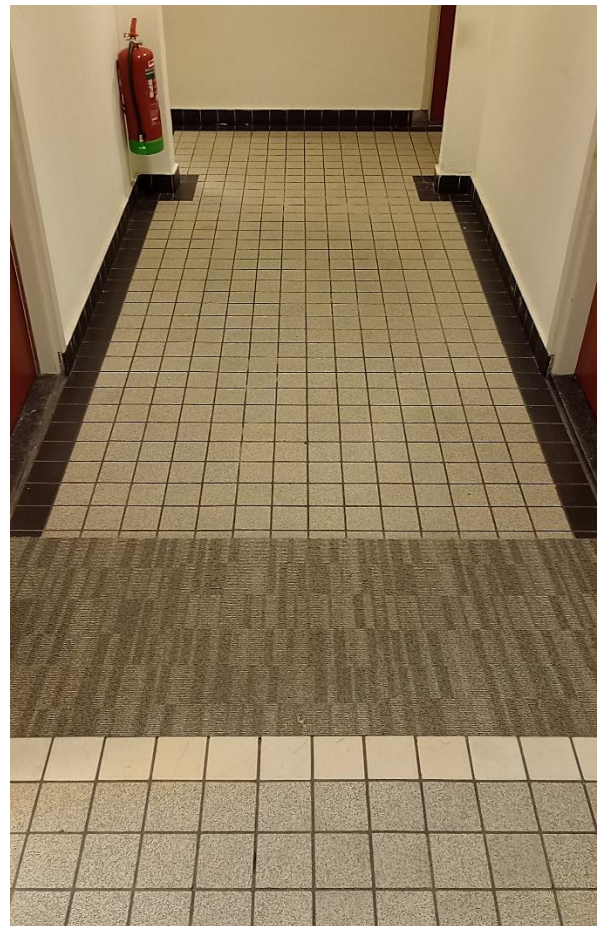
In de oostwand van de hal is in 1971 een balie ingebouwd. In het plafond is de in 1957-1958 ingebrachte betonnen vloerbalk zichtbaar.

De wanden zijn voorzien van een lambrisering van lichtgrijze geglaazuurde tegels (links) met erboven grof structuurpleister (midden). Tussen wanden en plafond is een holle hoek gemaakt (rechts).

Gang (0.02)

Vanuit de centrale hal ontsluiten twee gangen de verschillende ruimten in het gebouw. De zuidelijke, L-vormige gang kwam tot stand tijdens de verbouwing tot politiebureau in 1957-1958. De gang bezit nog grotendeels de afwerkingen uit deze tijd. De gang is vanuit de hal toegankelijk via een deur. Deze stompe boarddeur hangt in een houten kozijn en is roodbruin van kleur. Dit type deur komt in het gehele gebouw voor en dateert van de verbouwing van 1957-1958. Op de vloer liggen gemêleerd grijze tegeltjes van 10x10 centimeter met rondom een bies van zwarte tegeltjes van 10x10 centimeter. Ook de plint bestaat uit zwarte tegeltjes. Een klein verschil in vloerniveaus werd oorspronkelijk overbrugd middels een afstap, gemarkeerd door een strook witte tegels. In een latere fase is over de afstap een hellingbaan gemaakt, die is afgewerkt met grijs tapijt. De wanden van de gang zijn voorzien van grof structuurpleister, het plafond is glad gestuukt. De doorgang tussen de smalle en de brede beuk van de vroegere woning uit 1932 is getoogd.

Zicht vanuit de hal in de zuidelijke gang (links) en vloerafwerking (rechts).

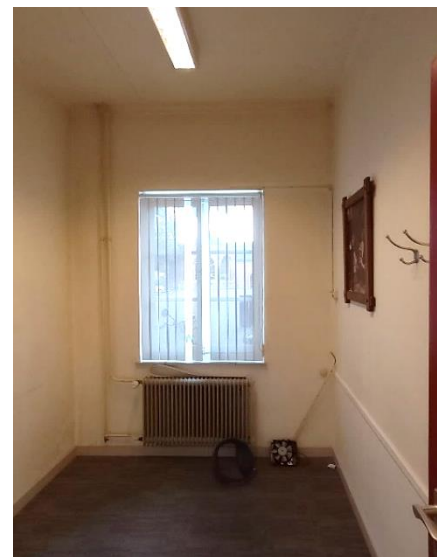
Ruimte voorzijde (0.03)

Deze ruimte betreft de voormalige zitkamer van de zuidelijke woning uit 1932 en de voormalige brigadiersruimte van het politiebureau uit 1957-1958. De ruimte heeft drie vensters richting het Raadhuisplein, die in 1957-1958 zijn gerealiseerd. De vensters hebben houten kozijnen met twee draairamen onder met zes ruitjes en een kiepraam met verticale roede boven. De draairamen

hebben een espagnoletsluiting, die deels nog oorspronkelijk is. De ramen zijn voorzien van het oorspronkelijke enkelglas en hebben een vensterbank van witte tegels. De wanden en het plafond van de ruimte zijn gestuukt en wit gesausd. Op de vloer liggen grijs gemêleerde tapijttegels. De ruimte is in de noordwest hoek voorzien van een inbouwkast. Hier bevindt zich de meterkast van het gebouw. Onder de vensters hangt een radiator.

Ruimte voorzijde (0.04)

Deze ruimte betreft de voormalige entreehal / toiletruimte van de zuidelijke woning uit 1932 en de voormalige adjudantsruimte van het politiebureau uit 1957-1958. De ruimte heeft één venster zoals beschreven bij ruimte 0.03, maar dan zonder bovenlicht / kiepraam. De afwerking van de ruimte is gelijk aan die van ruimte 0.03. In de wand tussen ruimten 0.03 en 0.04 is een vroegere deur dichtgezet.

Overzicht van ruimten 0.03 (links) en 0.04 (rechts).

CV- / installatieruimte (0.05)

Op deze plek bevond zich in het oorspronkelijke zuidelijke woonhuis uit 1932 de trap. Deze is bij de uitbreiding van het politiebureau in 1971 verwijderd en vervangen door een afgesloten CV- / installatieruimte.

Keuken (0.06)

Op deze plek is altijd een keuken geweest, maar van het oorspronkelijke interieur en de oorspronkelijke afwerkingen is weinig terug te vinden. De wanden hebben een lambrisering van witte tegels met daarboven stucwerk. Ook het plafond is gestuukt en wit gesausd. Op de vloer ligt beige / grijs marmoleum. Het keukenblok dateert waarschijnlijk uit de jaren negentig. In de zuidelijke muur bevindt zich een hooggeplaatst venster met een houten kozijn en kiepraam met figuurglas. Het venster dateert uit 1932 en heeft nog zijn oorspronkelijke hang- en sluitwerk.

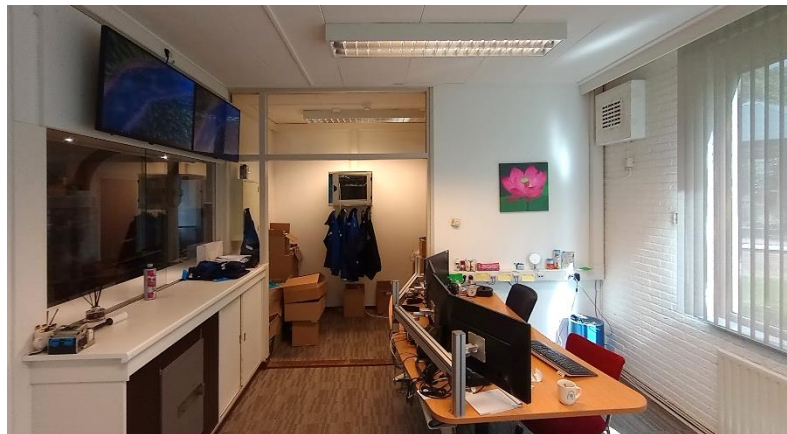
Overzicht keuken (links) met oorspronkelijk venster (rechts).

Ruimte achterzijde (0.07)

Deze ruimte is ontstaan bij de uitbreiding van het politiebureau in 1971 als (nieuwe) adjudantsruimte. De oostelijke wand van de ruimte (buitengevel) bestaat uit metselwerk dat wit is geschilderd. In deze gevel bevindt zich een venster met een houten kozijn met een vast deel onder en een smal kiepraam boven. Het houtwerk is aan de binnenzijde bruin gebeitst. In het vaste deel is in een latere fase dubbelglas ingezet met behulp van houten glaslatten. Deze zijn wit van kleur. Het venster heeft een vensterbank van witte tegels. De overige wanden zijn voorzien van sierpleister. Het plafond betreft een verdekt systeemplafond van mineraalplaat. Op de vloer liggen grijze, gemêleerde tapijttegels. Onder het venster hangt een radiator.

Ruimte achterzijde (0.08)

Deze ruimte is ontstaan bij de uitbreiding van het politiebureau in 1971 als meldkamer. De afwerking van de ruimte is gelijk aan die in ruimte 0.07. In de ruimte zijn twee vensters aanwezig, die in tegenstelling tot het venster in ruimte 0.07 geen bovenlicht hebben. Ook is hier geen dubbelglas aangebracht. Een lichte scheidingswand met deels houten kozijn met glazen invulling scheidt de ruimte in twee delen.

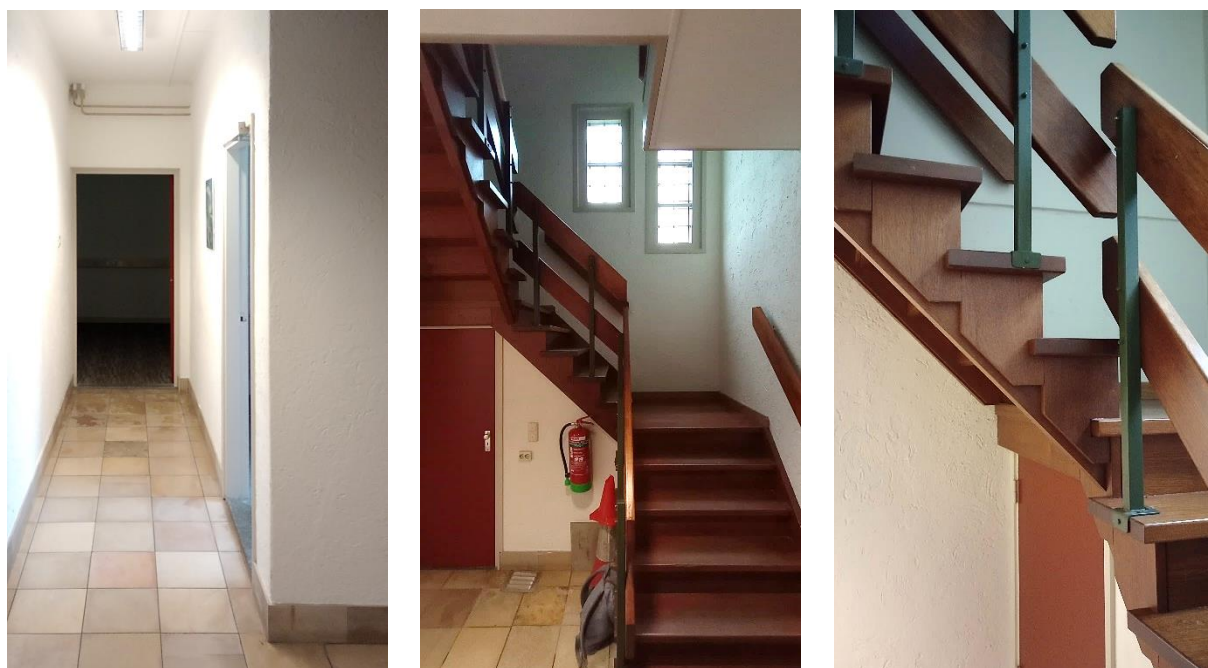
Overzicht van de ruimten 0.07 (links) en 0.08 (rechts).

Gang en trap (0.09)

In de noordelijke gang zijn de beige vloertegels van 30x30 centimeter uit de hal doorgelegd. Ook de plint van beige tegels is hier aanwezig. In het noordelijk deel van de gang zijn de tegels waarschijnlijk aangeheeld bij de verbouwing tot gemeentekantoor in 1977, toen de huidige indeling ontstond. In het trapportaal direct achter de getoogde doorgangen vanuit de hal is de lambrisering van lichtgrijze geglazuurde tegels doorgezet. Zie foto pagina 17, linksboven. De wanden zijn verder voorzien van grof structuurpleister, terwijl het plafond is afgewerkt met glad stucwerk.

De massief houten trap in de ruimte verving bij de verbouwing tot gemeentekantoor in 1977 de trap uit de oorspronkelijke noordelijke woning. Het betreft een U-vormige trap met dubbel bordes, die waarschijnlijk is uitgevoerd in mahonie. De trapboom heeft een verbijzondering in de vorm van een soort kartelmotief. De reling bestaat uit twee houten leuningen die zijn bevestigd aan stalen balusters. Onder het tweede bordes bevindt zich een werkkast met gootsteen.

In de gevel boven de trap zijn twee verticale vensters aanwezig die de stijging van de trap volgen. De vensters hebben houten kozijnen waarvan de vaste ramen (twee en drie ramen hoog) zijn gevuld met en glas-in-lood. De vensters dateren uit 1932.

In de gang liggen beige vloertegels (links). De massief houten trap dateert uit 1977, de vensters met glas-in-lood erboven uit 1932 (midden). De trapboom heeft een kartelmotief (rechts).

Ruimte voorzijde (0.10)

Deze ruimte ontstond bij de verbouwing van het dubbel woonhuis tot politiebureau in 1957-1958 en fungeerde als ruimte voor de wachtcommandant. De oorspronkelijke loketvensters richting de hal zijn in de loop der tijd dichtgezet. De ruimte is qua afwerkingen gelijk aan ruimte 0.03. De ruimte heeft één venster richting het Raadhuisplein.

Ruimte voorzijde (0.11)

Deze ruimte betreft de voormalige woonkamer van de noordelijke woning uit 1932 en de voormalige agentenwacht van het politiebureau uit 1957-1958. De ruimte is qua afwerkingen gelijk aan ruimte 0.03. De ruimte heeft drie vensters richting het Raadhuisplein.

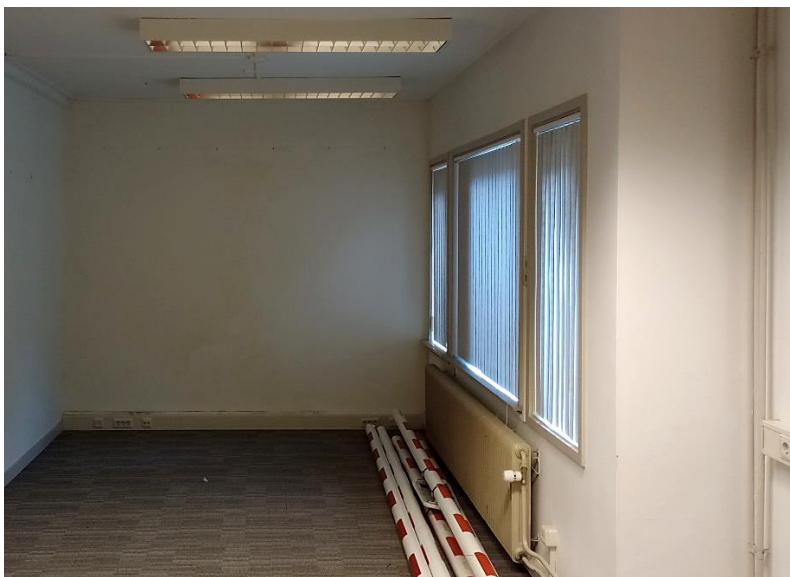

Overzicht van de ruimten 0.10 (links) en 0.11 (rechts).

Ruimte (0.12)

Deze ruimte bevindt zich in het eenlaagse bouwdeel, waar zich in 1932 een serre en een berging bevonden. Bij de verbouwing tot gemeentekantoor in 1977 werd de wand tussen de ruimten doorgebroken. De ruimte is qua afwerkingen gelijk aan ruimte 0.03.

De ruimte heeft in de noordelijke wand (buitengevel) drie vensters. De twee buitenste vensters dateren uit 1932. Deze hebben houten kozijnen, draairamen en houten vensterbanken. Het grotere middelste venster was oorspronkelijk een serre deur. Bij de verbouwing tot gemeentekantoor in 1977 is deze vervangen door een venster en is de borstwering dicht gemetseld. Het venster heeft een houten kozijn met een vast raam. Met name de vensterbank van witte tegels verraadt dat het hier gaat om een later geplaatst venster. Onder de vensters hangt een radiator.

Overzicht van ruimte 0.12, gezien richting de voorgevel (links). Bij de drie vensters in de noordgevel verraden het afwijkende kozijn en de stenen vensterbank dat het middelste venster later is ingepast (rechts).

Toiletruimte (0.13)

Op deze plek bevond zich in 1932 de keuken van de noordelijke woning. De bij de verbouwing van het dubbel woonhuis tot politiebureau gerealiseerde toiletgroep is in de loop der tijd meermaals gewijzigd. Tegenwoordig bestaat deze uit een voorruimte met wastafel en twee toiletten. Deze opzet is ontstaan bij de verbouwing tot gemeentekantoor in 1977.

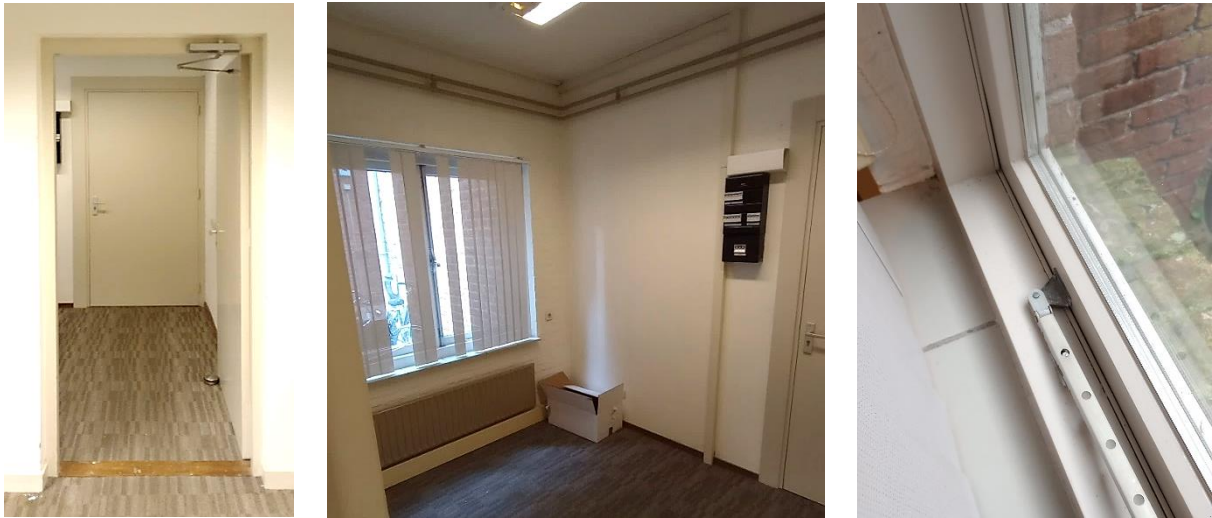
In de toiletruimten liggen dezelfde vloertegeltjes als in de zuidelijke gang (ruimte 0.02). De onderbroken zwarte bies in de voorruimte verradt ruimtelijke aanpassingen in het verleden. Op de wanden is een lambrisering van vierkante, witte tegels aanwezig. Daarboven zijn de wanden en plafonds voorzien van stucwerk. De toiletten en de wastafel zijn in de loop der tijd vervangen. In de voorruimte bevindt zich boven de wastafel een venster met houten kozijn. Het heeft onder een vast raam met vier ruitjes, boven een kiepraam met twee ruitjes. De beide toiletten hebben kleine, hooggeplaatste vensters met houten kozijn en kiepraam. De twee meest zuidelijke vensters dateren van de verbouwing van het dubbel woonhuis tot politiebureau in 1957-1958. Het noordelijke venster is bij de verbouwing in 1977 enkele meters verplaatst naar zijn huidige positie. De vensters hebben hun oorspronkelijke hang- en sluitwerk.

In de voorruimte verradt de onderbroken bies van zwarte vloertegeltjes ruimtelijke aanpassingen in het verleden (links). Boven de wastafel bevindt zich een groot venster (rechts).

Portaal (0.14)

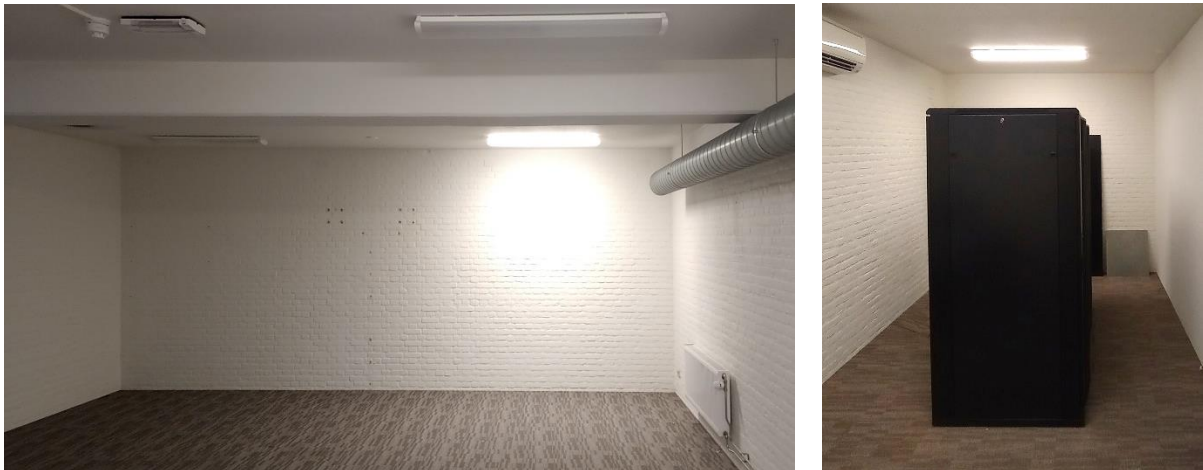
Het portaal is in 1984-1986 gerealiseerd en leidt naar de in diezelfde periode gerealiseerde archiefruimte. De west en oostwand van het portaal (buitengevels) bestaat uit wit geschilderd metselwerk. De zuid- en noordwand zijn gepleisterd. Het plafond is glad gestuukt. Op de vloer liggen grijs gemêleerde tapijttegels. De achtergevel (oostzijde) van het portaal is blind, de voorgevel (westzijde) is voorzien van een venster met houten kozijn en twee draairamen met espagnoetsluiting. De ramen zijn voorzien van ruiten van dubbelglas (waarschijnlijk oorspronkelijk). Het venster heeft een vensterbank van witte tegels.

Doorgang vanuit ruimte 0.12 richting het portaal (links). De gesloten deur in het verlengde van de geopende deur leidt naar de archiefruimte 0.15. Het portaal heeft aan de pleinzijde een venster (midden) met twee raairamen en dubbelglas (rechts).

Voormalige archiefruimte (0.15) en serverruimte (0.16)

De in 1984-1986 gerealiseerde archiefruimte is een geheel blinde ruimte. Wanden bestaan uit wit geschilderd metselwerk. Het plafond is glad gestuukt. De betonbalken van de dakconstructie zijn in het interieur zichtbaar. Op de vloer liggen grijs gemêleerde tapijttegels. In een latere fase is aan de zuidzijde van de voormalige archiefruimte een ruimte ingebouwd. Deze fungeert als serverruimte.

Overzicht van de voormalige archiefruimte (links) en de later ingebouwde serverruimte (rechts).

Eerste verdieping

Overloop / gang (1.01)

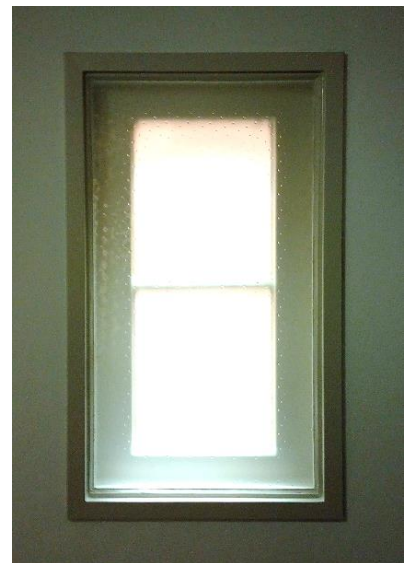
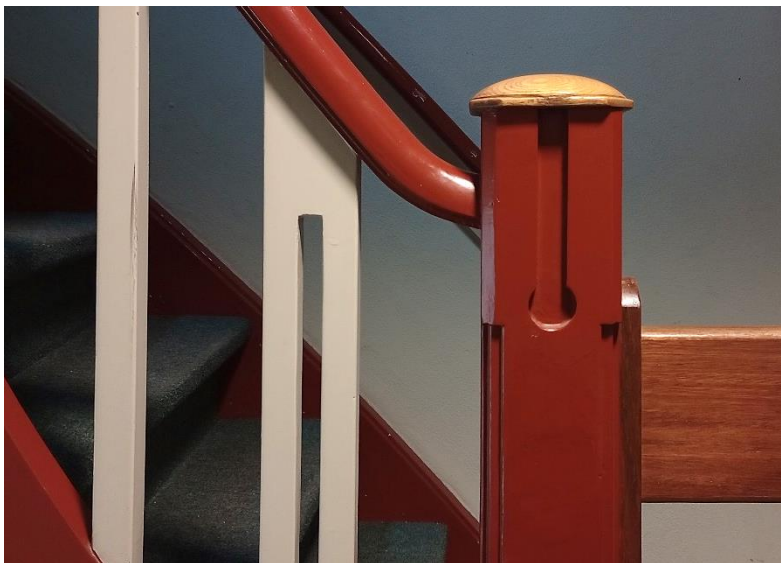
De overloop / gang heeft in het verleden diverse veranderingen ondergaan. De huidige opzet dateert van de verbouwing tot gemeentearchief in 1984-1986. De overloop / gang loopt vanaf het trappenhuis richting de zuidgevel en ontsluit rechtstreeks alle ruimten op de eerste verdieping.

De wanden van de overloop / gang zijn glad gestuukt, evenals het plafond. In het plafond zijn twee omklede draagbalken van de vloer zichtbaar. Deze zijn bij een verbouwing in 1977 aangebracht toen in de aanliggende ruimten enkele dragende wanden zijn verwijderd. Op de vloer ligt blauw kamerbreed tapijt. De aan de gang grenzende ruimten zijn ontsloten via roodbruine stompe boarddeuren in houten kozijnen zoals deze ook de begane grond voorkomen. Waarschijnlijk betreft het deuren uit de tijd van de verbouwing tot politiebureau in 1957-1958 die in de loop der tijd al dan niet zijn herplaatst. De doorgang tussen de smalle en de brede beuk van de vroegere woning uit 1932 is getoogd. Op het einde van de gang, in de zuidgevel, bevindt zich een verticaal venster met houten kozijn en twee ruitjes (enkelglas). Het venster is voorzien van een achterzetraam met figuurglas.

Zicht in de gang richting het zuiden (links). In het plafond zijn twee in 1977 aangebrachte constructieve balken zichtbaar. Aan het eind van de gang bevindt zich een getoogde doorgang en een venster in de zuidgevel. Tussen de eerste en tweede verdieping is de oorspronkelijke trap uit 1932 aanwezig (rechts).

De trap tussen de eerste en tweede verdieping dateert van de bouw van het dubbel woonhuis in 1932. Het betreft een geheel houten trap met een kwartdraai. De trap heeft vierkante trappalen, waarvan de hoeken zijn voorzien van een profilering en de bovenzijden aan alle zijden van een inkeping met ronde beëindiging. De trappalen zijn afgedekt met een deels ronde bekroning. Deels opengewerkte balusters op de trapboom dragen een aan de bovenzijde afgeronde handgreep. Tegen de wand is een ronde handgreep gemonteerd. Trapbomen, trappalen en handgrepen zijn bruinrood geschilderd, de balusters wit. De trap is in een latere fase bekleed met blauw tapijt.

Detail van de trap (links) en venster met achterzetraam in de zuidgevel (rechts).

Ruimte (1.02)

Deze L-vormige ruimte bevindt zich aan de noordzijde en strekt zich uit van de voor- (west-) tot de achtergevel (oostzijde). De ruimte ontstond bij de verbouwing tot gemeentekantoor in 1977 toen een wand tussen twee ruimten werd doorgebroken. Oorspronkelijk waren hier een slaap- en logeerkamer in de noordelijke woning uit 1932 en een administratieruimte en ruimte voor de recherche in het politiebureau uit 1957-1958.

Wanden en plafond van de ruimte zijn glad gestuukt. Tussen wanden en plafond is een holle hoek gemaakt. Op de vloer ligt kamerbreed grijs tapijt.

In de voorgevel bevinden zich drie vensters met houten kozijnen en draairamen met per raam boven elkaar drie ruitjes (enkelglas). De vensters dateren van de verbouwing van het dubbel woonhuis tot politiebureau in 1957-1958. De draairamen hebben een espagnoetsluiting. De vensters hebben vensterbanken van witte tegels. In de noordgevel bevinden zich twee verticale vensters uit 1932. Deze vensters hebben houten kozijnen en draairamen met boven elkaar drie ruitjes (enkelglas). De vensters hebben een houten vensterbank. Tussen de twee vensters is een oorspronkelijke dubbele deur bij de verbouwing tot gemeentekantoor in 1977 omgevormd tot een venster. De borstwering is dicht gemetseld. Het venster heeft een vast raam met dubbelglas en een vensterbank van witte tegels. Aan de achterzijde is in de noordgevel nog wel de oorspronkelijke dubbele deur aanwezig. Deze gaf (net als de verdwenen deur) toegang tot het aangrenzende platte dak. De deuropening heeft een houten kozijn en twee deuren met ieder drie ruiten (enkelglas). De deuren zijn voorzien van een espagnoetsluiting. Onder de vensters aan de voorzijde en tegen de achtergevel hangen radiatoren.

Zicht in ruimte 1.02 richting de westgevel (boven) en de oostgevel (linksonder). In 1977 is een dubbele deur in de noordgevel vervangen door een venster (rechts).

Ruimte voorzijde (1.03)

Deze ruimte bevindt zich op de plek waar in de noordelijke woning in 1932 een badkamer en (deel van) een studeerkamer was. De ruimte is bereikbaar via een deur vanaf de gang (1.01), maar ook via een tussendeur vanuit ruimte 1.02.

De ruimte is qua afwerkingen vergelijkbaar aan ruimte 1.02. Onder het bouwkundige plafond is een verlaagd plafond aangebracht van gipsplaten. In het plafond is een omklede draagbalk zichtbaar. Deze is bij de verbouwing tot gemeentekantoor in 1977 aangebracht, toen een dragende wand werd doorgebroken.

In de voorgevel (westzijde) zijn twee vensters opgenomen, daterend van de verbouwing tot politiebureau in 1957-1958. Het betreft een venster met twee draairamen met boven elkaar drie ruitjes (enkelglas) en een hoger geplaatst venster (boven de hoofdentree) met twee draairamen met boven elkaar twee ruitjes (enkelglas). De ramen hebben espagnoletsluitingen. Onder beide vensters bevinden zich radiatoren.

Zicht in ruimte 1.03 richting de voorgevel. Het hoger geplaatste venster bevindt zich boven de hoofdentree van het gebouw.

Ruimte voorzijde (1.04)

Deze ruimte bevindt zich op de plek waar in de noordelijke woning in 1932 (een deel van) een studeerkamer was en in de zuidelijke woning een slaapkamer. Na de verbouwing tot politiebureau fungeerden de ruimten als spreekkamer en inspecteurskamer. De ruimte is bereikbaar via een deur vanaf de gang (1.01), maar ook via een tussendeur vanuit ruimte 1.03. De wand tussen ruimten 1.03 en 1.04 betreft een lichte wand van een houten regelwerk met gipsplaten. Een deur aan de zuidzijde richting de gang is in de loop der tijd dichtgezet / vastgezet.

De ruimte is qua afwerkingen vergelijkbaar aan ruimte 1.02 en 1.03. Onder het bouwkundige plafond is een verlaagd plafond aangebracht van gipsplaten. In het plafond is een omklede draagbalk zichtbaar. Deze is bij de verbouwing tot gemeentekantoor in 1977 aangebracht, toen de dragende wand tussen de voormalige woonhuizen werd doorgebroken. In het noordelijke deel van de ruimte liggen op de vloer multiplexplaten. In de rest van de ruimte ligt een ondervloer van hardboard.

De ruimte heeft in de voorgevel (westzijde) vier vensters, vergelijkbaar met de vensters in de ruimten 1.02 en 1.03. Het betreft drie 'standaard' vensters en één hoger geplaatst venster (boven de hoofdentree). Onder de vensters hangen radiatoren. Onder de vensters hangen radiatoren.

Zicht in ruimte 1.04. De omklede balk in het plafond bevindt zich op de oorspronkelijke scheiding tussen de woningen.

Ruimte voorzijde (1.05)

Deze ruimte bevindt zich op de oorspronkelijke plek van een logeerkamer in de zuidelijke woning in 1932. In de tijd van het politiebureau was de ruimte in gebruik als berging.

Wanden en plafond van de ruimte zijn glad gestuukt. Tussen wanden en plafond is een holle hoek gemaakt. Op de vloer liggen grijs gemêleerde tapijttegels.

In de voorgevel (westzijde) bevinden zich twee verticale vensters met houten kozijnen en vaste ramen met per raam boven elkaar twee ruitjes (enkelglas). De vensters hebben vensterbanken van witte tegels. De vensters dateren van de verbouwing van het dubbel woonhuis tot politiebureau in 1957-1958. Onder de vensters hangt een radiator. In de zuidgevel bevindt zich een venster met houten kozijnen en twee draairamen met boven elkaar twee ruitjes (enkelglas). De ramen hebben een espagnoletsluiting. Het venster heeft een vensterbank van witte tegels. Het venster dateert van de uitbreiding van het politiebureau in 1971.

Zicht in ruimte 1.05 (links). De voorruimte en het toilet (ruimte 1.06) zijn voorzien van een lambrisering van witte tegels (midden en rechtsonder). In het toilet bevindt zich een oorspronkelijk venster uit 1932 (rechtsboven).

Toiletruimte (1.06)

Deze ruimte is in 1932 ontworpen als badkamer voor de zuidelijke woning. Vanaf de verbouwing tot politiebureau in 1957-1958 is de ruimte in gebruik als toiletruimte. De ruimte is in de loop der tijd meermaals vernieuwd.

In de huidige situatie is op de wanden van de voorruimte en van het toilet een lambrisering aanwezig van witte tegels. Daarboven zijn de wanden en plafonds glad gestuukt. Op de vloer ligt beige marmoleum. In het toilet bevindt zich een hooggeplaatst venster met een houten kozijn en kiepraam met figuurglas (enkelglas). Dit venster dateert uit 1932 en heeft nog zijn oorspronkelijke hang- en sluitwerk.

Ruimte achterzijde (1.07)

Deze ruimte ontstond bij de uitbreiding van het politiebureau in 1971 en werd gebruikt als verhoorkamer. Middels een tussendeur is de ruimte gekoppeld met de naastgelegen ruimte 1.08.

Deze deur is dichtgezet / vastgezet.

De achtergevel (oostzijde) bestaat uit wit geschilderd metselwerk, de overige wanden zijn glad gestuukt. Onder het bouwkundige plafond hang een verdekt systeemplafond van vierkante mineraalplaten. Op de vloer ligt beige marmoleum.

In de achtergevel (oostzijde) bevindt zich een venster met een houten kozijn met een vast deel onder en een smal kiepraam boven. Het venster heeft een vensterbank van witte tegels. Onder het venster hangt een radiator.

Ruimte achterzijde (1.08)

Deze ruimte ontstond bij de uitbreiding van het politiebureau in 1971 en werd gebruikt als onderzoeksruimte.

De afwerking van de ruimte is nagenoeg gelijk aan die van ruimte 1.07. Op de vloer ligt echter blauw kamerbreed tapijt en de noordelijke wand is afgewerkt met verticale houten schrootjes.

De ruimte heeft drie vensters, vergelijkbaar met het venster in ruimte 1.07.

Zicht in ruimte 1.07 richting de achtergevel (links) en in ruimte 1.08 richting de noordelijke wand, die met houten schrootjes is bekleed (rechts).

Zicht in ruimte 1.08. De deur tussen ruimte 1.07 en 1.08 is dichtgezet / vastgezet.

Tweede verdieping

Overloop (2.01)

De overloop heeft glad gestuukte wanden en een glad gestuukt plafond. Op de vloer ligt kamerbreed blauw tapijt. In de achtergevel (oostzijde) bevindt zich een venster met houten kozijn en twee draairamen met boven elkaar twee ruitjes (enkelglas). De ramen hebben een espagnoletsluiting. Het venster dateert uit de verbouwing van het dubbel woonhuis tot politiebureau in 1957-1958 toen de gevel boven het trappenhuis recht omhoog werd getrokken.

De trap (zie ruimte 1.01) heeft op de overloop een later toegevoegd hekwerk. Het bestaat uit vierkante staanders een vierkante handgreep en horizontale liggers. In de kleurstelling zijn de kleuren bruinrood en wit van de oorspronkelijke trap doorgezet.

Trap met later toegevoegd hekwerk (links), venster in de achtergevel (midden) met espagnoletsluiting (rechts).

Hal (2.02)

De hal ontsluit de verschillende ruimten op de verdieping.

De afwerkingen zijn gelijk aan die op de overloop (2.01).

Zolderruimte noordzijde (2.03)

De zolderverdieping aan sich kreeg zijn huidige vorm bij de verbouwing van het dubbel woonhuis tot politiebureau in 1957-1958. Bij deze verbouwing zijn de gevels hoger opgemetseld en is de kap opgehoogd. De zolderruimten in hun huidige opzet zijn ontstaan bij de verbouwing van het politiebureau tot gemeentekantoor in 1977. Bij deze verbouwing zijn op de zolderverdieping met lichte scheidingsconstructies wanden en verlaagde (horizontale) plafonds geplaatst, waardoor de kapconstructie niet meer zichtbaar is.

De noordelijke zolderruimte heeft glad gestuukte wanden en een plafond van gipsplaten. Op de vloer ligt grijs tapijt. Aan de voor- (west-) en achterzijde (oostzijde) zijn de ruimtes achter de wanden via (paneel)deuren te bereiken.

De noordgevel heeft twee verticale vensters met houten kozijnen en draairamen met boven elkaar drie ruitjes (enkelglas). De vensters dateren van de verbouwing van het dubbel woonhuis tot politiebureau in 1957-1958.

Zolderruimte zuidzijde (2.04 en 2.05)

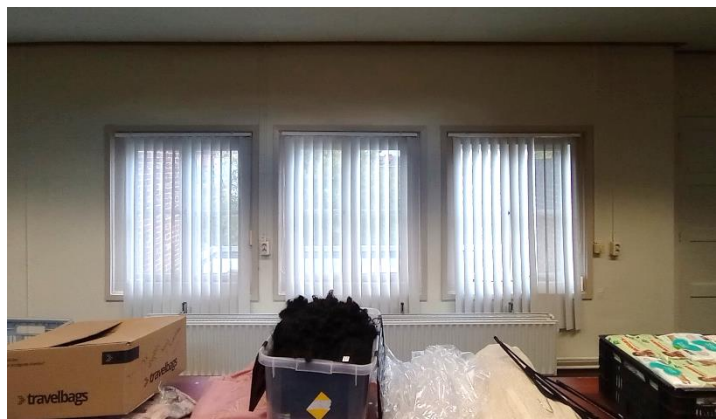
De ruimten 2.04 en 2.05 zijn middels een groot rechthoekig portaal in de tussenwand met elkaar verbonden. De zuidelijke zolderruimte heeft glad gestuukte wanden en een plafond van gipsplaten. Op de vloer ligt grijs tapijt. Aan de achterzijde (oostzijde) zijn enkele ruimtes achter de wanden via (paneel)deuren te bereiken.

In de ruimten bevinden zich vijf identieke vensters: drie in de achtergevel (oostzijde) in ruimte 2.04 en twee in de zuidgevel in ruimte 2.05. De vrijwel vierkante vensters hebben houten kozijnen en ieder twee draairamen met boven elkaar twee ruitjes (enkelglas). De ramen zijn voorzien van espagnoletsluitingen. De vensters dateren van de verbouwing van het dubbel woonhuis tot politiebureau in 1957-1958. Ook het venster in de dakkapel en de dakkapel zelf aan de voorzijde (westzijde) in ruimte 2.04 dateren uit deze tijd. Het vrijwel vierkante venster heeft een houten kozijn en een draairaam met vier ruitjes (enkelglas). Het sluitwerk is in de loop der tijd vernieuwd. Onder alle vensters in de gevels hangen radiatoren.

In de zuidoost hoek van ruimte 2.05 staat een eenvoudig keukenblok uit de jaren negentig.

Zicht in ruimten 2.04 en 2.05, richting de noordzijde (boven) en richting de zuidgevel (onder). De beide ruimten zijn door een groot portaal in de tussenwand met elkaar verbonden.

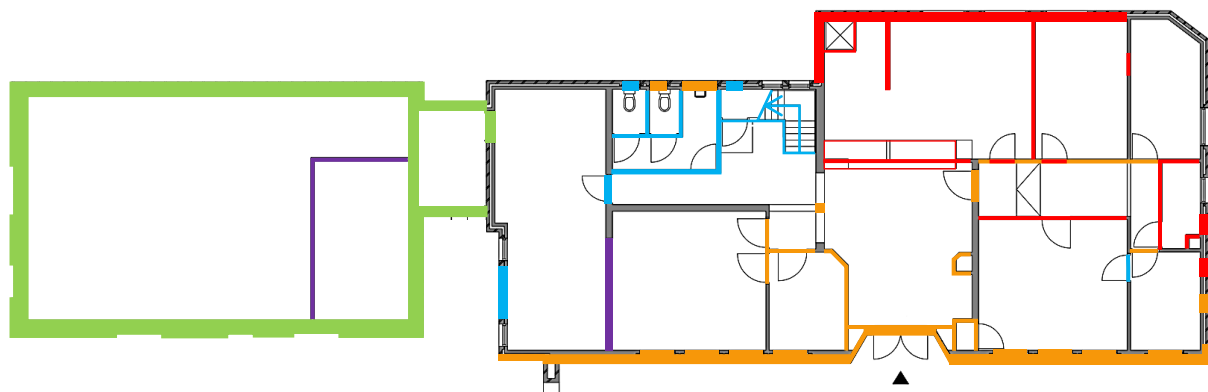

Overzicht van de verschillende vensters in de ruimten 2.04 en 2.05: venster in de dakkapel (links), vensters in de zuidgevel (rechtsboven) en in de achtergevel (rechtsonder).

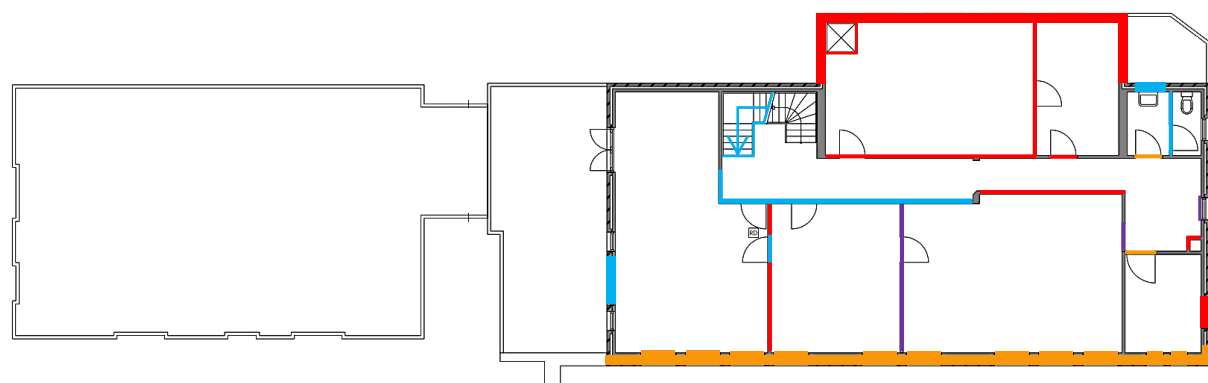

In de zuidoost hoek van ruimte 2.05 bevindt zich een eenvoudig keukenblok.

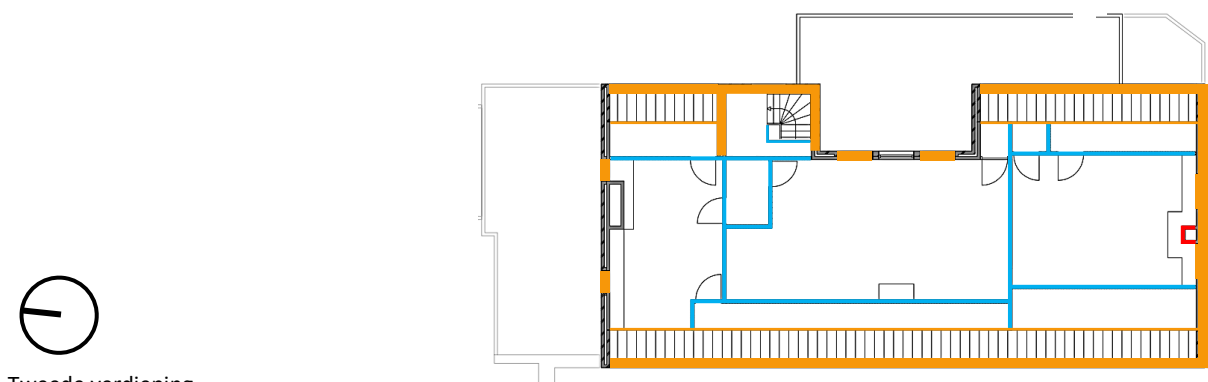
2.1.3. Bouwfasering

Begane grond

Eerste verdieping

Tweede verdieping

- 1932 (dubbel woonhuis, architectenbureau Van Ree en Bossaerts)
- 1957-1958 (verbouwing tot politiebureau, Kropholler)
- 1971 (uitbreiding politiebureau, Gemeentewerken)
- 1977 (verbouwing tot gemeentekantoor, Gemeentewerken)
- 1984-1986 (verbouwing en uitbreiding tot gemeentearchief, B&D architecten)
- na 1986

Bouwfasering van het voormalige politiebureau (gemeente Waalwijk, bewerkt).

2.2. Voormalige dienstwoning politie (Stadstuin 1)

Aan de Winterdijk achter het raadhuis, in het verlengde van de doorgang tussen het raadhuis en de oostwand, realiseerde Kropholler in 1933 een dienstwoning voor de politie. De vrijstaande woning is door Kropholler met zorg, maar duidelijk eenvoudiger vormgeven dan de andere gebouwen van het ensemble. Van de dienstwoning zijn in de verschillende archieven geen oorspronkelijke bouwtekeningen aangetroffen.

Zie voor een beschrijving van de bouwmassa, de gevels en de gebruiksgeschiedenis Zaaier en Sebregts 2022, 42-43, 59 en 143-146.

2.2.1. Constructie

Fundering en vloerconstructies

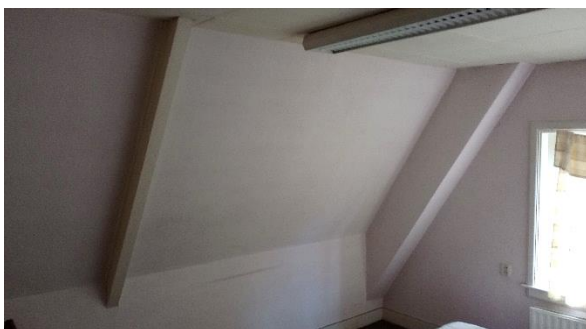
De dienstwoning is op staal gefundeerd en heeft een begane grondvloer van (stamp)beton op zand. Er is geen kelder of kruipruimte aanwezig. De verdiepingvloer is uitgevoerd als een houten balkenvloer. De balken zijn in het interieur niet zichtbaar omdat onder de vloerconstructie een verlaagd stucplafond is aangebracht.

Opgaande dragende muren

De vloerconstructies liggen op de gevels en dragende binnenmuren. De gevels van het hoofdvolume betreffen spouwmuren waarbij het buitenspouwblad bestaat uit kloostermoppen en het binnenspouwblad uit (waarschijnlijk) standaard metselwerk. De gevels van de oorspronkelijke aanbouw met berging (nu badkamer) aan de westzijde betreffen halfsteens muren, net als de dragende binnenmuren. De later aangebrachte berging aan de oostzijde heeft spouwmuren van handvorm bakstenen in waalformaat.

Kapconstructie

De dienstwoning heeft een eenvoudige houten sporenkap. De sporen zijn in het interieur zichtbaar. In de nok is een vliering aangebracht. Deze was bij de bezichtiging niet toegankelijk. De kapconstructie van de oorspronkelijke aanbouw aan de westzijde is vanwege een verlaagd plafond niet in het interieur zichtbaar. Waarschijnlijk is hierboven eveneens een eenvoudige houten sporenkap aanwezig.

De dienstwoning heeft een eenvoudige houten sporenkap (links) en een (niet toegankelijke) vliering (rechts).

2.2.2. Interieur

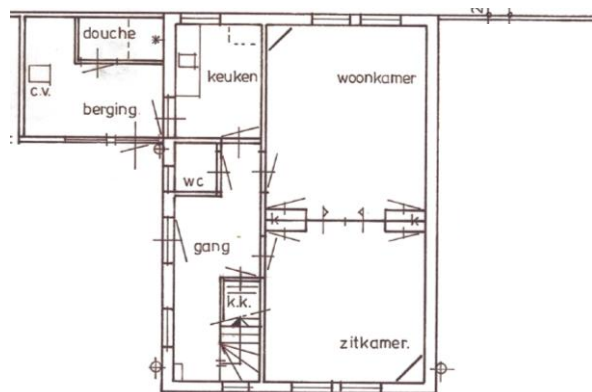
Bouwgeschiedenis

Dienstwoning politie (1933, Kropholler)

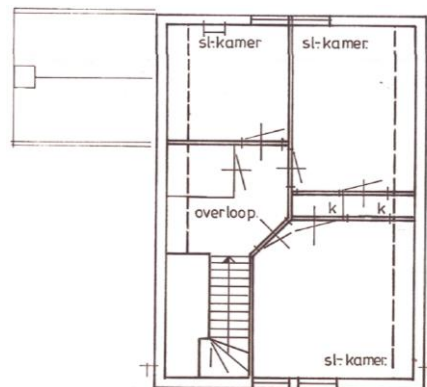
De voormalige dienstwoning had / heeft een vrij standaard woningindeling, bestaande uit een brede beuk (woonkamer en zitkamer) en een smalle beuk (gang, trap, toilet en keuken). Op de verdieping vindt een verspringing plaats om aan de achterzijde (noordzijde) twee even brede slaapkamers mogelijk te maken. Een eenlaagse aanbouw aan de westzijde diende oorspronkelijk als berging. Waarschijnlijk was hier vanaf de bouwtijd ook een doucheruimte aanwezig.

Verbouwing en uitbreiding (1986, Gemeentewerken)

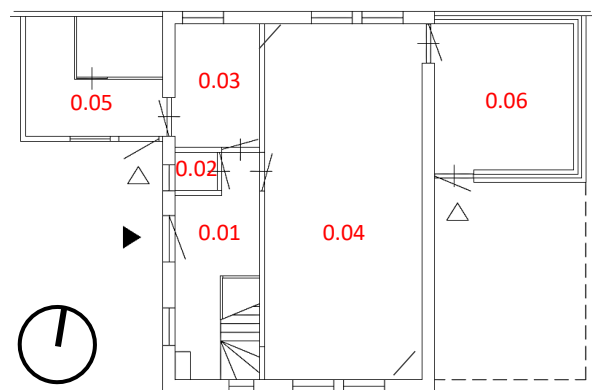
In de tweede helft van de jaren tachtig van de twintigste eeuw is de woning verbouwd en uitgebreid. Aan de oostzijde is een berging met plat dak en luifel toegevoegd. Ook in het interieur vonden enkele wijzigingen plaats. De douche in de berging is vervangen door een volwaardige badkamer. Tussen de woon- en de zitkamer is de ensuite-indeling verwijderd, net als de schouwen in twee hoeken van de ruimte. Op de verdieping is de wand tussen de twee slaapkamers aan de achterzijde (noordzijde) doorgebroken, waardoor een grotere ruimte is ontstaan. Al voor de verbouwing in de jaren tachtig is in de woning centrale verwarming aangebracht. De huidige situatie komt grotendeels overeen met de in 1986 gecreëerde toestand.

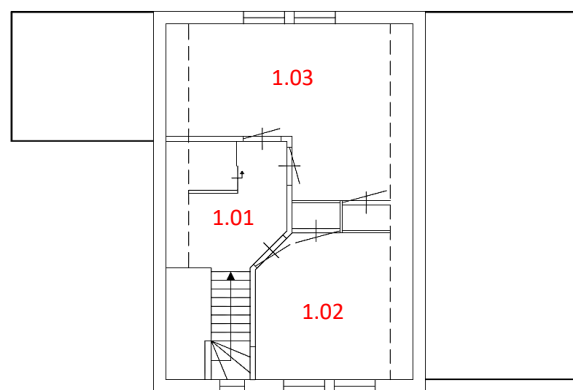
Begane grond

Verdieping

Begane grond

Verdieping

Oorspronkelijke (boven) en huidige indeling (onder) (gemeente Waalwijk, bewerkt).

Begane grond

Gang / trap (0.01)

De hoofdentree van de woning bevindt zich in de westgevel. De entree heeft een oorspronkelijk houten kozijn met hardstenen neuten en een hardstenen dorpel. Ook de massief houten voordeur is oorspronkelijk. De deur heeft een vierkant raam met een kruisroede en vier ruitjes (enkelglas). Het hang- en sluitwerk is in de loop der tijd vernieuwd. Naast de deur bevindt zich een hoog venster met oorspronkelijk houten kozijn en vastgezet kiepraam met verticale roede. Net als alle overige vensters in de woning heeft dit venster een houten vensterbank.

De gang geeft toegang tot een trap- / kelderkast en via een klein portaal tot de woonkamer, de keuken en het toilet. Alle doorgangen tussen ruimten zijn in de woning voorzien van de oorspronkelijke houten kozijnen met houten neuten en paneeldeuren. De paneeldeuren in de woning hebben aan de bovenzijde twee verticale vakken en onder twee (iets hogere) verticale vlakken. Het hangwerk is over het algemeen oorspronkelijk, het sluitwerk is in de loop der tijd vernieuwd. De deur richting de keuken ontbreekt. De oorspronkelijke tweede deur naar de woonkamer (zitkamer) is bij de verbouwing in de jaren tachtig dichtgezet. Waarschijnlijk is deze geheel verwijderd, aangezien in de wand geen kozijn zichtbaar is.

De wanden van de gang zijn voorzien van een niet-oorspronkelijke lambrisering van verticale schrootjes. Daarboven zijn de wanden afgewerkt met (wit geschilderd) structuurbehang.

Het plafond van de gang is gestuukt en wit gesausd. Het portaal heeft een verlaagd plafond van mineraalplaat. Op de vloer liggen grijsblauwe tapijttegels.

In de zuidwest hoek van de gang is een uitgetimmerde meterkast aanwezig. Een radiator onder het raam is later aangebracht. In de gang zijn, net als in de rest van de woning, geen oorspronkelijk schakelmateriaal of wandcontactdozen aanwezig.

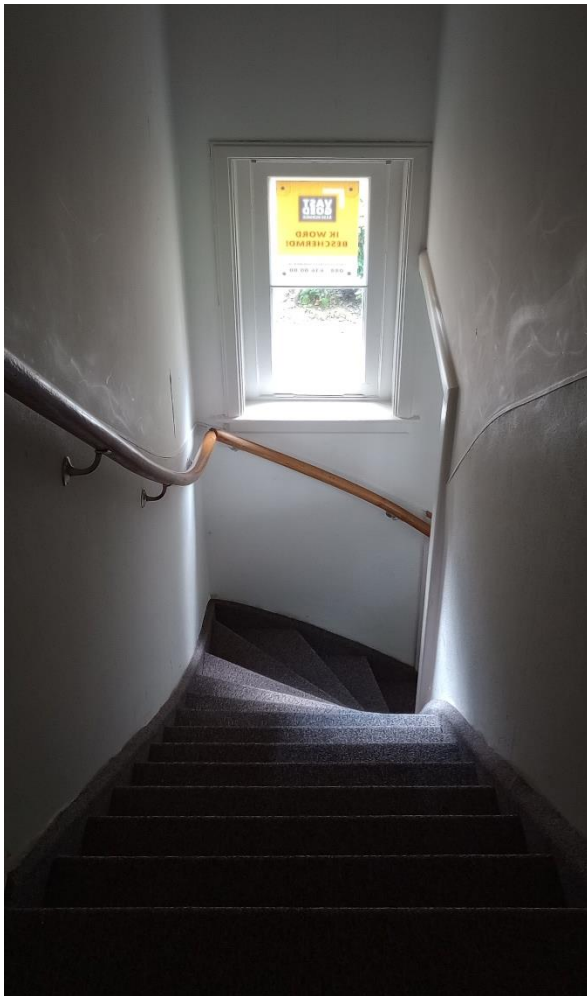
De houten trap met onderkwart is bekleed met blauw tapijt. De houten leuning is waarschijnlijk oorspronkelijk, de bevestigingsbeugels niet. Langs de trap bevindt zich een waarschijnlijk oorspronkelijke lambrisering, die later is voorzien van structuurbehang. Boven de trap bevindt zich een verticaal venster met vastgezet kiepraam en horizontale roede.

Voordeur (links), deur naar trap- / kelderkast (midden) en doorgang richting de trap met meterkast (rechts).

Hardstenen dorpel en neuten bij de voordeur (links) en profilering voordeur ter plaatse van de ruitjes (rechts).

Trapgat (links), leuning (rechtsboven) en details van het vastgezette kiepraam boven de trap (rechtsmidden en -onder).

Toilet (0.02)

Het toilet is in de loop der tijd geheel vernieuwd met beige vierkante vloertegels, een lambrisering van witte vierkante wandtegels met daarboven (wit geschilderd) structuurbehang en een nieuwe toiletpot. Het hooggeplaatste venster met kiepraam is geheel oorspronkelijk, ook het hang- en sluitwerk. Het raam is voorzien van figuurglas. Het plafond van de ruimte is gestuukt en wit gesausd.

Op de deur en het venster na is het toilet geheel vernieuwd (links en rechtsonder). Het oorspronkelijke venster heeft een kiepraam met figuurglas en hang- en sluitwerk uit de bouwtijd (rechtsboven).

Keuken (0.03)

Ook de keuken is in de loop der tijd vrijwel geheel vernieuwd. Waarschijnlijk is de plint van grijze vierkante tegels oorspronkelijk, maar de witte vierkante tegels erboven zijn na de bouwtijd aangebracht. In de keuken ligt op de betonvloer groenblauw gemêleerd vinyl.

De keuken heeft een venster met een oorspronkelijk houten kozijn. Het schuifraam is in de loop der tijd vastgezet, maar de schuifconstructie met raamkoorden is nog aanwezig. Het enkelglas is vervangen door dubbelglas, door middel van blank aluminium glaslatten aan de binnenzijde en houten opdeklatten aan de buitenzijde. Tussen het dubbelglas is een kunststof kruisroede opgenomen. In later tijd is ook een rolluik aangebracht. De oorspronkelijke houten vensterbank is in de loop der tijd verdwenen. In plaats van de vensterbank is de negge van het venster betegeld. Het eenvoudige keukenblok dateert waarschijnlijk uit de jaren zeventig van de twintigste eeuw. Bij de verbouwing in de jaren tachtig is op het voormalige stookkanaal in de noordoost hoek van de ruimte een afzuigkap aangesloten.

Een doorgang met oorspronkelijk houten kozijn en paneeldeur geeft toegang tot de aanbouw met berging / badkamer.

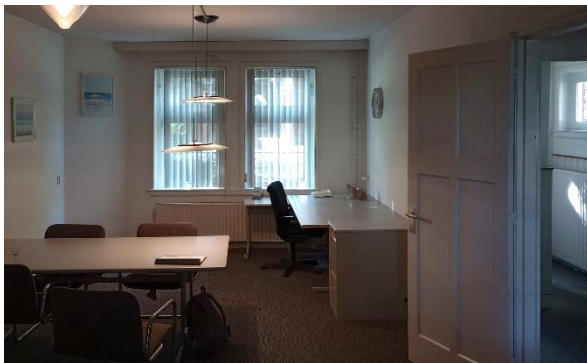
Overzicht van de keuken met later geplaatst keukenblok (links). Het schuifraam in het oorspronkelijke venster is in de loop der tijd vastgezet, maar de schuifconstructie met raamkoorden is nog aanwezig (midden). De oorspronkelijke houten vensterbank is verdwenen (rechtsboven). De plint van vierkante grijze vierkante tegels is waarschijnlijk oorspronkelijk (rechtsonder).

Woonkamer (0.04)

In de woonkamer is in de jaren tachtig de ensuite-indeling verwijderd. Ook zijn de beide hoekschouwen in de oorspronkelijke zit- en woonkamer verwijderd. De rookkanalen zijn nog wel aanwezig. In de huidige situatie wordt de ruimte verwarmd middels radiatoren onder de vensters. De wanden van de woonkamer zijn voorzien van (wit geschilderd) structuurbehang. Rondom heeft de ruimte een houten plint. Deze is waarschijnlijk oorspronkelijk.

Het plafond is gestuukt en wit gesausd. Op de vloer liggen blauwgrijze tapijttegels.

De woonkamer heeft aan de voorzijde (zuidzijde) twee vensters met een oorspronkelijk houten kozijn met houten vensterbank. Onder hebben de vensters een draairaam, boven een kiepraam. Het hang- en sluitwerk is in de loop der tijd vervangen. Het enkelglas is vervangen door dubbelglas, door middel van blank aluminium glaslatten aan de binnenzijde en houten opdeklatten aan de buitenzijde. Tussen het dubbelglas zijn kunststof roedes opgenomen.

Overzicht van de woonkamer richting de voorgevel (zuidgevel) (links) en richting de achtergevel (noordgevel) (rechts).

Aan de achterzijde (noordzijde) zijn twee vensters met een oorspronkelijk houten kozijn met houten vensterbank. De schuiframen zijn in de loop der tijd vastgezet, maar de schuifconstructie met raamkoorden is nog aanwezig. Het enkelglas is vervangen door dubbelglas, door middel van blank aluminium glaslatten aan de binnenzijde en houten opdekplanken aan de buitenzijde. Tussen het dubbelglas zijn kunststof roedes opgenomen. In later tijd zijn ook rolluiken aangebracht. Een in de jaren tachtig gemaakte doorgang met houten kozijn en paneeldeur (mogelijk de missende deur van de keuken) biedt toegang tot de toen gerealiseerde berging aan de oostzijde van de woning.

Details van de vensters aan de voor- (rechtsonder) en achterzijde (links, rechtsmidden). Het oorspronkelijke enkelglas is in de loop der tijd met behulp van blank aluminium glaslatten vervangen door dubbelglas. Tussen het dubbelglas zijn kunststof roeden opgenomen (rechtsboven).

Berging / badkamer (0.05)

De oorspronkelijke berging heeft een zelfde soort buitendeur als de hoofdentree. Hier alleen geen kozijn met hardstenen neuten maar houten neuten. Ook hier is het hang- en sluitwerk vernieuwd. Naast de deur bevindt zich een hooggeplaatst venster met oorspronkelijk houten kozijn en kiepraam met verticale roede. Het hang- en sluitwerk is in de loop der tijd vernieuwd. Onder het venster is in later tijden een radiator aangebracht.

De berging is in de loop der tijd provisorisch geïsoleerd met lichte voorzetwandjes. De ruimte heeft een plafond van gipsplaten op een houten regelwerk. Op de betonnen vloer ligt blauwgroen vinyl. In de noordwest hoek van de berging is in later tijden een CV-ketel gemonteerd.

Middels een lichte scheidingswand is in de jaren tachtig een badkamer met eenvoudige douchecabine en wastafel gerealiseerd. Een doorgang met houten kozijn en paneeldeur met vier horizontale vakken (afwijkend van de rest van de woning) biedt toegang tot de badkamer. De badkamer heeft een vloerafwerking van grijs gemêleerde vierkante tegels en een wandafwerking van witte vierkante tegels.

Zicht in de berging richting de westgevel (links), richting de keuken (midden) en in de badkamer (rechts).

Berging (0.06)

De in de jaren tachtig gerealiseerde berging aan de oostzijde was tijdens de bezichtiging niet toegankelijk. De berging heeft een eenvoudige houten buitendeur met aan de bovenzijde een groot rechthoekige raam.

Verdieping

Overloop (1.01)

De overloop geeft toegang tot een (slaap)kamer aan de voorzijde (zuidzijde) en een (slaap)kamer aan de achterzijde (noordzijde). Een tweede deur naar de slaapkamer aan de achterzijde is nog aanwezig, maar is aan de slaapkamerzijde met een plaat dichtgezet. De drie doorgangen zijn voorzien van de oorspronkelijke houten kozijnen met houten neuten en paneeldeuren. De paneeldeuren van de slaapkamers zijn in principe gelijk aan de deuren beneden, maar de twee verticale vakken aan de bovenzijde zijn voorzien van een extra horizontale roede. Hierdoor ontstaan vier kleinere (vierkante) vakken die zijn ingevuld met figuurglas. Dit glas is in de loop der tijd wit geschilderd. Het hangwerk van de deuren is oorspronkelijk, het sluitwerk is in de loop der tijd vernieuwd. In de nog functionerende deur naar de achterkamer is één van de ruitjes in de loop der tijd vervangen door transparant vlak glas. De onderste verticale vlakken van de deur zijn dichtgezet met een donkere houten plaat.

De wanden van de overloop zijn voorzien van (wit geschilderd) structuurbehang. Het plafond is gestuukt en wit gesausd. In het plafond is een luik opgenomen naar de vliering. Op de vloer van de overloop ligt blauw tapijt. In een vroegere kast is in later tijden een wastafel ingebouwd. Hier ligt blauwgroen vinyl op de vloer. In de lichte scheidingswand geeft een aluminium schuifpui met semitransparante kunststof invulling (imitatie figuurglas) toegang tot de ruimte met de wastafel.

Zicht vanaf de overloop op de twee deuren naar de (slaap)kamer aan de achterzijde (noordzijde) (links). De deur frontaal is aan de slaapkamerzijde dichtgezet met een plaat. De nog functionerende deur rechts is behoorlijk beschadigd. De overloop geeft via een aluminium schuifpui ook toegang tot een kleine ruimte met een wastafel (rechts).

(Slaap)kamer voorzijde (1.02)

De wanden van de grote slaapkamer aan de voorzijde (zuidzijde) zijn voorzien van wit geschilderd structuurbehang. Rondom heeft de ruimte een houten plint. Deze is waarschijnlijk oorspronkelijk. In de kamer liggen grijsblauwe tapijttegels. Het plafond van de vliering is voorzien van vierkante piepschuimtegels.

In de ruimte bevindt zich een inbouwkast met oorspronkelijk houten kozijn en een paneeldeur. In de zuidoost hoek van de ruimte is een oorspronkelijke rookkanaal aanwezig. Het kanaal volgt de schuine van het dak.

De (slaap)kamer is voorzien van twee deuren (links). De linker deur leidt naar de overloop, achter de rechterdeur bevindt zich een inloopkast. In de zuidoost hoek van de ruimte loopt langs het dak een rookkanaal (rechts).

In de voorgevel (zuidgevel) heeft de ruimte twee oorspronkelijke vensters met houten kozijnen en draairamen met kruisroede en vier ruitjes (enkelglas). Het hang- en sluitwerk is in de loop der tijd vervangen. Onder de vensters is in de loop der tijd een radiator aangebracht.

De vensters met draairamen in de voorgevel (zuidzijde) zijn oorspronkelijk. Het hang- en sluitwerk is in de loop der tijd vervangen.

(Slaap)kamer achterzijde (1.03)

In de jaren tachtig zijn de twee slaapkamers aan de achterzijde (noordzijde) samengevoegd door de oorspronkelijke tussenwand te verwijderen.

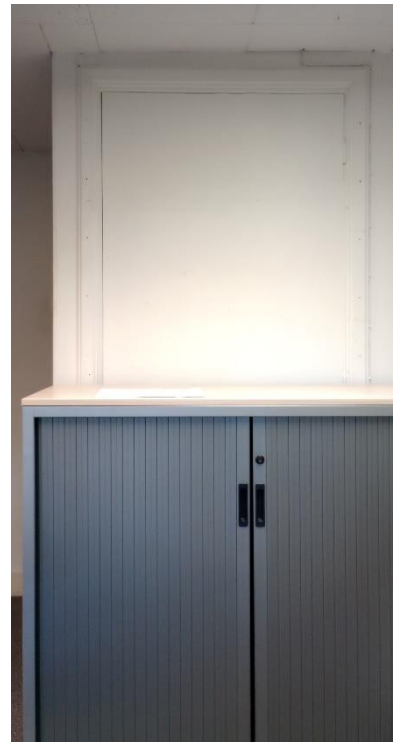
De wanden van de (slaap)kamer zijn voorzien van wit geschilderd structuurbehang. Rondom heeft de ruimte een houten plint. Deze is waarschijnlijk oorspronkelijk. In de kamer ligt grijsblauw tapijt. Het plafond van de vloering is voorzien van vierkante mineraalplaten.

In de ruimte bevindt zich een inbouwkast met oorspronkelijk houten kozijn en een paneeldeur. In de noordwest hoek van de ruimte is een oorspronkelijke rookkanaal aanwezig.

In de achtergevel (noordgevel) heeft de ruimte twee oorspronkelijke vensters met houten kozijnen en draairamen met kruisroede en vier ruitjes (enkelglas). Het hang- en sluitwerk is in de loop der tijd vervangen. Ook zijn rolluiken aangebracht. Onder de vensters is in de loop der tijd een radiator aangebracht.

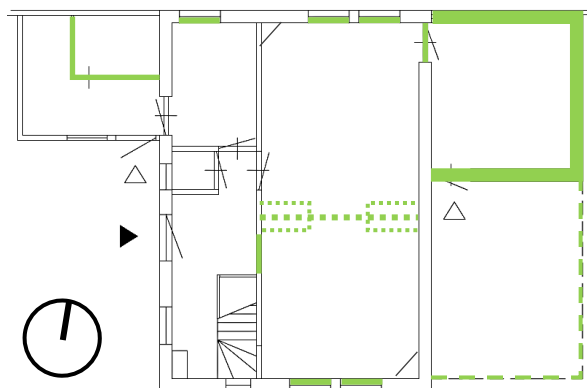

Overzicht van de (slaap)kamer aan de achterzijde (noordzijde). In de noordwest hoek is een rookkanaal aanwezig. In de achtergevel bevinden zich twee oorspronkelijke vensters met draairamen. Het hang- en sluitwerk is in de loop der tijd vervangen.

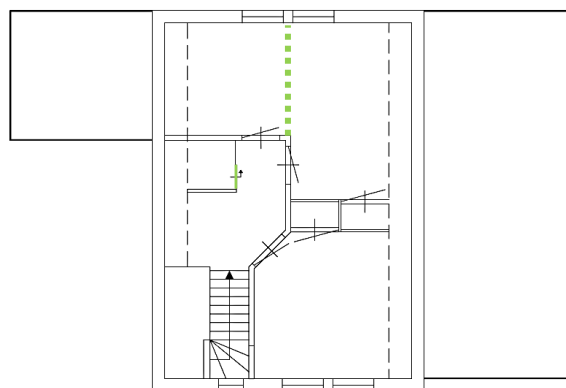

In de (slaap)kamer bevinden zich drie oorspronkelijke deuren: één leidt naar een inbouwkast (links), één naar de overloop (midden). Een tweede deur naar de overloop (rechts) is met een plaat dichtgezet. Aan de overloopzijde bevindt zich nog de oorspronkelijke deur.

2.2.3. Bouwfasering

begane grond

verdieping

- 1933 (dienstwoning politie, Kropholler)
- 1986 (uitbreiding en aanpassingen woning, Gemeentewerken)

Bouwfasering van de voormalige dienstwoning (gemeente Waalwijk, bewerkt).

2.3. Winkel- / woongebouw (Raadhuisplein 6-7-8 / Grotestraat 263)

Aansluitend op de rooilijn van het dubbel woonhuis uit 1932 ontwierp Kropholler ter vervolmaking van zijn raadhuisensemble in 1941-1942 een uit drie panden bestaand complex met een winkel op de begane grond en woningen erboven. De panden bestaan uit drie bouwlagen met een kap en zijn alle met hun kopgevel richting het Raadhuisplein gericht. Het noordelijke deel van het complex is onderkelderd. Het hoekpand steekt naar voren ten opzichte van de naastgelegen panden en is op de begane grond van een arcade voorzien. De winkel heeft zijn entree onder de arcade aan het Raadhuisplein (nummer 8). De twee noordelijke woningen hebben hun entree aan het Raadhuisplein (nummer 6 en 7), de woning op de zuidelijke hoek aan de Grotestraat (nummer 263).

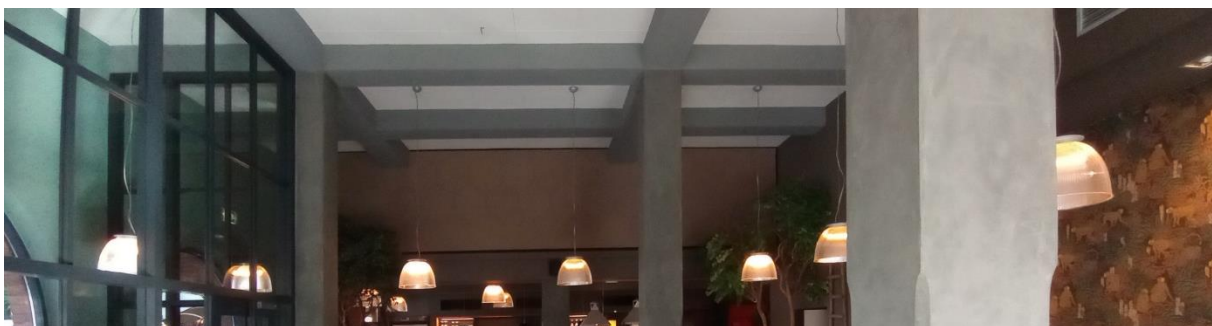
Uitwendig is het winkel- / woongebouw in de loop der tijd weinig veranderd. Voor de bovenwoningen geldt dat ook intern weinig ingrijpende aanpassingen hebben plaatsgevonden. In 1973 zijn de twee bovenwoningen aan Raadhuisplein 6 en 7 op de eerste verdieping aan elkaar gekoppeld door de woningscheidende wand op twee plekken door te breken. De verdieping werd hierna in gebruik genomen als kantoor voor de onderliggende winkel. Later fungeerden de bovenwoningen zonder al te veel aanpassingen ook als kantoor voor de gemeente. De voormalige winkel heeft in de loop der tijd wel diverse aanpassingen ondergaan. In 1980 zijn in de kelder onder de entrees tot de woningen aan Raadhuisplein 6 en 7 enkele constructieve wanden doorgebroken en is een nieuwe trap aangebracht tussen de kelder en de begane grond. Ten behoeve van de vestiging van een restaurant zijn in het begin van de eenentwintigste eeuw diverse wijzigingen doorgevoerd, zowel op de begane grond, als in de kelder. Op de begane grond kreeg het gebouw nieuwe puien met aluminium kozijnen met dubbel glas.

Zie voor een beschrijving van de bouwmassa, de gevels en de gebruiksgeschiedenis Zaaijer en Sebregts 2022, 46-47, 58, 139 en 141-142.

2.3.1. Constructie

Fundering en vloerconstructies

Het winkel- / woongebouw werd in 1941-1942 op staal gefundeerd. Het gebouw heeft een fundering van beton. De hoofddraagconstructie van het gebouw bestaat uit een betonskelet van kolommen en vloerbalken. De vloeren van de kelder, begane grond, eerste en tweede verdieping zijn eveneens in beton uitgevoerd. De betonbalken liggen op de betonnen kolommen en gemetselde gevels. Ze zijn als ribben zichtbaar in de plafonds. In de kelder (zie foto pagina 56), op de begane grond en op de eerste verdieping (zie onder andere foto's pagina 74) is de betonconstructie prominent aanwezig. De vloer van de zolderverdieping is uitgevoerd als een houten balkenvloer.

De betonnen draagconstructie van het gebouw is het meest zichtbaar in het restaurant op de begane grond.

In de loop der tijd zijn aan de vloerconstructies diverse aanpassingen gedaan. In 1980 zijn enkele dragende wanden in de kelder doorgebroken, waarna stalen balken zijn ingebracht. Dankzij het betonskelet konden doorbraken tussen de bovenwoningen aan Raadhuisplein 6 en 7 zonder constructieve aanpassingen worden doorgevoerd.

De bovenstaande analyse van de fundering en vloerconstructies is gebaseerd op informatie uit bouwtekeningen en bestekken. Bij het onderzoek is geen destructief onderzoek verricht om te controleren of de gebouwde toestand overeenkomt met het tekenwerk.

Langs- (links) en dwarsdoorsnede (rechts) over het winkel- / woongebouw (1941). Op de zolderverdieping na heeft het gebouw een betonconstructie van betonnen kolommen, balken en vloeren (Het Nieuwe Instituut, archief Kropholler).

Opgaande dragende muren

De betonnen vloerbalken van de begane grond, eerste en tweede verdieping liggen op de gevels en op betonkolommen. De houten vloerbalken van de zolderverdieping liggen op de gevels en op dragende binnenwanden, die op hun beurt staan op de betonbalken in de vloer van de tweede verdieping. De gevels van het gebouw betreffen spouwmuren waarbij het buitenspouwblad bestaat uit kloostermoppen en het binnenspouwblad uit (waarschijnlijk) standaard metselwerk. De (dragende) binnenwanden en woningscheidende wanden bestaan uit metselwerk. Overige wanden betreffen lichte scheidingswanden.

Kapconstructie

Alle drie de panden hebben een eenvoudige houten gordingkap. Bij de twee noordelijke woningen worden de gordingen tussen de voor- en achtergevel ook halverwege ondersteund. Bij de zuidelijke woning zijn er twee extra steunpunten. De gordingen en het eveneens houten dakbeschot zijn op de zolders zichtbaar.

Gordingkap, houten dakbeschot en houten plankenvloer op de zolder van Raadhuisplein 7. Zicht richting de voorgevel (westzijde).

2.3.2. Interieur

Bouwgeschiedenis

Winkel- / woongebouw (1941-1942, Kropholler)

De winkel besloeg oorspronkelijk de gehele begane grond en was een open ruimte, slechts onderbroken door enkele constructieve kolommen en een dicht volume waarin zich de opgangen naar de bovenwoningen aan Raadhuisplein 6 en 7 bevinden. In een strook aan de achterzijde (oostzijde) van het gebouw bevonden zich van zuid naar noord de opgang naar de bovenwoning aan Grotestraat 263, een toiletgroep, het kantoor van de winkel en een opslagruimte. De kelder was bereikbaar via een trap in de noordwest hoek van het gebouw. Ook de kelder was een grotendeels open ruimte met kolommen en tegen de zuidelijke wand een CV-ruimte en een kolenopslag.

De bovenwoningen hebben alle een middengang met daar omheen vertrekken. De woning aan de Grotestraat had op de eerste verdieping een woonkamer en eetkamer ('ontvangstkamer'), een keuken, een speelkamer, een slaapkamer en een toilet. Op de tweede verdieping waren vijf slaapkamers, een badkamer en een toilet. De zolder was op een slaapkamer na niet ingedeeld. De bovenwoningen aan het Raadhuisplein waren ten opzichte van elkaar gespiegeld en hadden op de eerste verdieping een woonkamer, eetkamer, keuken, slaapkamer en toilet. Op de tweede verdieping waren drie slaapkamers, een badkamer en een toilet. Ook hier, afgezien van een enkele slaapkamer, geen verdere indeling op de zolder.

Kantoor op eerste verdieping Raadhuisplein 6 en 7 (1973, Aannemingsbedrijf A. Aarts & Zn.)

Via twee doorbraken in de woningscheidende wand tussen de bovenwoningen aan het Raadhuisplein werden de vertrekken op de eerste verdieping in gebruik genomen als kantoorruimten voor de onderliggende winkel.

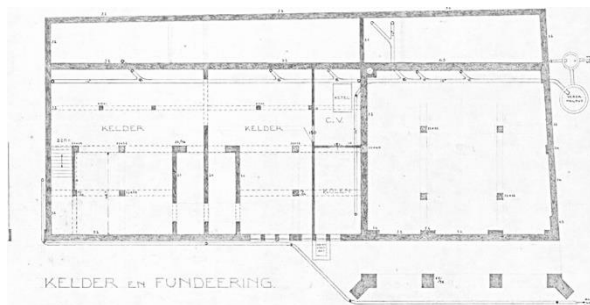
Verbouwing kelder (1980, Aannemingsbedrijf A. Aarts & Zn.)

Ter plaatse van de vroegere CV-ruimte kwam een extra trap tussen de kelder en de begane grond. Ook werden in de kelder enkele constructieve wanden doorgebroken.

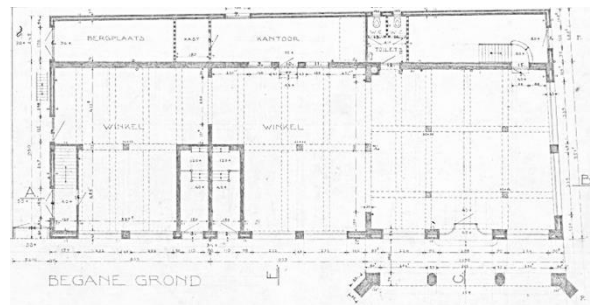
Verbouwing tot restaurant (2001, Dhondt adviesburo voor RO & BD)

Ten behoeve van de vestiging van een restaurant in de vroegere winkel, maakte de voormalige kolenopslag in de kelder plaats voor twee toiletgroepen. Voor het personeel kwam er een apart toilet met doucheruimte. Door middel van enkele wanden is de voorheen open kelderruimte ingedeeld (opslagruimte). Ook werden enkele koelcellen geplaatst. Op de begane grond is achter de hoofdentree tussen twee betonkolommen een tochtportaal ingebouwd. Organisatorisch is er een verdeling gemaakt tussen een zitgebied voor klanten aan de zuidzijde (onder Grotestraat 263 en Raadhuisplein 7) en een personeelsgebied met keuken en kantoor aan de noordzijde (onder Raadhuisplein 6). De beide zones zijn middels een getoogde doorgang (oorspronkelijk) van elkaar gescheiden. In het klantengebied is het voormalige kantoor van de winkel opengebroken. Via enkele treden is hier een verhoogd zitgebied te bereiken. In het personeelsgebied is de vroegere opslagruimte in gebruik genomen als keuken.

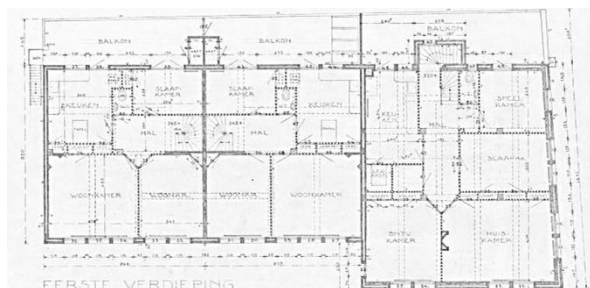
Hierna volgen op pagina 51 plattegronden van de belangrijkste bouwfases.
Plattegronden van de huidige situatie staan op pagina 52 en 53.

Kelder

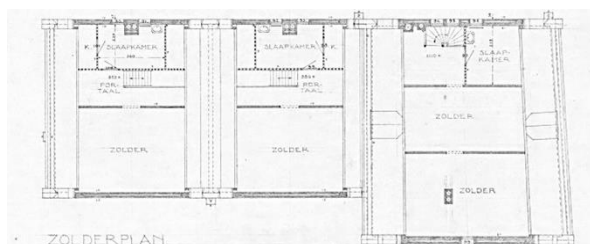
Begane grond

Eerste verdieping

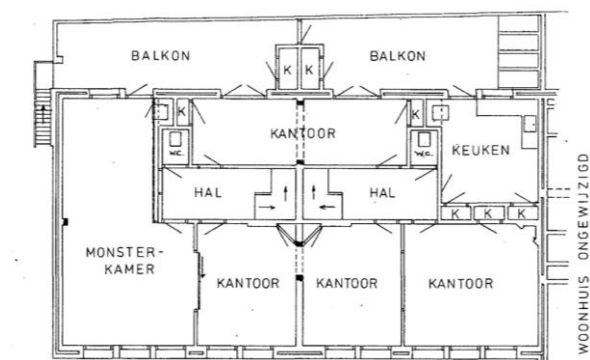
Tweede verdieping

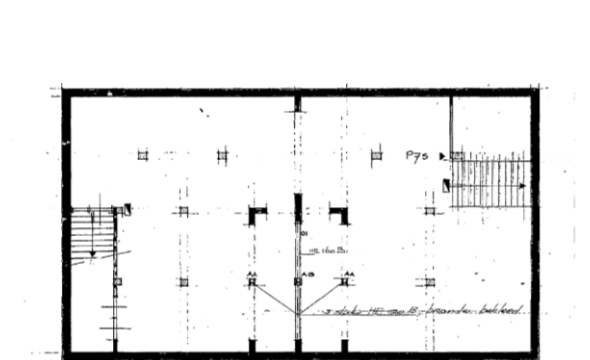
Zolder

Plattegronden van de oorspronkelijke opzet van het winkel- / woongebouw uit 1941-1942 (Het Nieuwe Archief, archief Kropholler).

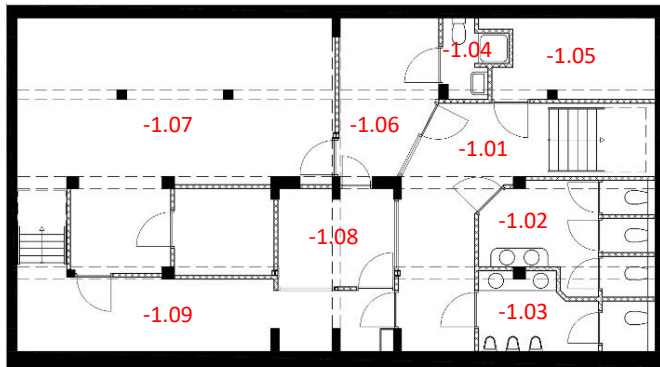

Eerste verdieping

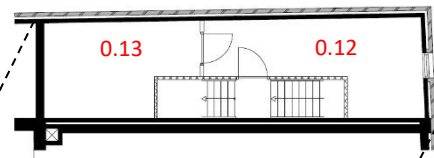

Kelder

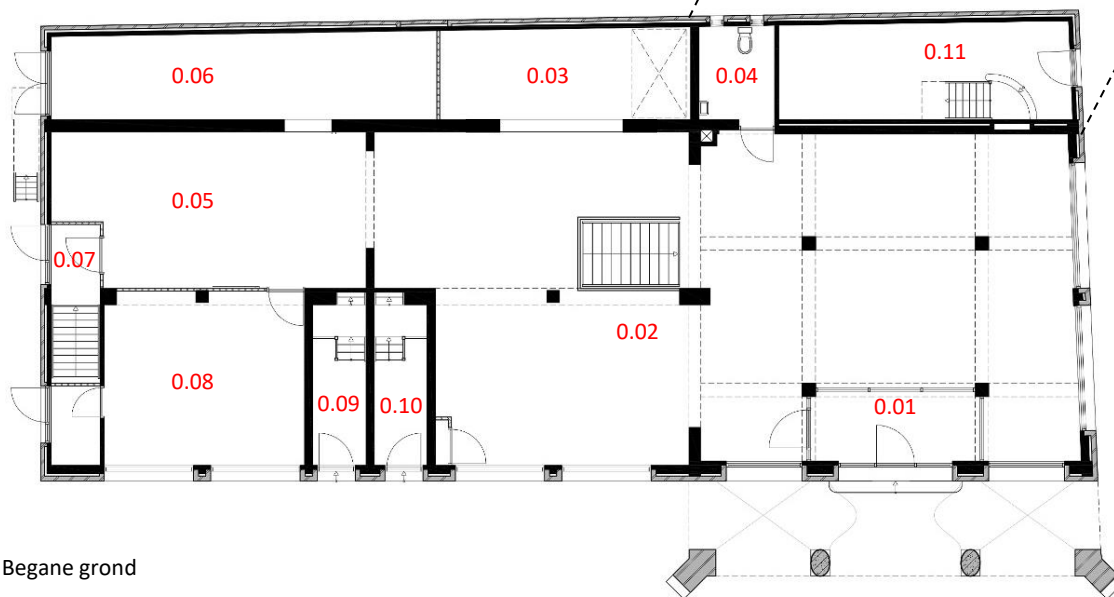
Plattegronden van de doorbraken op de eerste verdieping tussen Raadhuisplein 6 en 7 uit 1973 (links) en in de kelder onder Raadhuisplein 6 en 7 uit 1980 (rechts) (BD).

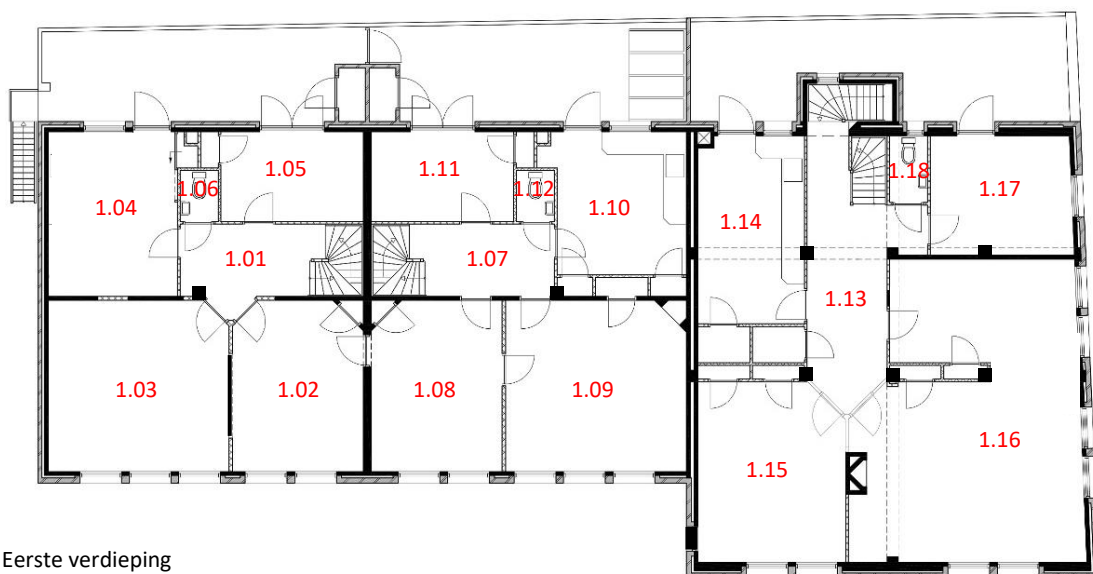
Kelder

Entresol

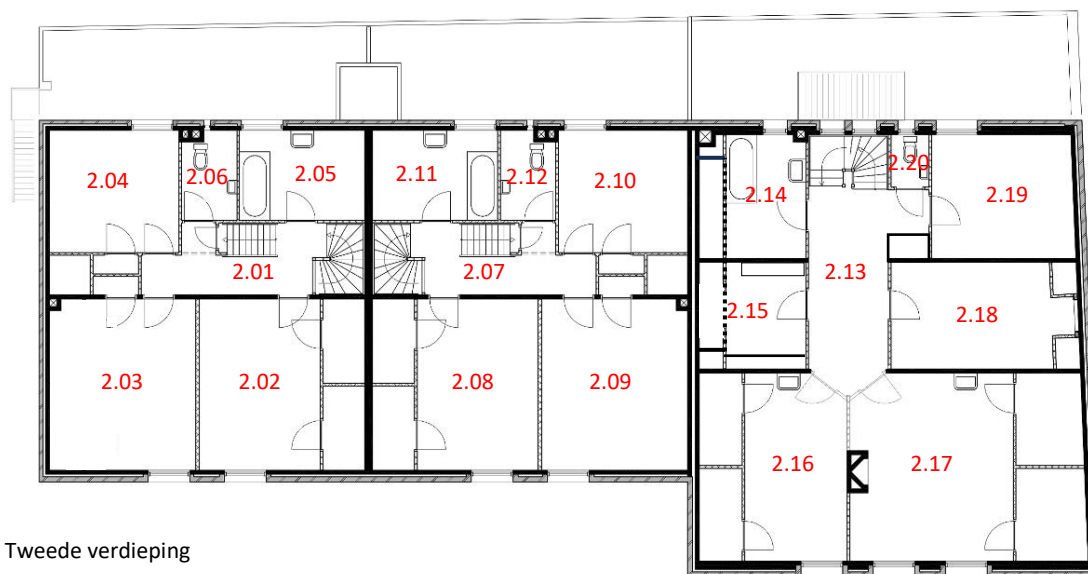

Begane grond

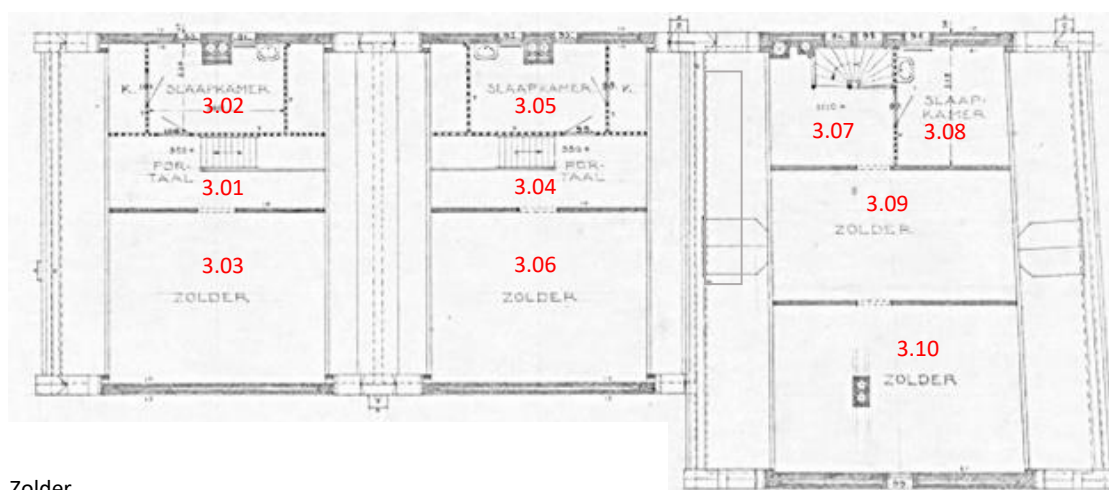

Eerste verdieping

Plattegronden van de huidige situatie: kelder (linksboven), begane grond (midden), entresol (rechtsboven) en eerste verdieping (onder) (gemeente Waalwijk, bewerkt).

Tweede verdieping

Zolder

Plattegronden van de huidige situatie: tweede verdieping (boven) en zolder (onder). Van de zolder is geen actuele tekening aanwezig, maar de huidige situatie verschilt nauwelijks van de oorspronkelijke situatie uit 1941-1942 (gemeente Waalwijk en BD, bewerkt).

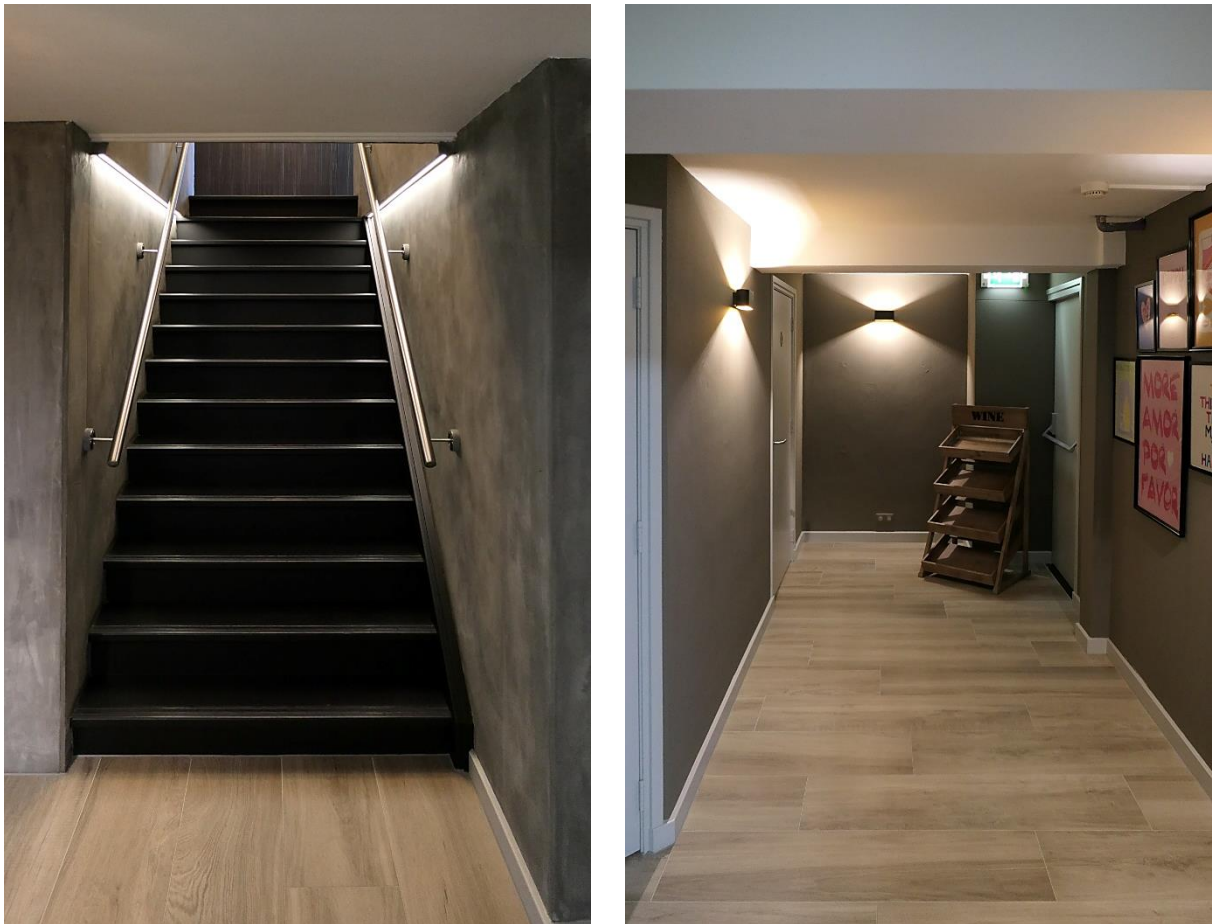
Kelder

Hal en trap (-1.01)

Via een in 1980 gerealiseerde houten steektrap is de kelder te bereiken vanuit het publieksgebied van het restaurant op de begane grond. De kelder is in 2001 ingedeeld met onder andere toiletgroepen en opslagruimten. Oorspronkelijk was het een vrijwel geheel open ruimte met slechts een CV-ruimte en kolenopslag.

De trap is antraciet / zwart geschilderd en voorzien van rubberen antislip strips. De wanden langs de trap zijn afgewerkt met betonstuc (beton cire). Op de beide wanden zijn ronde trapleuningen van RVS gemonteerd.

De hal is recent geheel vernieuwd. De hal heeft gestuukte wanden, die in een taupekleur zijn geschilderd. Op de vloer liggen langwerpige tegels met houtlook. Het plafond is gestuukt en wit gesausd. De constructieve betonbalken zijn in het plafond zichtbaar. Doorgangen zijn voorzien van houten kozijnen met stompe boarddeur. Dit type deur komt in de gehele kelder voor. Alle kozijnen en deuren in de hal zijn wit van kleur.

Een in 1980 gerealiseerde trap (links) komt in de kelder uit in een hal die onder andere toegang biedt tot de toiletruimten voor gasten (rechts).

Toiletruimten gasten (-1.02, -1.03)

Vanuit de hal zijn twee toiletruimten te bereiken. Deze bevinden zich op de plek van de vroegere kolenopslag. De toiletruimten zijn zeer recent geheel vernieuwd. Het damestoilet heeft drie toiletten, het herentoilet één en twee urinoirs. De wanden van de toiletruimten zijn geheel betegeld met rechthoekige wandtegels in een lichte grijsint. Op de vloer zijn de tegels uit de hal doorgelegd. De plafonds zijn gestuukt en wit gesausd.

Toilet- / doucheruimte personeel (-1.04)

De toiletruimte voor personeel bevat naast een toilet ook een doucheruimte. De afwerkingen zijn gelijk als die in de gastentoiletten. Een uitzondering hierop is de vloerafwerking. In het personeelstoilet liggen zwarte, rubberen tegels.

Zicht in de toiletruimten voor gasten (links en midden) en in de toilet- / doucheruimte voor personeel (rechts).

Installatieruimte (-1.05)

Deze ruimte bevindt zich op de plek van de vroegere CV-ruimte. De ruimte was tijdens de bezichtiging niet toegankelijk, maar er zijn hier geen bijzonderheden te verwachten.

Voorruimte (-1.06)

Vanuit de hal is een voorruimte bereikbaar, die toegang geeft tot het magazijn, een opslagruimte en de toilet- / doucheruimte voor het personeel. De ruimte is ook in gebruik als locker- / kleedruimte voor het personeel van het restaurant.

De wanden en het plafond van de ruimte zijn gestuukt en wit gesausd. De constructieve betonbalken zijn in het plafond zichtbaar. Op de vloer liggen zwarte, rubberen tegels. Kozijnen en deuren in de voorruimte zijn lichtgrijs van kleur. De wand tussen de hal (-1.01) en de voorruimte is deels van glas, maar aan de halzijde dichtgezet met een plaatmateriaal.

De hal (-1.01) (links) geeft toegang tot de voorruimte (-1.06) (rechts).

Magazijn (-1.07)

Ook in het magazijn zijn de wanden en het plafond gestuukt en wit gesausd. De constructieve betonbalken zijn in het plafond zichtbaar. Enkele constructieve betonkolommen zijn prominent in de ruimte aanwezig. Deze zijn omstuukt en wit gesausd. Onder het plafond lopen diverse leidingen, afvoeren etc. Op de vloer liggen zwarte, rubberen tegels. In de ruimte zijn drie verdiepingshoge koel- / vriescellen aanwezig.

In het magazijn is de betonnen draagconstructie van het gebouw (kolommen en vloerbalken) prominent aanwezig.

Opslagruimte (-1.08)

De opslagruimte heeft een vergelijkbare afwerking als het grotere magazijn (-1.07).

Voorraadgang en trap (-1.09)

De 'voorraad'gang is zowel vanuit de hal (-1.01) als vanuit het magazijn (-1.07) middels een deur te bereiken. De gang heeft een vergelijkbare afwerking als het grotere magazijn (-1.07). De gang biedt in de noordwest hoek toegang tot een houten steektrap naar de begane grond. De positie van de trap is oorspronkelijk, maar de trap is in latere tijden vernieuwd, mogelijk bij de verbouwing in 2001. Onder de trap is bergruimte gemaakt, toegankelijk vanuit het magazijn (-1.07). De trap is bruin gebeitst en voorzien van antislip strips van RVS. De trap heeft langs beide wanden houten leuningen.

Zicht in de 'voorraad'gang richting het zuiden (links). Aan het noordelijke uiteinde van de gang bevindt zich een steektrap naar de begane grond (rechts).

Begane grond

Tochtportaal (0.01)

Ten behoeve van de restaurantfunctie is in het begin van de eenentwintigste eeuw bij de hoofentree een tochtportaal ingebouwd. Het tochtportaal bestaat uit drie glaswanden die op de oorspronkelijke beige-gekleurde granitovloer zijn geplaatst. Ze zijn tussen de gevel, twee betonkolommen en de vloerbalken van de eerste verdiepingvloer gemonteerd. De glaswanden hebben antracietkleurige, houten kozijnen en zijn middels roeden verdeeld in verticale ruiten, vier rijen boven elkaar. Aan de

noordzijde is een deur in de portaalwand opgenomen. In de granitovloer bevindt zich een ingelegde schoonloopmat. Deze is waarschijnlijk bij de realisatie van het restaurant aangebracht. Onder het plafond hangt, tussen de constructieve balken, een verdekt verlaagd plafond van vierkante witte panelen met perforatie (akoestiek).

De oorspronkelijke getoogde pui van de hoofdentree met houten kozijn en enkelglas is in 2001 vervangen door een antraciet gecoat, aluminium exemplaar met dubbel glas. Bij het vervangen van de pui is de oorspronkelijke kozijnindeling aangehouden met centraal een deur met een bovenlicht en een horizontale roede in de zijlichten.

Bij de hoofdentree is tussen de draagconstructie van het gebouw een tochtportaal ingebouwd (links). De entreepui is in 2001 vervangen (rechts). Hierbij is de oorspronkelijke kozijnindeling aangehouden.

Zitgebied restaurant (0.02)

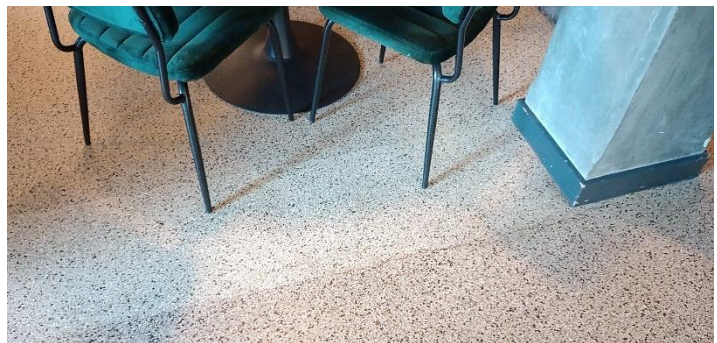
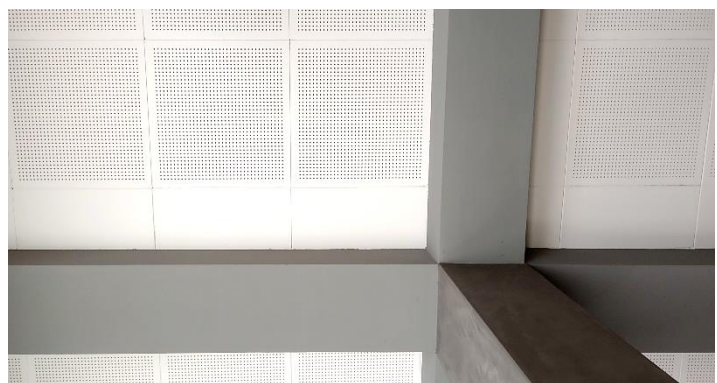
Het zitgebied van het restaurant beslaat het zuidelijk deel van de begane grond. Oorspronkelijk was dit winkelruimte.

In de ruimte zijn de constructieve betonkolommen en vloerbalken prominent aanwezig. De kolommen zijn voorzien van betonstuc (beton cire) en hebben op de hoeken een (facet)profilering. Ze hebben een zwart geschilderde, houten plint. De vloerbalken in het plafond zijn gestuukt en donkergrijs geschilderd. Tussen de constructieve balken is een verdekt verlaagd plafond van vierkante witte panelen met perforatie (akoestiek) aangebracht. Op de vloer van de ruimte ligt de oorspronkelijke beige-gekleurde granitovloer. De vloer verkeert over het algemeen in een goede conditie, ook al komen incidenteel beschadigingen en scheuren voor. Wanden zijn gestuukt en groen geschilderd (westzijde), voorzien van een viltten afwerking (akoestiek) (zuidzijde) of van kleurrijk behang (oostzijde).

In het noordelijk deel van de ruimte is in latere tijden (waarschijnlijk 2001) een barmeubel geplaatst. De oorspronkelijke getoogde puien met houten kozijnen en enkelglas zijn in 2001 vervangen door antraciet gecoat, aluminium exemplaren met dubbel glas. De pui rechts naast de voordeur van Raadhuisplein 7 had oorspronkelijk een volledig glazen invulling, maar is in 2001 vervangen door een pui met centraal een deur. De vormgeving en materialisatie is gelijk aan de pui bij de hoofdentree. Ten behoeve van de plaatsing van de nieuwe deur is de oorspronkelijke natuurstenen raamdorpel doorgezaagd en is een nieuwe natuurstenen deurdorpel geplaatst.

Zicht op het zitgebied van het restaurant richting de zuidgevel.

Geprofileerde kolom (links), geperforeerd systeemplafond tussen de vloerbalken (rechtsboven) en lichte overgang in hoogte in de granitovloer tussen de panden Grotestraat 263 en Raadhuisplein 7 (rechtsonder).

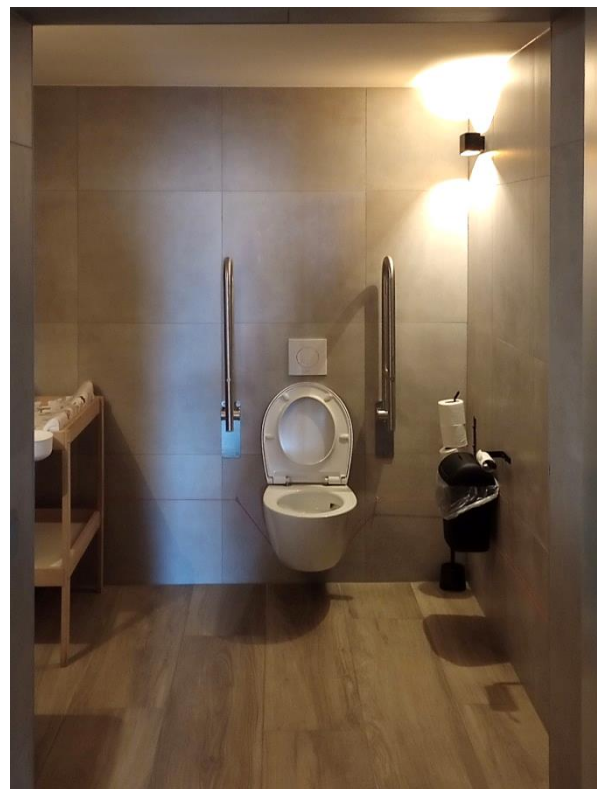
Scheur in de granitovloer (links) en doorbraak borstwering / raamdorpel ten behoeve van tweede entree (midden en rechts).

Hoog zitgebied restaurant (0.03)

Op de plek waar zich oorspronkelijk het kantoor van de winkel bevond, is in de loop der tijd extra zitruimte voor het restaurant gemaakt. Hiertoe is een deel van de tussenwand doorgebroken. De iets hoger gelegen vloer van de ruimte is via twee traptreden bereikbaar. De vloer van de ruimte is afgewerkt met gevlinderd beton. Wanden en plafond zijn gestuukt en roze (wanden) of donkergrijs (plafond) geschilderd. In de ruimte bevindt zich een oorspronkelijk houten kozijn (oostgevel) met kruisroede en vier ruiten. In de loop der tijd is het oorspronkelijke enkelglas vervangen door dubbelglas. Het kozijn is aan de binnenzijde zwart geschilderd. Aan de zuidzijde van de ruimte bevindt zich een daklicht. De positie van het daklicht is oorspronkelijk, maar de huidige kunststof koepel is van latere datum.

Mindervalidentoilet (0.04)

In 2001 zijn de oorspronkelijke twee toiletten op deze plek vervangen door een groter mindervalidentoilet. De toiletruimte is recent op eenzelfde manier afgewerkt als de toiletruimten in de kelder (-1.02, -1.03 en -1.04).

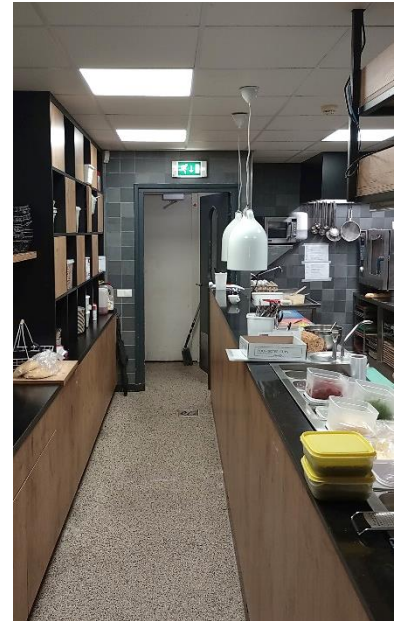

Hoger gelegen zitgebied (0.03) met oorspronkelijk venster (links) en vernieuwd toilet (0.04) (rechts).

Keuken (0.05)

Een getoogde wandopening vormt de overgang tussen publieks- en personeelsgebied. De wandopening is oorspronkelijk. Het gebied ten noorden van de doorgang hoorde oorspronkelijk bij de winkel. Nu bevindt er zich een keuken met een barmeubel. De wand met getoogde doorgang is gestuukt en donkergrijs geschilderd. In het plafond boven de toogvorm is de trapopgang van de woningen Raadhuisplein 6 en 7 zichtbaar. Ook deze zijn gestuukt en donkergrijs geschilderd.

In de ruimte is de oorspronkelijke beige granito vloerafwerking nog aanwezig. Wel is deze op enkele plekken meer beschadigd dan in het zitgebied, onder andere doordat er schrobputten zijn aangebracht. Wanden zijn afgewerkt met vierkante grijze tegels. Onder het bouwkundige plafond hangt een inleg systeemplafond met vierkante witte panelen.

Getoogde doorgang richting de keuken (links) en overzicht van de keuken met oorspronkelijke granito vloer (rechts).

Keuken (0.06)

Op de plek van de vroegere opslagruimte van de winkel ligt nu een keuken. Net als de het vroegere kantoor van de winkel (nu zitgebied restaurant 0.03) ligt deze ruimte iets hoger. Twee treden overbruggen het hoogteverschil. De vloer is betegeld met beige vierkante tegels, de wanden zijn betegeld met witte rechthoekige tegels. Ook hier is een verlaagd inleg systeemplafond met witte panelen aanwezig. In de ruimte staan keukenmeubels van RVS. In de noordgevel bevindt zich de oorspronkelijke dubbele deur in houten kozijn. Het enkelglas is in de loop der tijd vervangen door dubbelglas, middels opdeklatten. Aan de zuidzijde van de ruimte is een koelcel ingebouwd.

Portaal (0.07)

Tussen keuken 0.05 en de trap naar de kelder is in 2001 een klein portaal ingebouwd. In de ruimte is nog de oorspronkelijke beige granito vloer aanwezig. Het houten kozijn en de houten deur in de gevelopening zijn in de loop der tijd vernieuwd.

Kantoor restaurant (0.08)

Middels een lichte tussenwand is het noordwestelijk deel van de oorspronkelijke winkel in 2001 tot kantoor bestemd. Een houten kozijn met houten deur geeft toegang. In de ruimte is de oorspronkelijke beige granitovloer nog aanwezig. Wanden en plafond zijn gestuukt en gesausd: de wanden lichtgrijs, het plafond wit. De zichtbare vloerbalken zijn net als in het zitgebied van het restaurant donkergrijs geschilderd. Tussen de balken bevinden zich plafondeilanden met geperforeerde panelen (akoestiek). Net als in het zitgebied zijn de oorspronkelijke getoogde puien met houten kozijn en enkelglas in 2001 vervangen door antraciet gecoat, aluminium exemplaren met dubbel glas.

Doorgang tussen de beide keukenruimten (0.05 en 0.06) (links), zicht in de keuken (0.06) met oorspronkelijke dubbele deur in de noordgevel (midden) en zicht vanuit het portaal (0.07) richting de kelder (rechts).

Zicht in de kantoorruimte richting de voorgevel.

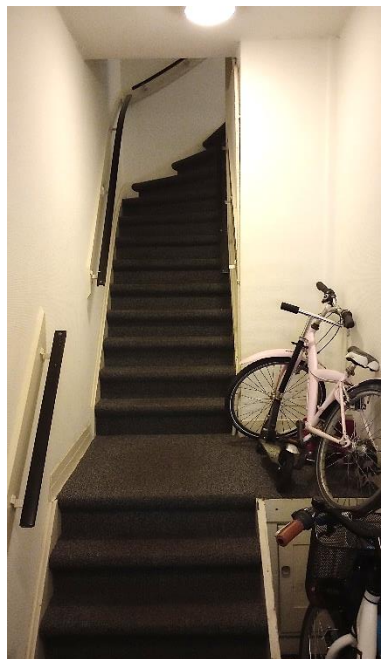
Entreehal en trapopgang bovenwoningen Raadhuisplein 6 en 7 (0.09 en 0.10)

De entreehallen van de beide bovenwoningen zijn qua opzet gelijk aan elkaar, maar gespiegeld. Beide hallen hebben een vloerafwerking van kamerbreed tapijt. Hieronder bevindt zich de oorspronkelijke beige granitovloer. Deze is zwaar aangetast. Wanden zijn gestuukt en wit gesausd. In beide hallen leidt een trap met tussenbordes en bovenkwart naar de eerste verdieping. De houten trappen zijn met tapijt bekleed. De trapopzet is bij de woning op nummer 6 het meest oorspronkelijk.

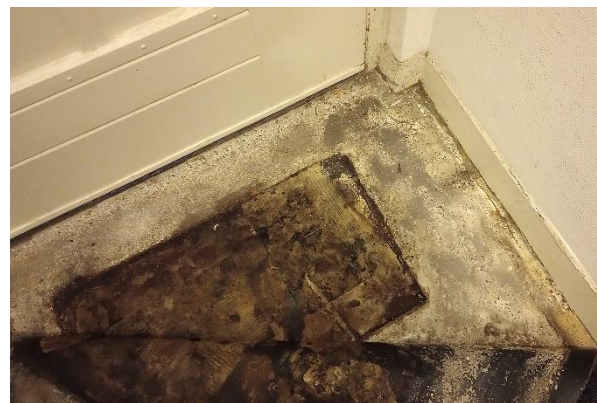
Hier heeft de trap nog zijn oorspronkelijke opengewerkte houten hekwerk en ronde houten leuning. In de woning op nummer 7 is het hekwerk verdwenen en is de houten leuning in de loop der tijd vervangen door een kunststof exemplaar. Onder het bordes hebben de beide hallen een kleine opbergruimte met een houten deurtje. Bij de woning op nummer 7 is het oorspronkelijke sluitwerk van het deurtje niet meer aanwezig.

De beide woningen hebben een houten voordeur in een getoogd houten kozijn. De deuren zelf hebben geen toogvorm, maar een trapeziumvormige beëindiging. De deuren hebben een vierkant raam met een kruisroede en vier ruitjes van figuurglas (enkelglas). Het sluitwerk van de deuren is in de loop der tijd vervangen.

In beide entreehallen is een meterkast aanwezig met een houten deur in een houten kozijn.

De woning aan Raadhuisplein 6 (links) heeft een meer oorspronkelijke trapafwerking dan de woning aan Raadhuisplein 7 (midden). Beide woningen hebben een houten voordeur met een trapeziumvormige beëindiging in een getoogd kozijn (rechts).

Onder de trapbordessen bevinden zich bergruimten met houten deurtjes (links). Onder het tapijt ligt de oorspronkelijke granito vloer (rechts).

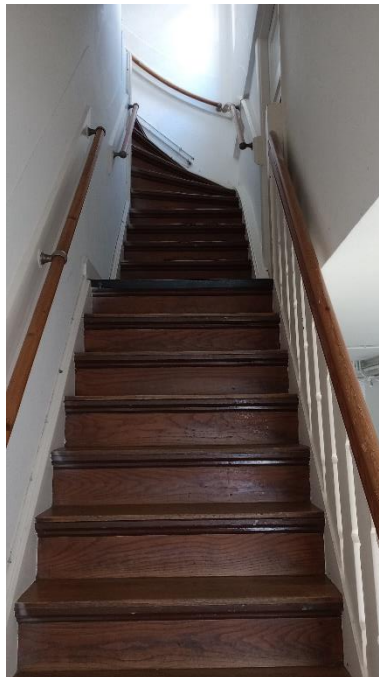
Entreehal en trapopgang bovenwoning Grotestraat 263 (0.11)

De entreehal van de bovenwoning is ruim van opzet. Achter de trap bevindt zich veel bergruimte (fietsen). Het voorste deel van de hal is voorzien van tapijt, erachter ligt een betonvloer. De wanden en het plafond zijn gestuukt en wit gesausd. De lambrisering van houten schrootjes is in latere tijden toegevoegd.

De opzet en materialisatie van de houten trap is oorspronkelijk. De trap landt beneden aan op een kwartrond plateau met twee treden. De trap is voorzien van een opengewerkt houten hekwerk met ronde handgreep en ronde leuning (zoals ook aanwezig in ruimte 0.09). De trap heeft halverwege een bordes en een bovenkwart. Vanaf het bordes is via een houten deur in een houten kozijn een entresol te betreden.

De entreehal van Grotestraat 263 heeft eenzelfde deur als de entreehallen van Raadhuisplein 6 en 7 (0.09 en 0.10). In tegenstelling tot de deuren aan het Raadhuisplein is de deur aan de Grotestraat aan de binnenzijde niet wit geschilderd.

Naast de voordeur bevindt zich een houten meterkast. Deze is oorspronkelijk.

De opzet en materialisatie van de trap is grotendeels oorspronkelijk. Het tapijt op het kwartronde plateau aan de onderzijde is een latere toevoeging.

Entresol (0.12 en 0.13)

De entresol bestaat uit twee ruimten die zijn gescheiden door een niet oorspronkelijke houten deur in een houten wand. De ruimten hebben een onafgewerkte betonvloer en gestuukte wanden en plafonds. In de voorgevel (zuidzijde) is een rond venster aanwezig met een stalen kozijn en een stalen draairaam met kruisroede en vier ruitjes (enkelglas). In de noordgevel bevindt zich een licht getoogd venster met een vast stalen raam zes ruitjes (enkelglas).

In de noordelijke ruimte van de entresol hangt een CV-ketel.

Vensters met stalen kozijnen en ramen in de entresol.

Eerste verdieping bovenwoningen Raadhuisplein 6 en 7

De bovenwoningen Raadhuisplein 6 en 7 zijn gelijk qua indeling, maar ten opzichte van elkaar gespiegeld. In het interieur zijn afwerkingen in de beide voormalige woningen nagenoeg gelijk. De overeenkomstige ruimten in de beide woningen worden hieronder daarom onder één noemer behandeld. Indien ruimten van elkaar afwijken, is dit vermeld.

Overloop (1.01 en 1.07)

De overloop bevindt zich volledig inpandig en ontsluit diverse ruimten aan de voorzijde (westzijde) en achterzijde (oostzijde) van de woning.

De wanden van de overloop zijn bekleed met wit vliesbehang, het plafond is gestuukt en wit gesausd. In het plafond is een betonnen vloerbalk zichtbaar. Op de vloer liggen blauwe tapijttegels. De ruimte heeft rondom een houten plint.

Overloop in de richting van de trap (links) en de keuken (midden) en driehoekvormige nis bij Raadhuisplein 6 (rechts).

Toegangen tot de aanliggende ruimten hebben hun oorspronkelijke houten kozijn met houten neuten en paneeldeur. De paneeldeuren in de woningen hebben een groot vak aan de onderzijde en een kleiner vak daarboven. Het hangwerk is over het algemeen oorspronkelijk, het sluitwerk is in de loop der tijd vervangen. De deuren richting de kamers hebben een oorspronkelijke houten dorpel, de deur richting de keuken heeft een granito dorpel. Op de overloop van Raadhuisplein 6 zijn de twee kamers aan de voorzijde (1.02 en 1.03) te bereiken via deuren in een driehoekvormige nis. De trap richting de tweede verdieping betreft een rechthoekige spiltrap boven de trap vanaf de begane grond. De uitvoering van de trap is gelijk aan die tussen de begane grond en de verdieping (zie 0.09 en 0.10).

Kleine woonkamer (1.02 en 1.08)

De wanden van de ruimte zijn bekleed met wit vliesbehang, het plafond is gestuukt en wit gesausd. In het plafond is een betonnen vloerbalk zichtbaar, evenwijdig aan de voorgevel. Op de vloer liggen blauwe tapijttegels. De ruimte heeft rondom een houten plint.

De kleine woonkamer heeft in de voorgevel (westzijde) twee vensters met houten kozijn met onder twee draairamen met horizontale roede en vier ruitjes (enkelglas) en boven een kiepraam met verticale roede en twee ruitjes (enkelglas). De ramen hebben grotendeels hun oorspronkelijke hang- en sluitwerk. De draairamen onder hebben een espagnoletsluiting. Enkele (boven)kiepramen zijn vastgezet. De vensters hebben een brede houten vensterbank. Onder de vensters bevindt zich een radiator en (uit de tijd dat de bovenwoningen als kantoor in gebruik waren) een kabelgoot.

De ruimte heeft een hoekinbouwkast. De inbouwkast heeft (zoals ook andere inbouwkasten in de woning) een zelfde kozijn met paneeldeur als de deuren tussen de vertrekken.

De kleine woonkamer is via een deur verbonden met de naastgelegen grote woonkamer (1.03 en 1.09). Deze deur is niet oorspronkelijk en waarschijnlijk na 1980 geplaatst. In 1973 is een doorbraak gemaakt in de woningscheidende wand, waardoor de kleine woonkamers van Raadhuisplein 6 en 7 met elkaar werden verbonden. Het bij die verbouwing gecreëerde kader is later voorzien van een deur. Een deel van het bredere kader is hierbij uitgevuld.

Niet oorspronkelijke deur tussen de kleine en de grote woonkamer (links), hoekkast en in 1973 gerealiseerde doorgang in de woningscheidende wand tussen Raadhuisplein 6 en 7 (midden) en venster in de voorgevel (rechts).

Grote woonkamer (1.03 en 1.09)

De grote woonkamer heeft een vergelijkbare afwerking als de kleine woonkamer (1.02 en 1.08). De ruimte heeft echter drie in plaats van twee vensters en de constructieve balk in het plafond loopt niet evenwijdig aan maar loodrecht op de voorgevel. De grote woonkamer heeft een dichtgezette hoekschouw. In plaats van een hoekinbouwkast is er een rechthoekige inbouwkast in de wand met de keuken.

Overzicht van de grote woonkamer in de richting van de voorgevel (boven) en in de richting van de overloop (onder). Op de foto onder van links naar rechts: deur naar de kleine woonkamer, deur naar de overloop, inbouwkast en dichtgezette hoekschouw. Het betreft de huidige situatie in ruimte 1.09.

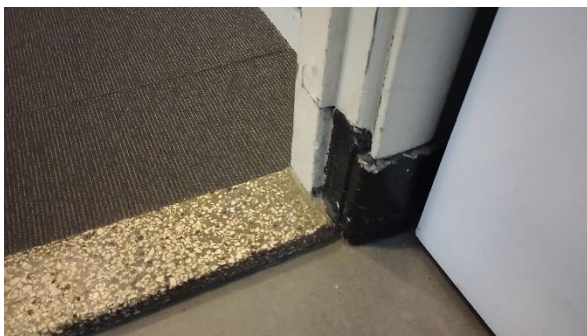
Keuken (1.04 en 1.10)

Van de oorspronkelijke twee keukens in de bovenwoningen Raadhuisplein 6 en 7 is alleen die van Raadhuisplein 7 (1.10) nog als keuken in gebruik. De vroegere keuken van Raadhuisplein 6 (1.04) is tegenwoordig als (slaap)kamer in gebruik.

De keuken (1.10) heeft gestuukte wanden en een gestuukt plafond. Op de wanden is een niet oorspronkelijke lambrisering aanwezig van wit tegelwerk. Op de vloer ligt blauwgrijs marmoleum. Het is niet duidelijk of onder deze afwerking een oorspronkelijke granitovloer aanwezig is. De keuken heeft wel granito deurdorpels. Van het oorspronkelijke keukenblok is nog slechts de granito plint aanwezig. Hierop is in een latere fase een nieuw keukenblok geplaatst. De ruimte heeft rondom een zwart geschilderde stenen plint en de deuren hebben stenen neuten. In een hoek van de ruimte was oorspronkelijk een stookplaats / fornuis. Hiervan is nog slechts de afvoerkoof aanwezig. De keuken heeft aan de achterzijde (oostzijde) een deuropening met bovenlicht en een venster. Deze zijn oorspronkelijk. De deuropening geeft toegang tot een dakterras en heeft een houten kozijn en een houten deur met boven elkaar vier horizontale ruiten (enkelglas). Boven de deur bevindt zich een bovenlicht met vast(gezet) raam met verticale roede en twee ruitjes (enkelglas). Het venster heeft een houten kozijn met onder twee draairamen met een horizontale roede en vier ruitjes (enkelglas) en boven een kiepraam met verticale roede en twee ruitjes (enkelglas). De deur en het raam hebben grotendeels hun oorspronkelijke hang- en sluitwerk. Slechts het sluitwerk van de deur is vervangen. De draairamen hebben een espagnoletsluiting. De ruimte heeft twee inbouwkasten: een 'standaard' inbouwkast met hoge paneeldeur en een inbouwkast met onder en boven draaideurtjes en in het midden lades. De deurtjes zijn uitgevoerd als paneeldeurtjes. Onder hebben ze één vak, boven drie.

Overzicht van de keuken met in de achtergevel een deur met bovenlicht en een venster.

Granito deurdorpel (links) en granito plint onder het keukenblok (rechts).

Inbouwkast met deurtjes en lades (links) en afvoerkoof van de oorspronkelijke stookplaats / fornuis (rechts).

In ruimte 1.04 is de keuken waarschijnlijk bij de ombouw van de bovenwoningen naar kantoren (en het realiseren van de doorbraken in de woningscheidende wanden) in 1973 verwijderd. In de ruimte herinnert niets meer aan de oorspronkelijke functie. De ruimte is op dezelfde wijze afgewerkt als de kamers aan de voorzijde. In de achtergevel zijn nog wel de oorspronkelijke deur met bovenlicht en het oorspronkelijke venster aanwezig. Ook de beide inbouwkasten zijn nog aanwezig.

Van de oorspronkelijke keukenopzet van ruimte 1.04 is niets meer terug te vinden.

Slaapkamer achterzijde (1.05 en 1.11)

De slaapkamer aan de achterzijde (oostzijde) heeft een vergelijkbare afwerking als de woonkamers aan de voorzijde. In het plafond van de ruimte is een constructieve vloerbalk zichtbaar, loodrecht op de achtergevel.

In de achtergevel heeft de ruimte een dubbele deur die toegang geeft tot het dakterras. De dubbele deur heeft een houten kozijn en de deuren hebben vier horizontale ruiten (enkelglas). Boven de deur bevindt zich een bovenlicht met kiepraam met verticale roeden en vier ruitjes (enkelglas). De deuren en het raam hebben nog grotendeels hun oorspronkelijke hang- en sluitwerk. De deuren hebben een espagnoletsluiting met aanvullend, later aangebracht sluitwerk.

In de ruimte bevindt zich een 'standaard' inbouwkast met hoge paneeldeur.

In 1973 is een doorbraak gemaakt in de woningscheidende wand, waardoor de slaapkamers van Raadhuisplein 6 en 7 met elkaar werden verbonden. Het bij die verbouwing gecreëerde kader is later voorzien van een deur.

In de slaapkamer biedt een dubbele deur toegang tot het dakterras (links). Een in 1973 gerealiseerde doorgang in de woningscheidende wand verbindt de vroegere slaapkamers van Raadhuisplein 6 en 7 (rechts).

Toilet (1.06 en 1.12)

Voor de beide toiletruimten geldt dat deze geen oorspronkelijke afwerkingen of elementen bevatten. Vloer en wandtegels zijn in de loop der tijd vernieuwd, alsook de toiletpotten en fonteintjes.

Eerste verdieping bovenwoning Grotestraat 263

Overloop (1.13)

De overloop bevindt zich inpandig en ontsluit diverse omliggende ruimten. Boven de trap vanaf de begane grond bevindt zich een venster met een houten kozijn en kiepraam met horizontale roede (enkelglas). Het hang- en sluitwerk van het raam is oorspronkelijk. De trap komt via een getoogde doorgang uit op de overloop. In de loop der tijd is hier een houten kozijn (zonder deur) tussen gezet. De wanden en het plafond van de overloop zijn gestuukt en wit gesausd. In het plafond zijn de constructieve betonbalken zichtbaar. Op de vloer licht grijs kamerbreed tapijt. De ruimte heeft rondom een houten plint.

De deuren richting de verschillende vertrekken zijn dezelfde paneeldeuren als in de bovenwoningen aan Raadhuisplein 6 en 7 (zie ruimten 1.01 en 1.07). Bij enkele deuren is het bovenste vak voorzien van figuurglas. De deuren zijn grijsblauw geschilderd. De deuren richting de twee kamers aan de pleinzijde bevinden zich in een driehoekvormige nis.

Zicht op de overloop richting de trap (links) en richting de kamers aan de pleinzijde (rechts).

Keuken (1.14)

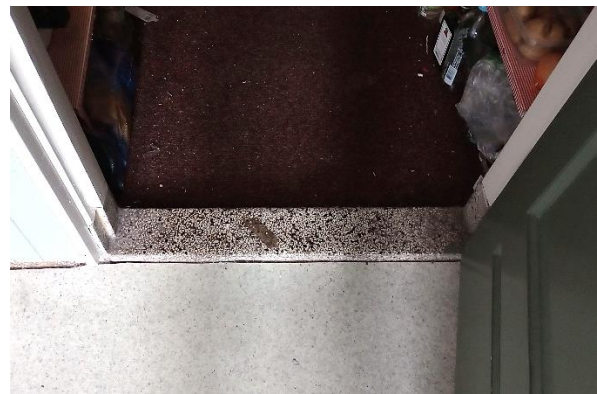
De keuken heeft gestuukte wanden en een gestuukt (verlaagd) plafond. In het plafond is een constructieve betonbalk zichtbaar, evenwijdig aan de achtergevel.

Tegen de wanden aan de oostzijde (achtergevel) en de zuidzijde is een lambrisering van witte tegels aanwezig. Deze is niet oorspronkelijk. Tegen de zuidelijke wand staat een niet oorspronkelijk keukenblok. Tegen de noordelijke en westelijke wand bevindt zich een grijsgroen geschilderde betimmering van verticale houten delen in twee breedtes. De betimmering is waarschijnlijk oorspronkelijk. In de noordelijke wand bevindt zich een schouw van een voormalige stookplaats of fornuis. In de westelijke wand is een inbouwkast aanwezig. Deze heeft een 'standaard' paneeldeur. Het houten kozijn van de kast heeft neuten en een dorpel van grijs granito. Op de vloer van de keuken ligt grijs gemêleerd vinyl. Eronder is de oorspronkelijke beige kleurige granitovloer nog aanwezig.

In de achtergevel geeft de keuken toegang tot het dakterras. De deur heeft een houten kozijn en vier horizontale ruiten (enkelglas). Boven de deur bevindt zich een bovenlicht met kiepraam (enkelglas). Naast de deur is een venster aanwezig met houten kozijn, een houten vensterbank en onder een vastgezet draairaam en boven een vastgezet kiepraam. Het bovenlicht is in de loop der tijd deels dichtgezet om een ventilatierooster aan te kunnen brengen en een afvoer door de gevel te voeren.

Zicht in de keuken richting de achtergevel, waarin een deur toegang geeft tot het dakterras. In de noordwand bevindt zich een schouw (links).

Inbouwkast in de westwand met houten betimmering (links). De inbouwkast heeft granito neuten en een granito dorpel (rechtsonder). Onder de vloerafwerking van vinyl gaat een granitovloer schuil (rechtsboven).

Ontvangstkamer pleinzijde (1.15)

De ruimte is tijdens de bezichting in 2024 niet bezocht. De ruimte functioneerde oorspronkelijk als ontvangstkamer. Anno 2024 is de kamer in gebruik als slaapkamer.

Naar alle waarschijnlijkheid heeft de ruimte een vergelijkbare afwerking als andere ruimten in de bovenwoning. In het plafond bevindt zich een constructieve betonbalk, loodrecht op de pleingevel (westzijde). Aan de oostzijde heeft de ruimte twee inbouwkasten.

De ruimte heeft twee identieke vensters in de pleingevel (westzijde). Ze hebben een houten kozijn met onder twee draairamen met horizontale roede en vier ruitjes en boven een kiepraam met verticale roede en twee ruitjes. Waarschijnlijk is hier (net als in de rest van de woning) nog het oorspronkelijke enkelglas aanwezig. Een door Kropholler op tekening opgenomen venster in de noordgevel is nooit uitgevoerd.

Woonkamer (1.16)

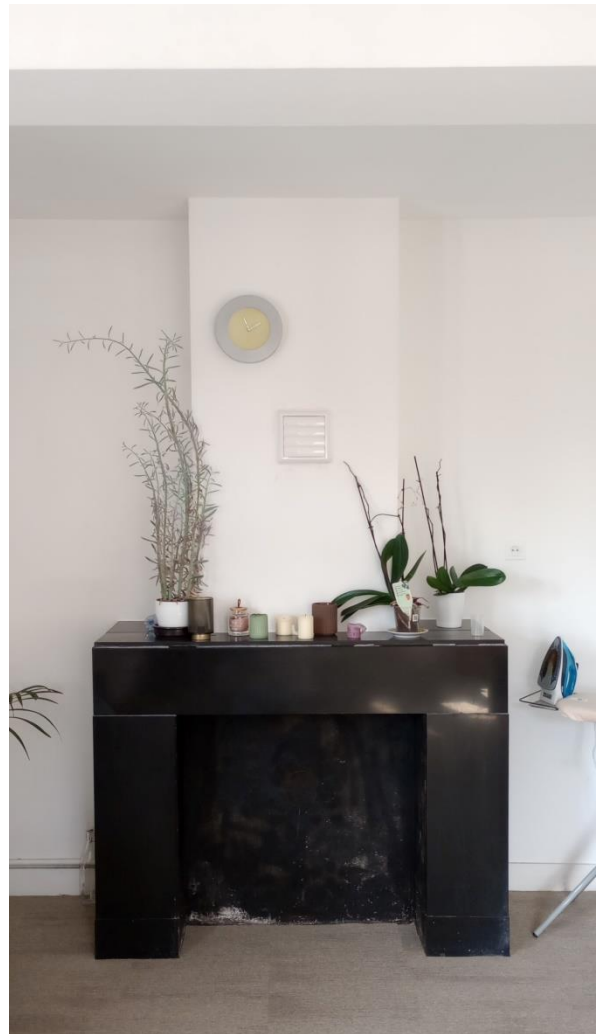
De huidige woonkamer is ontstaan door de samenvoeging van de oorspronkelijke huiskamer op de hoek van het Raadhuisplein en de Grotestraat en een slaapkamer aan de zijde van de Grotestraat. Hierbij zijn in de loop der tijd enkele oorspronkelijke inbouwkasten doorgebroken. Dankzij het dragende betonskelet konden de doorbraken eenvoudig worden gerealiseerd. De twee doorbraken aan weerszijden van de betonkolom zijn anders ingevuld. De zuidelijke doorbraak is een doorgang met

een houten kader rondom. De noordelijke doorbraak is ingevuld met een bar- / kastmeubel. Afgaande op de stijl van het meubel is het in de jaren zestig of zeventig gerealiseerd. De ruimte heeft gestuukte wanden en een gestuukt plafond. In het plafond zijn de diverse constructieve betonbalken prominent aanwezig.

Twee doorbraken aan weerszijden van een constructieve betonkolom hebben de voormalige huiskamer en slaapkamer met elkaar verbonden tot één grote woonkamer.

De ruimte heeft zes identieke vensters: twee aan de pleinzijde en vier aan de zijde van de Grotestraat. Ze hebben een houten kozijn en houten vensterbank met onder twee draairamen met horizontale roede en vier ruitjes (enkelglas) en boven een kiepraam met verticale roede en twee ruitjes (enkelglas). De ramen bezitten grotendeels hun oorspronkelijke hang- en sluitwerk. De draairamen hebben espagnoletsluitingen. In de voormalige huiskamer is aan de noordzijde een eenvoudige schouw aanwezig van zwart natuursteen. Deze is waarschijnlijk oorspronkelijk.

Vensters aan de zijde van het Raadhuisplein (links) en schouw (rechts).

Slaapkamer (1.17)

De ruimte is tijdens de bezichtiging in 2024 niet bezocht. De ruimte functioneerde oorspronkelijk als speelkamer. Anno 2024 is de kamer in gebruik als slaapkamer.

Naar alle waarschijnlijkheid heeft de ruimte een vergelijkbare afwerking als andere ruimten in de bovenwoning. In het plafond bevindt zich een constructieve betonbalk, loodrecht op de achtergevel (oostzijde).

De ruimte heeft in de zuidgevel (zijde Grotestraat) een venster. Het venster heeft een houten kozijn met onder twee draairamen met horizontale roede en vier ruitjes en boven een kiepraam met verticale roede en twee ruitjes. Waarschijnlijk is hier (net als in de rest van de woning) nog het oorspronkelijke enkelglas aanwezig. Aan de oostzijde heeft de ruimte een deur naar het dakterras.

Toilet (1.18)

Voor het toilet geldt dat deze geen oorspronkelijke afwerkingen of elementen bevat. Vloer en wandtegels zijn in de loop der tijd vernieuwd, alsook de toiletpotten en fonteintjes. De toiletruimte heeft in de achtergevel (oostzijde) een klein venster met houten kozijn en kiepraam (enkelglas). Het hang- en sluitwerk van het raam is oorspronkelijk.

Tweede verdieping bovenwoningen Raadhuisplein 6 en 7

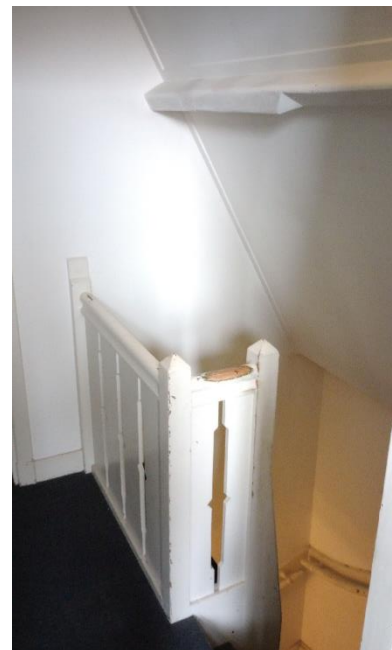
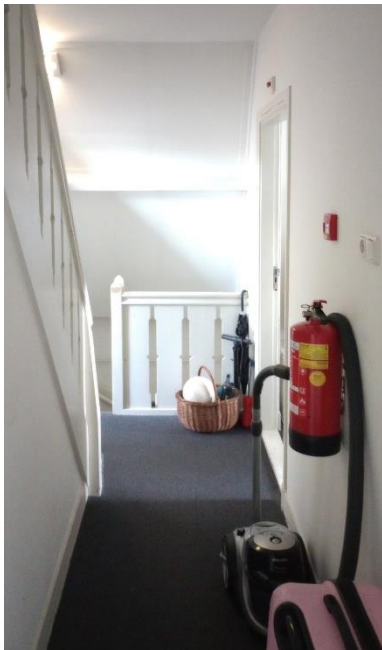
Overloop (2.01 en 2.07)

De overloop bevindt zich volledig in pandig en ontsluit diverse ruimten aan de voorzijde (westzijde) en achterzijde (oostzijde) van de woning.

De wanden van de overloop zijn bekleed met wit vliesbehang, het plafond is gestuukt en wit gesausd. Boven de trap zijn de houten gordingen van de kapconstructie zichtbaar. Boven de trap van Raadhuisplein 7 is de gording deels weggezaagd om het stoten van het hoofd te voorkomen. Op de vloer liggen blauwe tapijttegels. De ruimte heeft rondom een houten plint.

Toegangen tot de aanliggende ruimten hebben hun oorspronkelijke houten kozijn met houten neuten en paneeldeur. De paneeldeuren zijn gelijk aan de paneeldeuren een verdieping lager. Het hangwerk is over het algemeen oorspronkelijk, het sluitwerk is in de loop der tijd vervangen. De deuren richting de kamers hebben een oorspronkelijke houten dorpel.

De trap richting de zolderverdieping betreft een steektrap. Deze bevindt zich centraal in de plattegrond. De uitvoering van de trap en de hekwerken is gelijk aan die op de andere verdiepingen. De trap is bekleed met blauw tapijt.

De uitwerking van de trappen en de hekwerken is gelijk aan die op onderliggende verdiepingen.

Slaapkamers voorzijde (2.02, 2.03, 2.08 en 2.09)

De grote slaapkamers aan de voorzijde (westzijde) zijn vrijwel gelijk qua opzet en afwerking. De wanden van de ruimten zijn bekleed met wit vliesbehang, de plafonds zijn gestuukt en wit gesausd. Alle kamers hebben een deels schuin plafond, waarin in de kamers 2.03 en 2.09 ook een houten gording van de kapconstructie zichtbaar is. Op de vloer liggen blauwe tapijttegels. De ruimten hebben rondom een houten plint.

De kamers hebben in de voorgevel (westzijde) een venster met houten kozijn met onder twee draairamen met horizontale roede en vier ruitjes (enkelglas) en boven een kiepraam met verticale roede en twee ruitjes (enkelglas). De ramen hebben grotendeels hun oorspronkelijke hang- en sluitwerk. De draairamen onder hebben een espagnoletsluiting. De vensters hebben een houten vensterbank. Onder de vensters bevindt zich een radiator en (uit de tijd dat de bovenwoningen als kantoor in gebruik waren) een kabelgoot.

Alle ruimten zijn voorzien van inbouwkasten: ruimten 2.03 en 2.09 aan de overloopzijde, ruimten 2.02 en 2.08 tegen de woningscheidende wand. De inbouwkasten hebben (zoals ook andere inbouwkasten in de woning) een zelfde kozijn met paneeldeur als de deuren tussen vertrekken.

Zicht in ruimte 2.08 met rechts een inbouwkast.

Slaapkamer achterzijde (2.04 en 2.10)

De slaapkamers aan de achterzijde (oostzijde) zijn qua opzet en uitwerking gelijk aan de slaapkamers 2.03 en 2.09, maar iets kleiner.

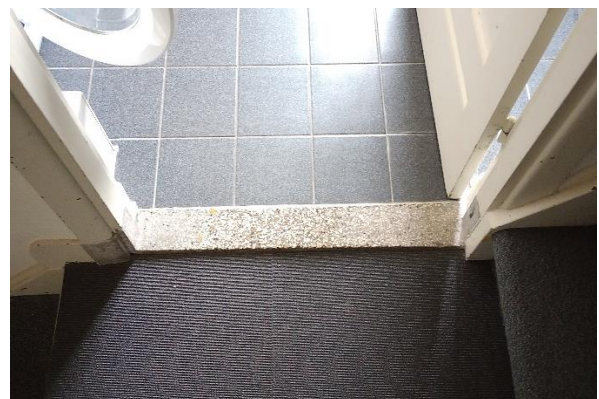

Zicht in ruimte 2.10.

Badkamer (2.05 en 2.11)

De badkamers hebben geen oorspronkelijke afwerkingen of elementen. Vloertegels (donkergrijs) en wandtegels (wit) zijn in de loop der tijd vernieuwd, als ook de douchecabine en wastafel. Badkamer 2.11 bezit nog een oorspronkelijke granito dorpel en een deurkozijn met granito neuten. In badkamer 2.05 zijn deze in de loop der tijd vervangen door hout. De badkamers hebben gestuukte plafonds die wit zijn gesausd. Een deel van het plafond is schuin, waarbij de gordingen van de kapconstructie zichtbaar zijn.

De badkamers hebben in de achtergevel (oostzijde) een venster met houten kozijn met onder twee draairamen met horizontale roede en vier ruitjes (enkelglas) en boven een kiepraam met verticale roede en twee ruitjes (enkelglas). De ramen hebben grotendeels hun oorspronkelijke hang- en sluitwerk. De draairamen onder hebben een españoletsluiting. De vensters hebben een houten vensterbank. Onder de vensterbank hangt een radiator.

De badkamers hebben nauwelijks oorspronkelijke afwerkingen (links), op een granito dorpel en neuten na in ruimte 2.11 (rechts).

Toilet (2.06 en 2.12)

Voor de toiletten geldt dat deze geen oorspronkelijke afwerkingen of elementen bevatten. Vloer en wandtegels zijn in de loop der tijd vernieuwd, alsook de toiletpotten en fonteintjes. Boven de lambrisering van witte wandtegels zijn de wanden en plafonds gestuukt. De toiletruimte heeft in de achtergevel (oostzijde) een smal, hoog venster met vast raam (enkelglas). Doordat het venster naast een rookkanaal is geplaatst, ligt het ver terug ten opzichte van de toiletruimte en bevindt het zich in een soort sleuf met schuine vensterbank.

De deur naar het toilet bevindt zich in een soort nis onder de trap naar de zolder (links). Afwerkingen zijn in de loop der tijd vernieuwd (midden). Het toilet heeft een smal hoog venster in een sleuf (rechts).

Tweede verdieping bovenwoning Grotestraat 263

Overloop (2.13)

De overloop van de tweede verdieping heeft een vergelijkbare opzet als die van de eerste verdieping (ruimte 1.13). Op twee punten wijkt de overloop af. De overloop heeft twee getoogde doorgangen en het plafond bestaat uit plafondplaten die tezamen een grafisch patroon vormen.

De trap en hekwerken richting de zolderverdieping hebben een gelijke vormgeving als de overige trappen en hekwerken in de woning. Boven de trap bevinden zich in de achtergevel (oostzijde) twee verticale vensters die de stijging van de trap volgen. De vensters hebben houten kozijnen en vaste ramen met horizontale roeden en boven elkaar respectievelijk twee en drie ruitjes (enkelglas). Tegenover het toilet bevindt zich een niet-plafondhoge kastruimte, die waarschijnlijk in een latere fase is gerealiseerd.

Zicht op de overloop richting de trap (oostzijde) (links) en richting de kamers aan de voorzijde (westzijde) (rechts). Op de overloop zijn twee getoogde doorgangen aanwezig.

Grafische verbijzondering van het plafond (links) en vensters boven de trap richting de zolder (rechts).

Badkamer (2.14)

De badkamer is in de loop der tijd behoorlijk van opzet veranderd, doordat er aan de noordzijde een dakkapel met kiepraam is geplaatst (dubbelglas). In de badkamer zijn geen oorspronkelijke afwerkingen of elementen terug te vinden. Vloertegels (lichtgrijs gemêleerd) en wandtegels (wit met zwarte bies) zijn ooit vervangen. Ook het bad en de wastafel zijn van later datum. Het plafond van de ruimte is gestuukt en wit gesausd.

Keuken (2.15)

De later geplaatste dakkapel (zie ruimte 2.14) loopt door in de keuken en beslaat de gehele breedte van de ruimte. Oorspronkelijk was alleen centraal een kleine dakkapel aanwezig. Het venster in de dakkapel heeft een houten kozijn en naast elkaar vier draairamen met daarboven bovenlichten, waarvan de buitenste als kiepraam zijn uitgevoerd. De ramen zijn voorzien van dubbelglas. Het oorspronkelijke grafische patroon in het plafond is bij de plaatsing van de dakkapel in het verlaagde plafond van de dakkapel doorgezet.

Op de vloer van de keuken ligt gemêleerd grijsblauw vinyl. Hieronder bevindt zich de oorspronkelijke (maar zwaar gehavende) beige granitovloer. Tegen de oostwand van de ruimte bevindt zich een oorspronkelijk granito werkblad met spoelbak met dambordpatroon van zwarte en witte tegeltjes. Diverse tegeltjes ontbreken. Het blad ligt op drie gemetselde muurtjes, die zijn gestuukt en wit gesausd. Achter het werkblad is op de wand een lambrisering van gele vierkante tegels aanwezig. Deze lambrisering is oorspronkelijk.

Zicht in de keuken met later geplaatste dakkapel.

Granito werkblad met gele lambrisering van tegels in 2021 (links) en spoelbak met dambordpatroon in 2024 (rechts).

Tegen de westwand van de ruimte bevindt zich een inbouwkast met diverse schuifdeuren en een draaideur. Hoewel de kast niet voorkomt op de tekeningen van Kropholler uit 1941-1942 is deze waarschijnlijk oorspronkelijk.

Inbouwkast tegen de westwand in 2021.

Slaapkamers pleinzijde (2.16 en 2.17)

De ruimten zijn tijdens de bezichtiging in 2024 niet bezocht, maar in 2021 wel.

De ruimten hebben een vergelijkbare afwerking als andere ruimten in de bovenwoning.

De ruimten hebben gestuukte wanden en een plafond met grafisch patroon zoals dat ook op de overloop en in de keuken aanwezig is. In 2021 lag in ruimte 2.17 laminaat. De oostwand was voorzien van donkergrijs geschilderde verticale schrootjes. In de kamers zijn grote inbouwkasten aanwezig.

Ruimte 2.16 heeft in de voorgevel (westzijde) een venster, ruimte 2.17 twee. De vensters zijn gelijk van opzet als de vensters een verdieping lager (ruimten 1.15 en 1.16). Ruimte 2.17 heeft een schouw zoals ruimte 1.16.

Zicht vanuit kamer 2.17 richting de overloop (links) in 2021. Het plafond heeft een grafisch patroon (rechts).

Slaapkamer zijde Grotestraat (2.18)

De slaapkamer heeft een vergelijkbare afwerking als de andere slaapkamers op deze verdieping. De kamer heeft nog zijn oorspronkelijke (kleine) dakkapel. Hierin bevindt zich een venster met kruisroede en vier ruitjes (enkelglas).

Slaapkamer achterzijde (2.19)

De slaapkamer heeft een vergelijkbare afwerking als de andere slaapkamers op deze verdieping. In de achtergevel (oostzijde) bevindt zich een venster met houten kozijn en twee draairamen met horizontale roede en vier ruitjes (enkelglas).

Toilet (2.20)

Voor het toilet geldt dat deze geen oorspronkelijke afwerkingen of elementen bevat. Vloer en wandtegels zijn in de loop der tijd vernieuwd, alsook de toiletpot en het fonteintje. Boven de lambrisering van witgrijze wandtegels zijn de wanden en het plafond gestuukt en wit gesausd. In de achterwand (oostzijde) is een klein venster aanwezig, met houten kozijn en kiepraam (enkelglas). Het oorspronkelijke hang- en sluitwerk is nog aanwezig.

Nis op de overloop met een bergkast en deuren naar slaapkamer 2.19 en het toilet (links) en zicht in het toilet (rechts).

De deuren naar het toilet en de badkamer hebben nog hun oorspronkelijke hang- en sluitwerk en vrij / bezet aanduiding.

Zolderverdieping bovenwoningen Raadhuisplein 6 en 7

Overloop (3.01 en 3.04)

De overloop is een grotendeels onafgewerkte ruimte. De houten gordingen en het houten dakbeschot van de kapconstructie en de planken van de vloer zijn zichtbaar. Tussenwanden bestaan uit licht metselwerk dat is gestuukt.

Het houten hekwerk rondom het trapgat is veel eenvoudiger uitgevoerd dan de hekwerken op de onderliggende verdiepingen. Het hekwerk bestaat uit vierkante staanders met piramidevormige beëindiging en drie horizontale liggers.

Slaapkamer achterzijde (3.02 en 3.05)

Aan de achterzijde is met houten balken een vloertje ingebouwd, waardoor een slaapkamer ontstond. Een paneeldeur, zoals die op meer plekken in de woning is toegepast, geeft toegang tot de ruimte. Het bovenste vak van de deur is voorzien van figuurglas. Anno 2024 is de ruimte grotendeels ontmanteld. Het plafond is verdwenen en het behang bladdert af. Tegen de achtergevel eist het grote oorspronkelijke rookkanaal de aandacht op. Aan weerszijden van het kanaal zijn oorspronkelijke vensters aanwezig. De vensters hebben houten kozijnen en draairamen met een horizontale roede en twee ruitjes (enkelglas). De ramen hebben hun oorspronkelijke hang- en sluitwerk.

Zolder (3.03 en 3.06)

Een getoogde doorgang biedt vanaf de overloop toegang tot de zolderruimte. Aan de zolderzijde is deze voorzien van een houten kozijn ten behoeve van een schuifdeur. De schuifdeur staat niet meer op zijn plek, maar is nog wel in de ruimte aanwezig.

De zolder is een grotendeels onafgewerkte ruimte. De houten gordingen en het houten dakbeschot van de kapconstructie en de planken van de vloer zijn zichtbaar. In de kopgevel bevindt zich een klein rond venster met stalen kozijn en stalen kiepraam met kruisroede en vier ruitjes (enkelglas). Het oorspronkelijk hang- en sluitwerk is aanwezig. Zie ook foto pagina 49.

Overloop (links) met deur naar ingebouwde slaapkamer. In de slaapkamer is een rookkanaal een prominent element (rechts).

Zicht vanaf de zolder richting de overloop. De oorspronkelijke schuifdeur staat los in de ruimte.

Zolderverdieping bovenwoning Grotestraat 263

Overloop (3.07)

Wanden van de ruimte zijn gestuukt en wit gesausd. De ruimte heeft een verlaagd plafond van gipsplaten. Op de houten vloerplanken liggen hardboard platen.

Rondom het trapgat staat een opengewerkt hekwerk zoals dat ook op de lagere verdiepingen van de woning voorkomt.

Slaapkamer (3.08)

Een houten paneeldeur, zoals die ook op de lagere verdiepingen voorkomt, geeft vanaf de overloop toegang tot een slaapkamer aan de achterzijde (oostzijde). De ruimte heeft gestuukte wanden die wit zijn gesausd en een verlaagd plafond van gipsplaten. Ook het schuine deel van het plafond is afgewerkt met gipsplaten. In de ruimte is een wastafel aanwezig met marmeren achterwand en spiegel. Deze is waarschijnlijk oorspronkelijk.

Zicht vanaf de voorzolder richting de overloop (links) en zicht in de slaapkamer (rechts).

Voorzolder (3.09)

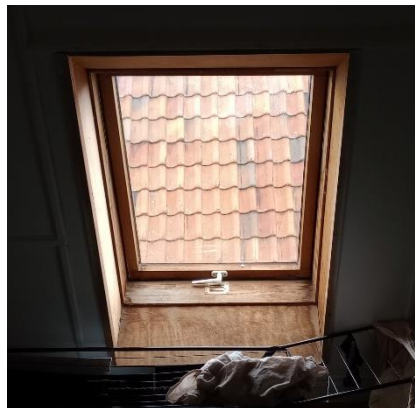
Via een getoogde doorgang met schuifdeur geeft de overloop toegang tot de voorzolder. De schuifdeur is een houten paneeldeur met onder drie verticale vakken en boven drie horizontale vakken, gevuld met glas. De ruimte heeft gestuukte wanden die wit zijn gesausd en een verlaagd plafond van gipsplaten. Tussen de zichtbare gordingen van de kapconstructie is een afwerking van gipsplaten aangebracht. Aan de noordzijde is in het dak in de loop der tijd een dakraam geplaatst. Op de houten vloerplanken liggen hardboard platen.

Zolder (3.10)

Een volgende getoogde doorgang met schuifdeur leidt naar de zolder aan de voorzijde (westzijde). De hier toegepaste paneeldeur is eenvoudiger van aard en bestaat uit twee vakken boven elkaar. De ruimte is verder hetzelfde afgewerkt als de voorzolder (ruimte 3.09). Midden in de ruimte staat een rookkanaal. In de voorgevel heeft de ruimte een rechthoekig venster met houten kozijn en kiepraam (enkelglas). Het oorspronkelijke hang- en sluitwerk is aanwezig.

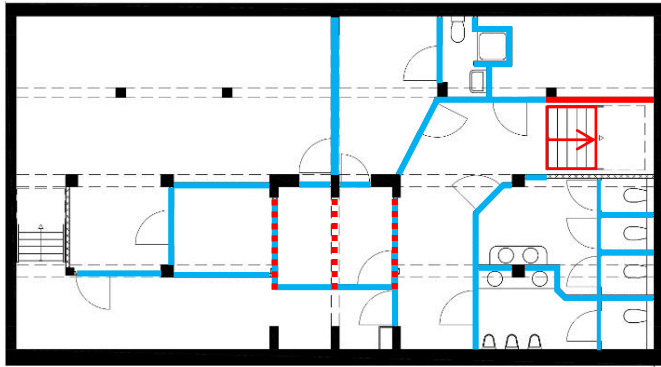
Twee getoogde doorgangen met schuifdeuren geven toegang tot de voorzolder en de zolder (links). Op de zolder staat midden in de ruimte een rookkanaal (rechts).

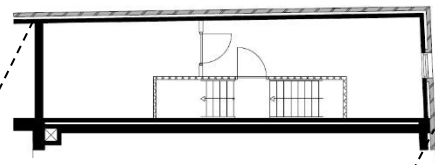
Oorspronkelijk venster in de voorgevel (links) en later geplaatst (velux) dakraam in het noordelijke dakvlak (rechts)

2.3.3. Bouwfasering

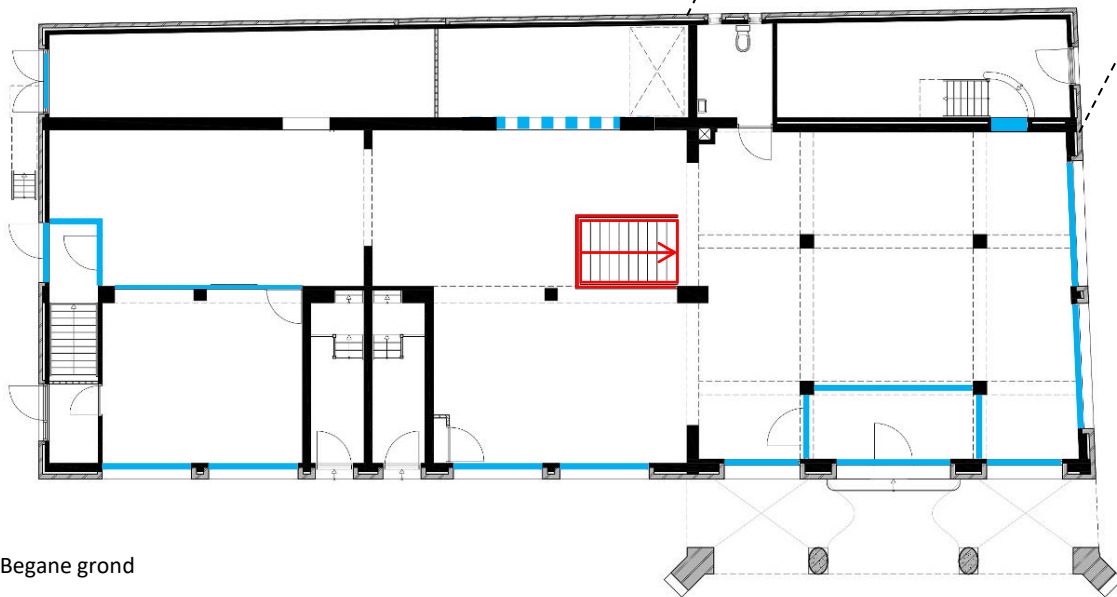
De volgende twee pagina's toont de verschillende bouwfasen van het winkel- / woongebouw in plattegronden. Van de zolderverdieping ontbreekt een actuele tekening, maar de situatie anno 2024 verschilt zeer weinig van de oorspronkelijke situatie uit 1941-1942.

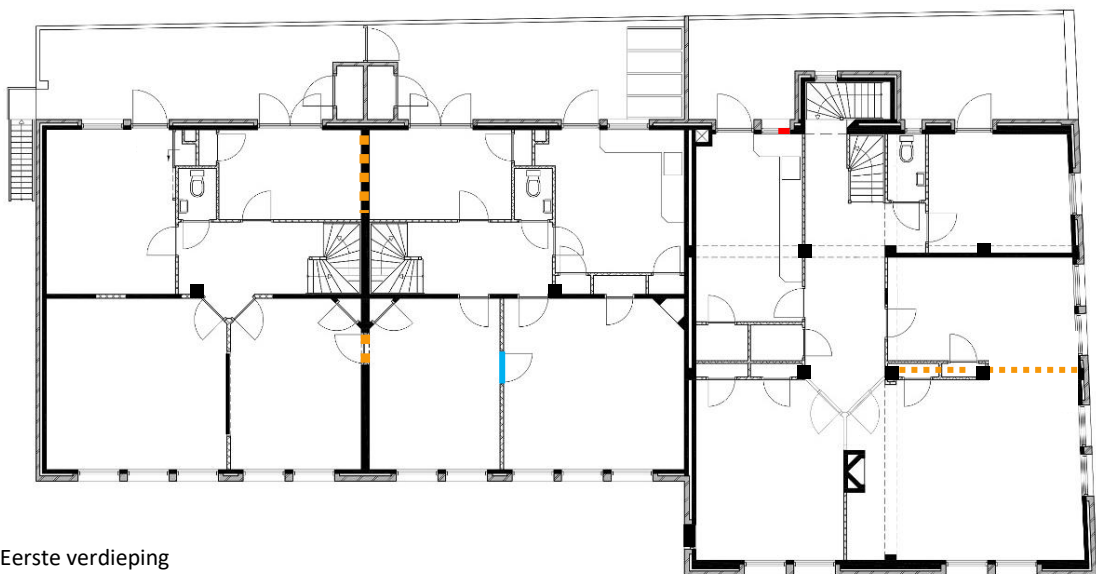
Kelder

Entresol

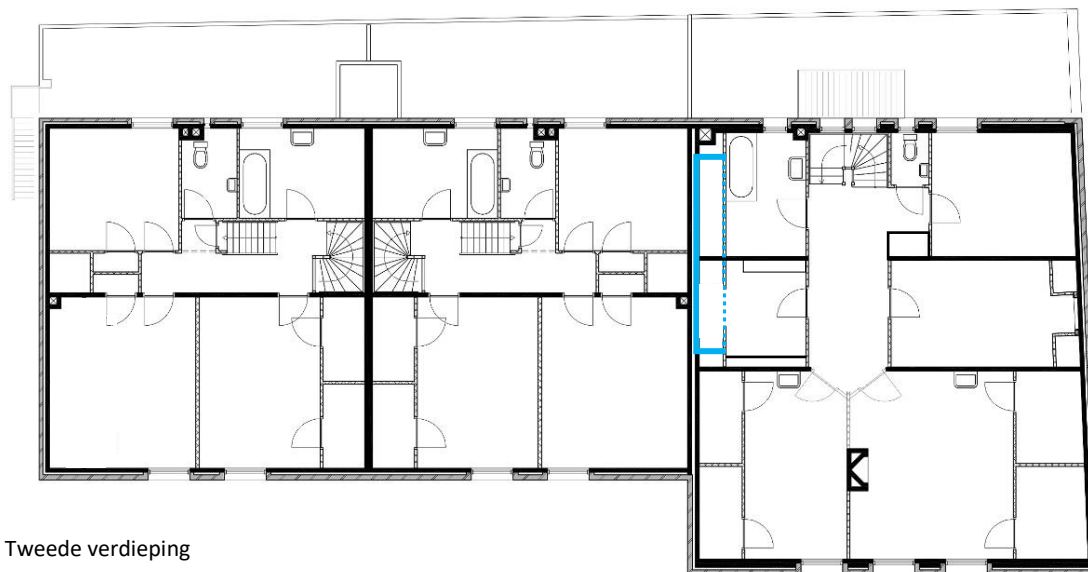
Begane grond

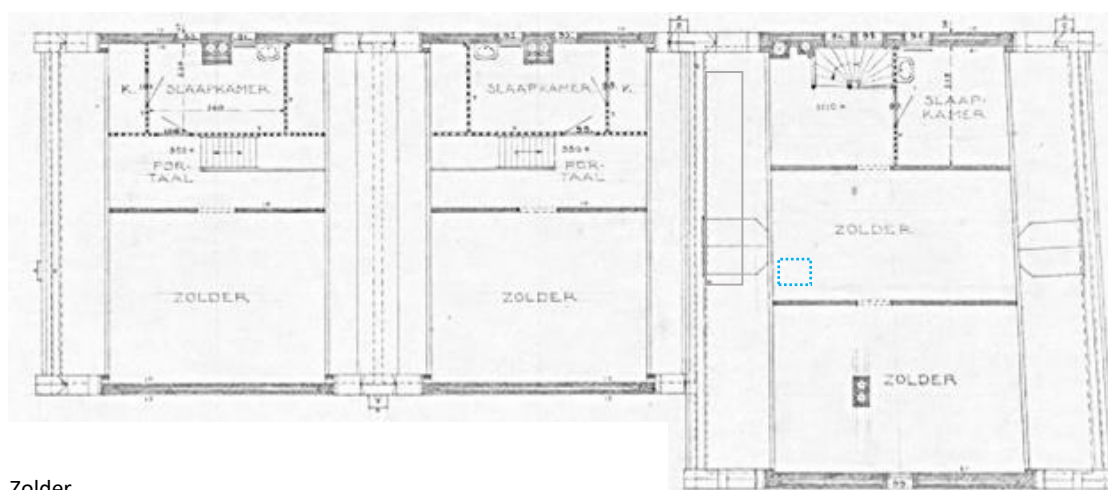
Eerste verdieping

Plattegronden van de huidige situatie: kelder (linksboven), begane grond (midden), entresol (rechtsboven) en eerste verdieping (onder) (gemeente Waalwijk, bewerkt).

Tweede verdieping

Zolder

- 1941-1942 (winkel- / woongebouw (Kropholler))
- 1973 (verbouwing bovenwoningen Raadhuisplein 6 en 7 tot kantoren, Aannemingsbedrijf A. Aarts & Zn.)
- 1980 (verbouwing in kelder, Aannemingsbedrijf A. Aarts & Zn.)
- Na 1980 (onder andere verbouwing winkel tot restaurant in 2001, Dhondt adviesburo voor RO en BD)

Bouwfaserings van het winkel- / woongebouw (gemeente Waalwijk en BD, bewerkt).

3.

Waardering

3. Waardering

3.1. Toelichting

Op basis van de bouwhistorische analyse (van constructie en interieur) uit hoofdstuk 2 en het in 2021-2022 uitgevoerde onderzoek volgt hieronder een waardestelling op de volgende onderdelen:

- Ensemblewaarden en stedenbouwkundige waarden
- Cultuurhistorische en sociaal-maatschappelijke waarden
- Architectuurhistorische waarden
- Waarden vanuit de gebruikshistorie
- Bouwhistorische waarden

Het hoofdstuk sluit af met waardestellingsplattegronden, waarin met kleuren hoge, positieve en indifferente intrinsieke waarden van de verschillende gebouwen / bouwdelen in de oostvleugel van het raadhuisensemble zijn aangegeven.

- Hoge intrinsieke waarden (blauw): elementen die van groot belang zijn voor het karakter, de structuur of de betekenis van het object
- Positieve intrinsieke waarden (groen): elementen die van ondersteunend belang zijn voor het karakter, de structuur en de betekenis van het object
- Indifferente intrinsieke waarden (geel): elementen die van weinig of geen belang zijn voor het karakter, de structuur of de betekenis van het object

3.2. Waardestelling

Ensemblewaarden en stedenbouwkundige waarden

- De oostvleugel heeft een hoge waarde als onmisbaar deel van het raadhuisensemble. De vleugel maakt het Raadhuisplein af en heeft diverse functies / entrees aan de pleinzijde.
- Hoewel het raadhuis in schaal en vormgeving dominant is op het plein, eisen ook de gebouwen / bouwdelen van de oostvleugel hun plaats op. Het voormalige politiebureau doet dit dankzij zijn symmetrische gevel en statige entreepartij. Het winkel- / woongebouw doordat het op de hoek met de Grotestraat uit de rooilijn springt. Een arcade met steunberen en kasteelachtige beëindiging van de tuitgevel geven de hoek extra nadruk.
- Net als de overige pleinwanden kenmerkt de oostwand zich door een spel tussen symmetrie en asymmetrie. Het winkel- / woongebouw is als bouwmassa asymmetrisch, maar de gevelindelingen van de drie bouwdelen waaruit het bestaat zijn geheel symmetrisch.
- Hoewel de voormalige dienstwoning van politie geen direct onderdeel uitmaakt van de bebouwing rondom het Raadhuisplein, is de woning een onmisbaar gebouw binnen het raadhuisensemble. Kropholler ontwierp het in samenhang met de overige gebouwen en liet het hier in vormgeving en materiaalgebruik bij aansluiten. De voormalige dienstwoning is naast de voormalige brandweerkazerne, een (herplaatste) muziekkiosk en een rij schoenmakershuisjes aan de Hooisteeg een van de gebouwen in de Stadstuin ten noordoosten van het Raadhuisplein. Ten opzichte van de beslotenheid van het stenige Raadhuisplein heeft de Stadstuin een meer informeel en groen karakter met vrij in de ruimte geplaatste gebouwen. De tuin van de dienstwoning is onderdeel van het park.

Cultuurhistorische en sociaal-maatschappelijk waarde

- De oostvleugel van het raadhuisensemble heeft een hoge waarde als onderdeel van het centrum van Waalwijk en het Langstraatgebied. Met functies als een politiebureau (en later gemeentekantoor en gemeentearchief) en winkel (en later restaurant), zijn / waren de gebouwen / bouwdelen van groot belang voor de sociaal-maatschappelijk en economische ontwikkeling van de gemeente en de regio.

Architectuurhistorische waarde

- Het raadhuisensemble is een van de belangrijkste werken in het oeuvre van architect Kropholler, een van de meest vooraanstaande architecten van het Nederlandse traditionalisme. In Waalwijk kreeg hij de kans zijn architectuurvisie in een grootschalig ensemble en over een langere tijdsperiode in de praktijk te brengen. Zelfs een gebouw dat in eerste instantie niet door hemzelf was ontworpen (dubbel woonhuis Raadhuisplein 4-5) wist hij na de Tweede Wereldoorlog naar zijn hand te zetten (verbouwing tot politiebureau). De architectuurhistorische waarde is hoog dankzij de gaafheid van het exterieur en (delen van) het interieur en daarmee de afleesbaarheid van de ontwerpvisie van Kropholler.
- De oostvleugel vormt een eenheid met de overige gebouwen / bouwdelen van het raadhuisensemble dankzij de voor Kropholler kenmerkende toepassing van traditionele vormen als (ingezakte) zadeldaken, topgevels en kleine vensteropeningen en een kenmerkende materialisatie (kloostermoppen, natuurstenen elementen) en detaillering (o.a. schaalvergroting van hang- en sluitwerk, ankers, etc).

Waarden vanuit de gebruikshistorie

- Van hoge waarde is de continuïteit waarmee de begane grond (en kelder) van Raadhuisplein 8 in gebruik is geweest als winkel en later restaurant. Vanaf de oplevering is het altijd een levendige plek geweest op de hoek van het Raadhuisplein en de Grotestraat. De eigenaar van de winkel woonde lange tijd met zijn gezin in de woning boven de winkel (Grotestraat 263).
- Van waarde is het feit dat de Waalwijkse burgemeester Moonen in de Tweede Wereldoorlog in de bovenwoning aan Raadhuisplein 6 woonde.
- Met belangrijke functies als politiebureau en later gemeentekantoor en gemeentearchief had Raadhuisplein 4-5 veel waarde voor de gemeente. Vanuit de gebruikshistorie heeft de door Kropholler in 1957-1958 gerealiseerde entreehal van het politiebureau een hoge waarde. De in 1984-1986 naar ontwerp van B&D architecten aangebouwde archiefruimte heeft een positieve waarde. Vanuit de gebruikshistorie heeft de woning aan Stadstuin 1 een positieve waarde. Deze fungeerde als dienstwoning voor de politie.

Bouwhistorische waarden

Bouwmassa

- Een hoge waarde hebben de oorspronkelijke bouwmassa's van de verschillende gebouwen / bouwdelen van de oostvleugel en in het geval van Raadhuisplein 4-5 ook de bouwmassa zoals die door Kropholler bij de verbouwing tot politiebureau in 1957-1958 is gecreëerd.
- Een positieve waarde heeft de in 1984-1986 ten noorden van Raadhuisplein 4-5 aangebouwde archiefruimte met blinde gevels van kloostermoppen. Het portaal tussen het oorspronkelijke gebouw en de archiefruimte heeft een indifferente waarde.

- Een indifferente waarde hebben de in de loop der tijd gerealiseerde aanbouwen aan de oostzijde van Stadstuin 1 en aan de achterzijde (oostzijde) van Raadhuisplein 4-5. Deze bouwdelen wijken sterk af van de oorspronkelijke gebouwen, vanwege hun sobere vormgeving en detaillering. Ook zijn in deze bouwdelen geen kloostermoppen toegepast.

Gevels en daken

- Een hoge waarde hebben de oorspronkelijke gevels en daken van de verschillende gebouwen / bouwdelen van de oostvleugel en in het geval van Raadhuisplein 4-5 ook de gevels en het dak zoals die door Kropholler bij de verbouwing tot politiebureau in 1957-1958 zijn gecreëerd. Het betreft grotendeels symmetrische gevelindelingen met oorspronkelijke gevelopeningen (kozijnen, deuren, ramen, roedeverdelingen, hang- en sluitwerk), de afleesbaarheid van achter de gevels gelegen functies, de materialisering (kloostermoppen, hardstenen accenten) en details (baksteenornamenten, overgedimensioneerde ankers, lantaarn, hang- en sluitwerk, signing etc.). Bijzonder zijn verder de entreeportiek van het voormalige politiebureau en de galerij met arcades en steunberen en kasteelachtige beëindiging van de topgevel op de hoek van het Raadhuisplein en de Grotestraat. Voor de daken geldt dat de oorspronkelijke dakvormen ((ingezakte) zadeldaken), dakbedekking (pannen en leien), dakkapellen en schoorstenen een hoge waarde hebben.
- Een indifferente waarde hebben later toegevoegde, verplaatste of dichtgezette gevel- en dakopeningen. Dit geldt ook voor in de loop de tijd aangepaste of vervangen kozijnen en ramen.

Constructie

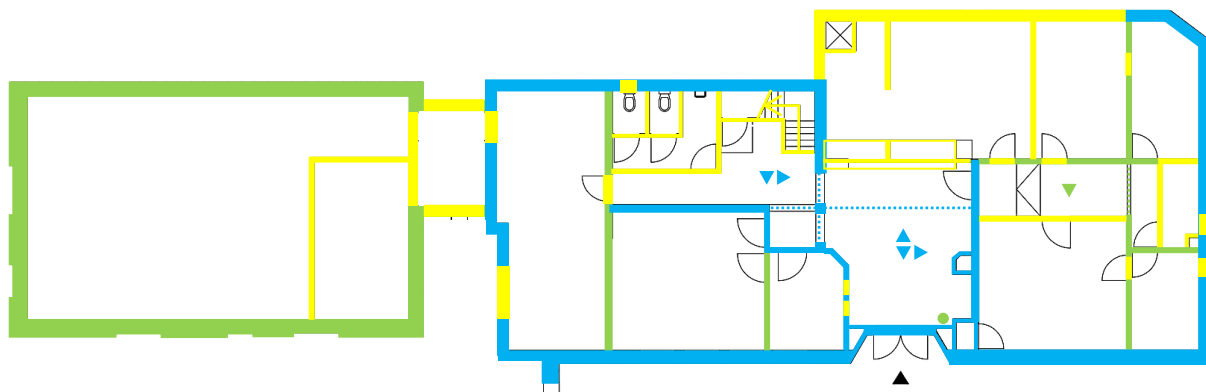
- Een hoge waarde hebben de oorspronkelijke constructieonderdelen van de verschillende gebouwen / bouwdelen van de oostvleugel. Het betreft dragende gevels en wanden en houten kapconstructies. Het winkel- / woongebouw heeft een betonskelet (kolommen, vloerliggers) dat prominent aanwezig is in het interieur.

Interieur

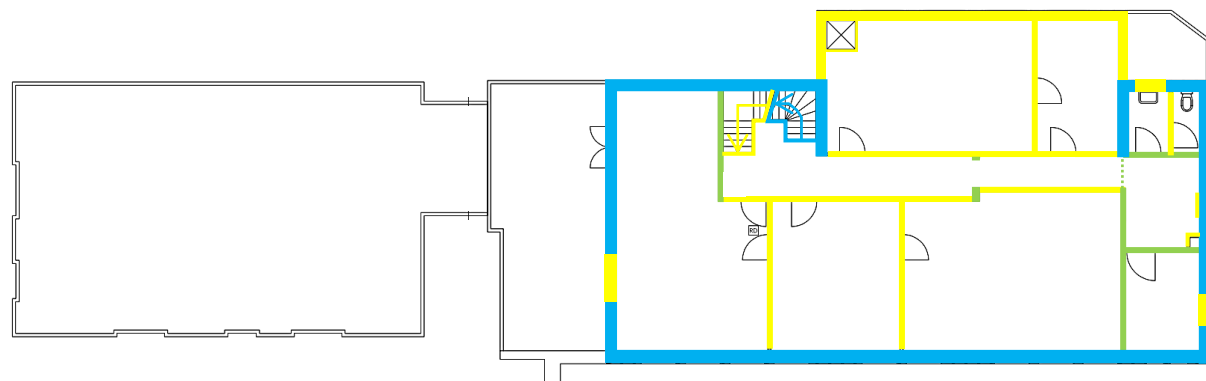
- Een hoge waarde hebben de ruimtelijke indeling van de oorspronkelijke winkel aan Raadhuisplein 8 en de entreehal van het voormalige politiebureau aan Raadhuisplein 4-5. In de winkel hebben de zichtbaarheid van de constructie (kolommen en vloerbalken) en de granito vloerafwerking een hoge waarde, in de entreehal van het politiebureau de tegelvloer, geglazuurde lambrisering met daarboven grof pleisterwerk en de arcade met zuil van gepolijst beton. In het voormalige politiebureau heeft de oorspronkelijke houten trap met geornamenteerde hekwerken (van de eerste naar de tweede verdieping) een hoge waarde.
- In de bovenwoningen hebben de oorspronkelijke, nog goed herkenbare ruimtelijke indelingen een positieve waarde. In de bovenwoningen aan Raadhuisplein 6-7 en Grotestraat 263 hebben de oorspronkelijke houten trappen met geornamenteerde hekwerken een positieve waarde. Diverse afwerkingen in de bovenwoning aan Grotestraat 263 hebben eveneens een positieve waarde, waaronder wand- en vloerafwerkingen in de beide keukens en de grafische plafondafwerking op de tweede verdieping. Twee schouwen en een granito werkblad hebben eveneens een positieve waarde.
- Een indifferente waarde hebben in de loop der tijd aangepaste ruimtelijke indelingen, die de oorspronkelijke opzet teniet hebben gedaan, en later gerealiseerde of vervangen trappen.

3.2. Waardestellingsplattegronden

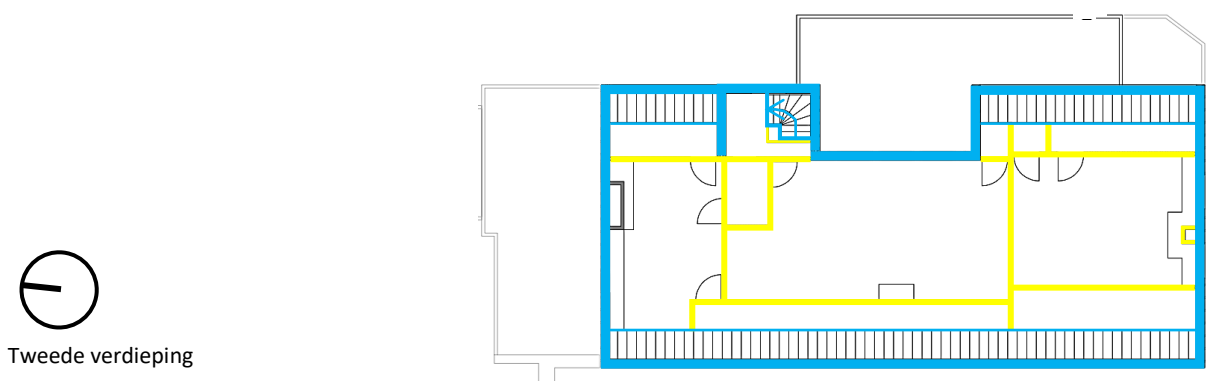
Voormalig politiebureau (Raadhuisplein 4-5)

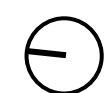
Begane grond

Eerste verdieping

Tweede verdieping

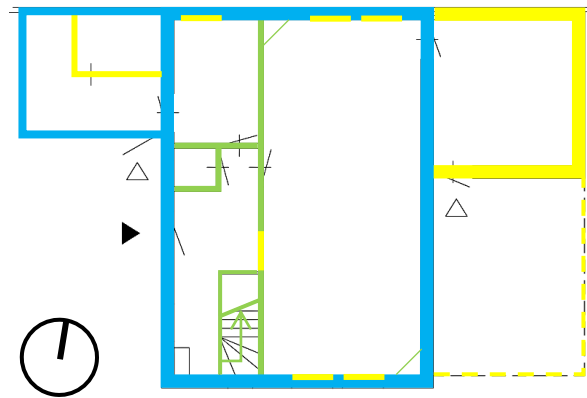
- Hoge intrinsieke waarde
- Positieve intrinsieke waarde
- Indifferente intrinsieke waarde

- ▼ Vloerafwerking
- ▲ Plafondafwerking / zichtbare plafondconstructie
- ▶ Wandafwerking
- Trappen
- Bijzonder interieurelement

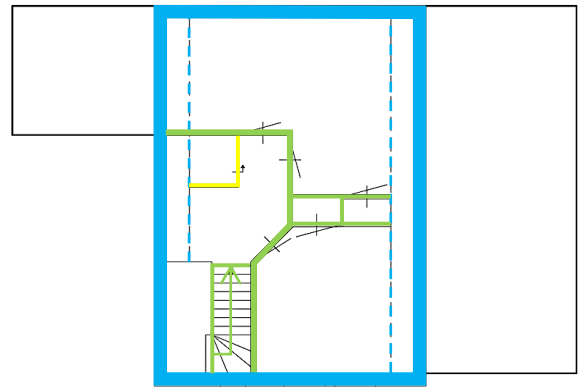
Waardestelling van het voormalige politiebureau (gemeente Waalwijk, bewerkt).

De waardestellingstekeningen mogen niet los van de geschreven waardestelling worden gehanteerd.

Voormalige dienstwoning politie (Stadstuin 1)

begane grond

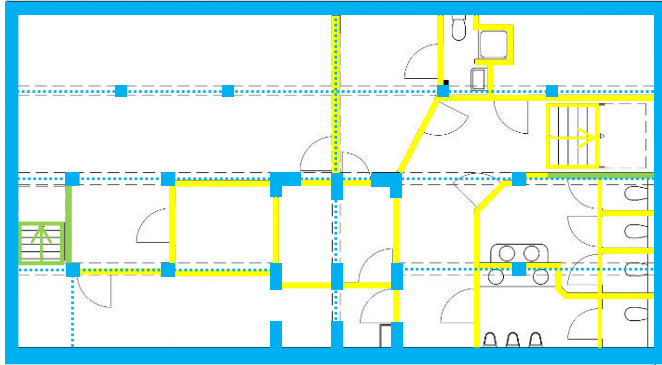
verdieping

- Hoge intrinsieke waarde
- Positieve intrinsieke waarde
- Indifferente intrinsieke waarde
- ▼ Vloerafwerking
- ▲ Plafondafwerking / zichtbare plafondconstructie
- Wandafwerking
- Trappen
- Bijzonder interieurelement

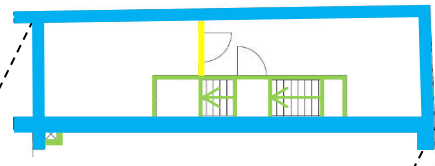
Waardestelling van de voormalige dienstwoning politie (gemeente Waalwijk, bewerkt).

De waardestellingstekeningen mogen niet los van de geschreven waardestelling worden gehanteerd.

Winkel- / woongebouw (Raadhuisplein 6-7-8 / Grotestraat 263)

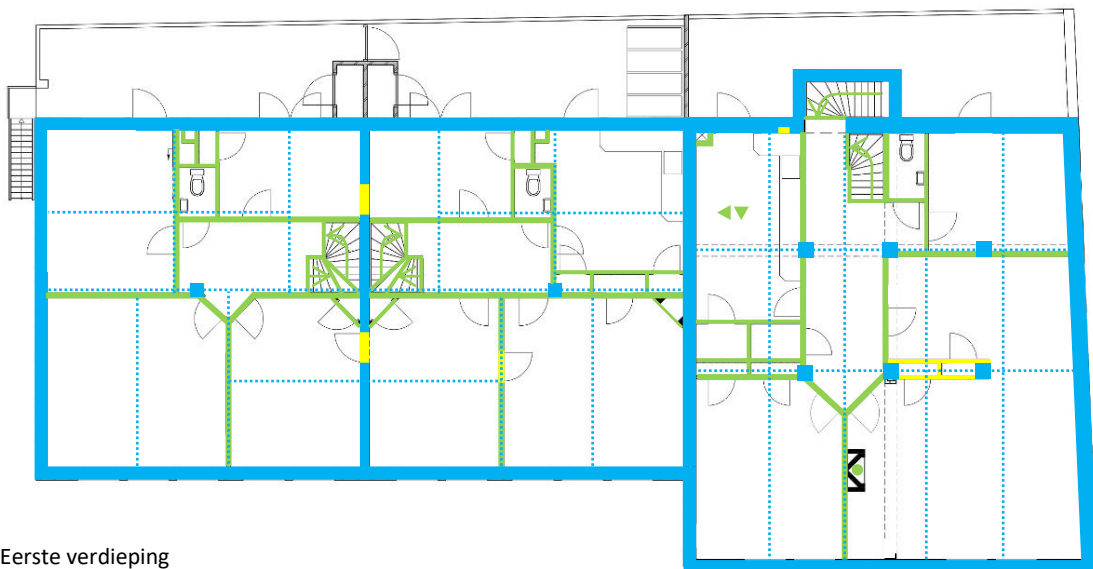
Kelder

Entresol

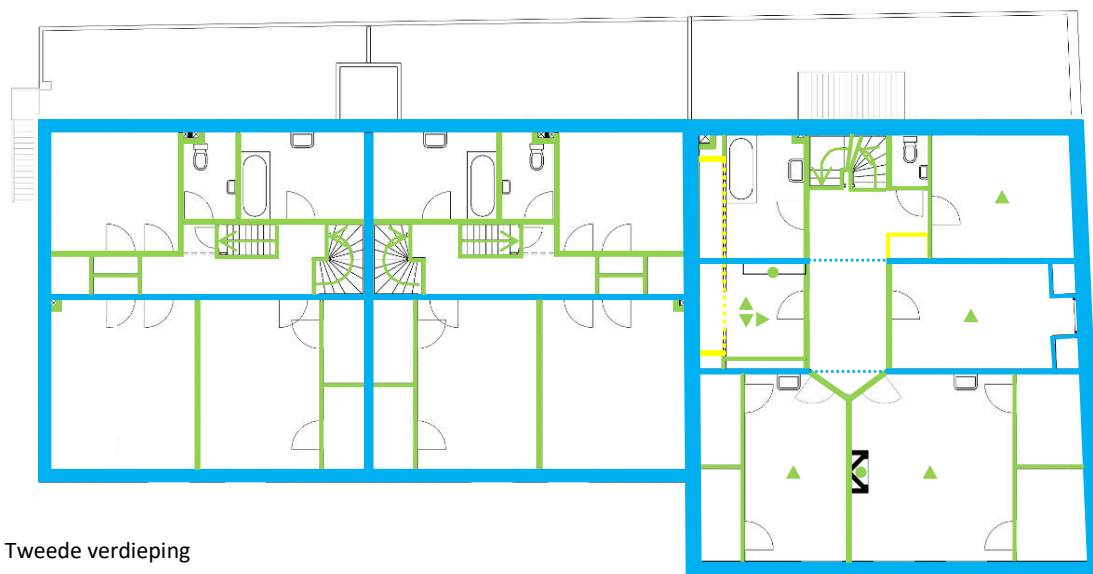

Begane grond

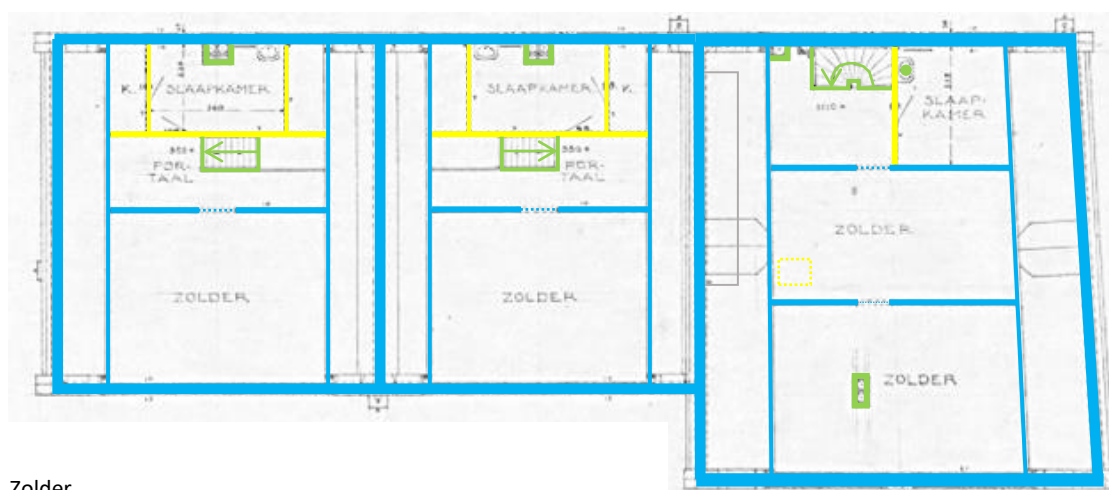

Eerste verdieping

Tweede verdieping

Zolder

- Hoge intrinsieke waarde
- Positieve intrinsieke waarde
- Indifferente intrinsieke waarde
- ▼ Vloerafwerking
- ▲ Plafondafwerking / zichtbare plafondconstructie
- Wandafwerking
- Trappen
- Bijzonder interieurelement

Waardestelling van het winkel- / woongebouw (gemeente Waalwijk en BD, bewerkt).
De waardestellingstekeningen mogen niet los van de geschreven waardestelling worden gehanteerd.

leon sebrechts
architect
architectuurhistoricus

Bronnen

Literatuur

Zie voor een uitgebreide literatuurlijst:

L. Zaaijer en L. Sebrechts, *Raadhuisensemble Waalwijk. Bouwhistorisch onderzoek met waardestelling*, 2022.

Archieven

Archief Kropholler, Het Nieuwe Instituut (HNI)

Beeldbank Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)

Beeldbank Streekarchief Langstraat Heusden Altena (SALHA)

Bouwdossier raadhuisensemble, SALHA (BD)

leon sebrechts
architect
architectuurhistoricus

leon sebrechts
architect | architectuurhistoricus
bernard de waalstraat 23
3555 bg utrecht
+31 6 52085099
mail@leonsebrechts.nl
www.leonsebrechts.nl